

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ «ΔΙΑΚΗΡΥΞΕΩΣ» ΤΗΣ Χ.Ε.Ε. (Β. Κ. Σταθάκη) 1
- «ΔΗΛΩΣΙΣ» ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ, ΛΟΓΟΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ 10
- ΜΕΡΙΚΑΙ ΑΠΟ ΤΑΣ ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΠΡΟΣΧΩΡΗΣΕΩΣ ΕΙΣ ΤΗΝ «ΔΗΛΩΣΙΝ» ΤΗΣ Χ.Ε.Ε. ΔΙΑΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ 12
- ΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ (Daniel Rops) 17
- Η Χ.Ε.Ε. ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΩΝ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ (Καθηγητοῦ Χριστοφ. Διακοπούλου) 19
- ΣΤΑ ΝΥΧΙΑ ΤΩΝ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ (Ποίημα Α. Σταυρίτη) 27
- Η ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΗΣ Χ.Ε.Ε. - ΤΙ ΜΑΣ ΛΕΕΙ ΣΗΜΕΡΑ (Μ. Θ. Μηλίγκου) 28
- ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΑΙΩΝΙΟΤΗΤΑ (Ἀθηνᾶς Α. Καραμπέτσου) 31
- ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ: ΤΟ ΜΠΕΣΤ-ΣΕΛΛΕΡ (Πανορμίτη) 34
- ΣΧΟΛΙΑ (Τομέως Τύπου τῆς Χ.Ε.Ε. 35
- ΜΟΝΤΕΡΝΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ (Ποίημα Ἐλ. Μάινα) 38
- ΕΠΙΚΑΙΡΑ (Σ.Β.Π.) 39

ΕΤΟΣ 60ον

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1997

ΑΡΙΘ. 577

ΔΡΧ. 200

Πρὸς τοὺς κ. κ. συνδρομητὰς τῶν «Ἀκτίνων»

Μὲ τὴν ἔναρξη τοῦ νέου ἔτους ὑπενθυμίζομε στοὺς φίλους συνεργά-
τας - συνδρομητὰς μας, τὴν ἀνάγκη νὰ ἀνανεώσουν ἐγκαίρως τὴ συν-
δρομὴ τους γιὰ τὸ 1997, μὲ τὴ βεβαιότητα ὅτι συμβάλλουν, ὡς συνεργά-
ται, στὸ πνευματικὸ ἔργο τῶν «Ἀκτίνων» καὶ συντελοῦν στὴν ἀπό-
σκοπη καὶ τακτικὴ κυκλοφορία τοῦ Περιοδικοῦ.

Ἡ ἐτήσια συνδρομὴ διὰ τὸ 1997 παραμένει ἡ ἰδίᾳ, ἥτοι δρχ.
2000.

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ 1997

Ἐσωτερικοῦ: Δρχ. 2000 Ἐξωτερικοῦ γενικῶς: \$ 20

Ἡ συνδρομὴ καταβάλλεται εἰς τὰ γραφεῖα μας, Ἀθηνῶν (Καρύτ-
ση 14), Θεσσαλονίκης (Ἀγ. Σοφίας 41). Ἢμπορεῖ ἐπίσης νὰ ἀποστέλ-
λεται διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς εἰς τὸ Γραφεῖον μας τῶν Ἀθηνῶν
(Καρύτση 14 - 105 61 ΑΘΗΝΑ).

Εἰδικῶς οἱ συνδρομηταὶ μας τῆς ἐπαρχίας ἡμποροῦν νὰ καταθέ-
τουν τὴ συνδρομὴ τους, ἔναντι κανονικῆς ἀποδείξεως πληρωμῆς, στοὺς
ἐθελοντὰς ἀντιπροσώπους ἢ συνεργάτας μας στὶς πόλεις ὅπου ὑπάρ-
χουν.

AKTINES

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

Έτος 60ον

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1997

Άριθ. 577

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ «ΔΙΑΚΗΡΥΞΕΩΣ» ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ

Α΄

Όταν τὰ τέλη τοῦ 1937 ἰδρύετο -ὡς γνωστὸν- ἡ «Χριστιανικὴ Ἐνωσὴ Ἐπιστημόνων» καὶ στὴν συνέχεια ἐπραγματοποιεῖτο ἡ ἔκδοσις τοῦ περιοδικοῦ «Ἀκτίνες», τὸ ἐνδεχόμενον μιᾶς νέας πολεμικῆς συρράξεως στὴν Εὐρώπῃ ἦταν ἐπὶ θύραις. Δὲν εἶχε παρέλθει ἔκτοτε οὔτε διετία καὶ ὁ δεῦτερος παγκόσμιος πόλεμος, ὁ ὁποῖος μετὰ ἀπὸ 14 μῆνες ἐπεκτάθη καὶ στὴν μικρὴν μᾶς χώρα, ἦταν γεγονός. Ἔτσι λοιπὸν οἱ δραστηριότητες τῆς Χ.Ε.Ε. καὶ τοῦ ὄλου πνευματικοῦ κινήματος, στὸ ὁποῖο ἦταν ἐντεταγμένη, ἔπρεπε νὰ προσαρμοσθοῦν στὶς νέες συνθήκες.

Ὁ πόλεμος αὐτός, ὁ συγκλονιστικώτερος -κατὰ γενικὴν ὁμολογίαν- στὴν παγκόσμια ἱστορία, πέραν τῶν δεκάδων ἑκατομμυρίων ἀνθρωπίνων θυμάτων καὶ τῶν πρωτοφανῶν ὑλικῶν καταστροφῶν ποῦ ἐπεσώρευσε, ἀπέδειξε σὺν τοῖς ἄλλοις πόσον ρηχὴ ἦταν ἡ πίστις τοῦ ἀνθρώπου τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα στὶς ἴδιες του δυνάμεις γιὰ τὴν ἐδραίωσις ἐνὸς κόσμου εἰρήνης, εὐημερίας καὶ δικαιοσύνης, μὲ συνέπεια ὅταν τέλειωσε τὸ 1945 αὐτὴ ἡ κοσμοχαλασιά, οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης νὰ εἶναι ἀπογοητευμένοι ἀπὸ τὸ κάθε τι. Καὶ προφανῶς ἀναζητοῦσαν νέα στηρίγματα καὶ διάχυτη ἦταν ἡ προσδοκία ὅτι, μετὰ τὴν ἦττα τοῦ ὀλοκληρωτισμοῦ ποῦ ἐξέφραζαν οἱ δυνάμεις τοῦ Ἀξονα, ὁ δρόμος γιὰ ἓνα δημιουργικὸ

μέλλον θὰ ἦταν ἐλεύθερος. Τοῦτο εἶχε σὰν συνέπεια, ὅταν ἄρχισε νὰ ὑποφώσκει ἡ ἐλπίδα τῆς νίκης τῶν ἐλευθέρων λαῶν *«μέσα ἀπὸ τὴν ἀπέραντη κίνησις τῶν γεγονότων - πρὸ εὐκολομετάβλητη καὶ ἀπὸ τὴν θάλασσα ἢ τὴν θύελλα, ὅπου ὁ πόλεμος μᾶς μεταφέρει- μίαν ἀφανῆ καὶ κρυμμένην πάλη, μεταξὺ τῶν ἱστορικῶν ρευμάτων καὶ δραστηριοτήτων, ποῦ διαφιλονικοῦν τὴν διάνοια καὶ τὴν καρδιὰ τῶν ἀνθρώπων, ἐξελίσσεται συγχρόνως μὲ τὶς φανερὰς περιπέτειες τῆς στρατιωτικῆς διαμάχης»*.

Στὴν πατρίδα μᾶς, στὰ χρόνια τοῦ πολέμου καὶ τῆς κατοχῆς, ἡ ἰδεολογικὴ πάλη γιὰ τὴν τελικὴ ἐπικράτησις στὰ προσδοκώμενα χρόνια τῆς εἰρήνης, ἰδίως στὸν χωρὸ τῆς μαρξιστικῆς ἀριστερᾶς -παράλληλα μὲ τὸν ἐνοπλο ἀγῶνα- εὐρίσκετο σὲ ἔξαρση σὲ πόλεις καὶ σὲ χωριά, ἐνῶ ἀντίθετα ἓνα πνευματικὸ μούδιασμα καὶ μίαν ἀδράνεια ἦταν ἐν πολλοῖς τὸ χαρακτηριστικὸ τῶν ἐκπροσώπων τῆς διανοήσεως καὶ τῆς τέχνης στὰ χρόνια αὐτά.

Ἡ «Χριστιανικὴ Ἐνωσὴ Ἐπιστημόνων» μὲ νεανικὸ παλμὸ καὶ παρὰ τὶς ἀνυπερέβλητες σχεδὸν δυσκολίες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ παράλληλα μὲ τὴν συμβολὴ τῆς στὸ κοινωνικὸ ἔργο στὰ πλαίσια τῆς δράσεως τοῦ συλλόγου τῆς ὀρθοδόξου ἐσωτερικῆς ἱεραποστολῆς «Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος», πρωτοστατοῦσε στὸ ἔργο τῆς πνευματικῆς ἐνισχύσεως τῶν σκλάβων Ἑλλήνων μὲ τὴν ἔκδοσις τοῦ

Πασχαλινού άφιερώματος τών «Άκτίνων» τὸ 1943 μὲ θέμα: «Τὸ χριστιανικὸ πνεῦμα στὰ νεοελληνικὰ γράμματα» καὶ μὲ τὴν κυκλοφορία ἐνὸς συντόμου μηνύματος στὸν ἑλληνικὸ λαό, τὰ Χριστοῦγεννα τοῦ 1943, τὸ περιεχόμενον τοῦ ὁποίου ἦταν μίᾱ συνοπτικὴ ἔκθεσις ὧσων ἐπρόκειτο νὰ περιληφθοῦν τρία χρόνια βραδύτερα στὴν «Διακήρυξη», γιὰ τὴν ὁποία ἡ σχετικὴ προεργασία εἶχε ἀρχίσει ἀπὸ τὸ 1942, γιὰ νὰ κυκλοφορήσῃ, ὅταν τὸ ἐπέτρεψαν οἱ συνθήκες, τὰ Χριστοῦγεννα τοῦ 1946.

«Ἡ ἔκδοσις τῆς Διακηρύξεως αὐτῆς -σημειώσῃ τὸ συντάκτης τῆς στὸν πρόλογο τοῦ τόμου αὐτοῦ (σελ. 3)- ἀποτελεῖ ἐκπλήρωσιν ἐνὸς χρέους. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ξενικῆς κατοχῆς, τῆς μαύρης ἐκείνης σκλαβιάς, συνήφθη τὸ χρέος αὐτό. Τότε εἰς τὰς φοβεράς ἐκεῖνας ἡμέρας, εἰς τὰς ἀγωνιώδεις νύκτας, ὅταν ἔξω στὸ πεζοδρόμιον ἠκούετο ὁ ἀπαίσιος γδοῦπος τῆς μπόττας τοῦ κατακτητοῦ, ἐνῶ, μέσα εἰς τὸ δωμάτιον μὲ τὰ ἐρμητικῶς κλεισμένα παράθυρα, τὸ ραδιόφωνον ἐσκοποῦσε ἐλπίδας καὶ ὑποσχέσεις. Τότε πού ὁ Ἕλλην ἔπονοῦσε, ἐξηγλεῖτο ἀπὸ τὴν πείναν, ἐστράγγιζεν ὀρθοστατῶν εἰς τὶς οὐρές, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὄνειρευετο τὸ μέλλον, ἐσχεδιάζε, ἔκανε ὅ,τι ἐνόμιζε ὁ κάθε ἕνας ὅτι ἔπρεπε νὰ κάμῃ διὰ νὰ φέρῃ, ὅσον μποροῦσε γρηγορώτερα, τὸ εὐτυχισμένο μέλλον, πού θὰ ἀπεξημίωνε διὰ τὰ θάσσανα τοῦ παρόντος. Τότε διεξήγετο, μαζὶ μὲ τὸν ἀγῶνα εἰς τὰ ἄλλα μέτωπα, καὶ ὁ ἀγῶν εἰς τὸ μέτωπον τῆς πνευματικῆς τὸνώσεως τοῦ λαοῦ».

Στὰ πλαίσια τοῦ χρέους αὐτοῦ ἦταν ἐντεταγμένο καὶ τὸ πρόγραμμα ἐπεξεργασίας τῶν θεμάτων, τὰ ὁποία θὰ ἀποτελοῦσαν καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς «Διακηρύξεως». Οἱ συζητήσεις καὶ ἡ προετοιμασία τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἄρχισαν -ὅπως μαρτυρεῖ ὁ ἀείμνηστος Ἰωάν. Κολιτσάρας στὴν βιογραφία τοῦ π. Σεραφεῖμ Παπακώστα- τὸ ἔτος 1942 σὲ μίᾱ σειρά βραδινῶν συγκεντρώσεων στὸ οἶκον τῆς ἀδελφότητος Θεολόγων ἡ «ΖΩΗ»,

στὴν ὁδὸν Ἰπποκράτους 189. *«Πῶς ἐγίνοντο αἱ συγκεντρώσεις αὐταὶ ὥστε νὰ μὴ συνεχισθοῦν εἰς κανενὸς εἶδους Χαϊδάρι, αὐτὸ εἶναι ἄλλο ζήτημα. Πάντως αἱ συγκεντρώσεις αὐταὶ ἔγιναν, κατέληξαν εἰς ὠρισμένα συμπεράσματα, συμπεράσματα πού εἶδαμεν κατόπιν ὅτι συνέπιπτον μὲ ὅ,τι ἡ ἄδολος καὶ ἀντικειμενικὴ ἔρευνα τῆς πραγματικότητος εἶχεν εἰς εὐρὴν κύκλον ὑπαγορεύσει, καὶ ἐντὸς ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος»².*

Ἀναπολώντας τὶς δυσχέρειες τῶν ἡμερῶν ἐκείνων καὶ ἔχοντας ὑπ' ὄψιν τὶς ἀφηγήσεις αὐτῆς τῶν συντακτῶν τῆς Διακηρύξεως, γιὰ τὶς συνθήκες ὑπὸ τὶς ὁποῖες συντελέσθηκε τὸ ἔργο αὐτό, δὲν μπορεῖ νὰ μὴ ἀποδώσει κανεὶς δόξαν τῷ Θεῷ, καθότι σὲ καιροὺς χαλεποὺς ἀνέδειξε τέτοιους ἐργάτες στὸν ἀμπελῶνα Του, μὲ φωτισμὸν καὶ ζῆλον θαυμαστὸν καὶ αὐταπάνηση, προκειμένου νὰ συμπαρασταθοῦν σὲ ἕνα δοκιμαζόμενο λαὸ καὶ νὰ τοῦ ὑποδείξουν ὁδὸν σωτηρίας.

Κύριος ἐμπνευστὴς καὶ συντονιστὴς καὶ συντάκτης τῆς «Διακηρύξεως» ὑπῆρξε ὁ Ἀλέξ. Τσιριντάνης, συνεπικουρούμενος στὰ ἐπὶ μέρους θέματα ἀπὸ τὸν ἱατρὸν Ἄριστον Ἀσπιώτην στὰ σχετικὰ μὲ τὴν εἰδικότητά του, τὸν ἀστρονόμον Δημήτριον Κωτσάκη στὰ ἀφορῶντα στὶς θετικὰς ἐπιστῆμες καὶ τὸν βιολόγον Ἰωάννην Οἰκονομίδην στὶς βιολογικὰς, ἐνῶ τὰ ἱστορικὰ θέματα ἐχειρίσθηκε ὁ Ἀλέξανδρος Γκιιάλας.

Β'

Καὶ ποῖο εἶναι τὸ περιεχόμενον τῆς «Διακηρύξεως»; Δὲν ἔχει κανεὶς παρὰ νὰ φυλλομετρήσῃ τὶς 208 σελίδες τοῦ τεύχους αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀνατρέξῃ στοὺς ἐννέα τόμους τῆς περιόδου 1938-1946 τῶν «Άκτίνων», γιὰ νὰ διαπιστώσῃ ὅτι: τὸ περιεχόμενον τῆς «Διακηρύξεως» εἶναι μίᾱ σύννοψη τῆς πλούσιας καὶ ἐμπεριστατωμένης ἀρθρογραφίας τοῦ ὄργανου τῆς Χ.Ε.Ε. σὲ θέματα κοσμοθεωριακά, ἀπολογητικά, σχέσεων ἐπιστήμης καὶ θρησκείας, κριτικῆς ἀποτιμήσεως τοῦ πολιτισμοῦ, συγχρόνου

κοινωνικοῦ προβληματισμοῦ καὶ ὁμολογία τῆς χριστιανικῆς Ἀλήθειας, ὡς σώζουσα Ἀλήθειας.

Ἀναλυτικώτερα τὰ περιεχόμενα τῆς Διακηρύξεως περιλαμβάνουν πέντε ἐνότητες: α) Ἡ σημερινὴ πραγματικότητα καὶ οἱ δημιουργοὶ τῆς, β) Ἡ ἄρνησις ποὺ ἐκυβέρνησε, γ) Ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ θρησκεία, δ) Τί λέγει ἡ ἱστορία καὶ ε) Τί λέγει ἡ Πίστις.

Στὴν πρώτη ἐνότητα τὸ κείμενο τῆς Διακηρύξεως περιστρέφεται κατ' ἀρχὴν γύρω ἀπὸ τὶς προσδοκίαις τῆς ἀνθρωπότητας στὴν ἀυγὴ τοῦ, ἀπερχόμενου στὶς ἡμέρες μας, εἰκοστοῦ αἰῶνα, γιὰ τὴν νέα ἐποχὴ προόδου καὶ εὐημερίας τῶν λαῶν, ποὺ θὰ ἀπορρέει ἀπὸ τὰ ἐπιτεύγματα τῶν ἐπιστημῶν καὶ τὶς ἐφαρμογὲς αὐτῶν καθὼς καὶ ἀπὸ τὸν ἐκδημοκρατισμὸ τοῦ δημοσίου βίου, τὴν κοινωνικὴ ὀργάνωση καὶ πρόνοια καὶ τέλος ἀπὸ τὴν ἐπιζήτηση τῶν «νέων ἰδεῶν» τῶν ὁποίων χαρακτηριστικὸ ἦταν ἡ ἄρνησις τῆς χριστιανικῆς πίστεως.

Ὁ θετικισμὸς καὶ ἡ ἀθεΐα εἶχαν γίνεи γιὰ τὸν μορφωμένο ἀστό, (πρὸ πάντων στὴν Γαλλία, ἀλλὰ καὶ ἄλλου) ἓνα ἀπόκτημα ἐξ ἴσου ἀπὸ ὅπως καὶ τὰ ὑλικά ἀγαθὰ. Μὲ τὸν θετικισμὸ ποὺ δὲν ἀναγνωρίζει ὡς ὑπαρκτὸ παρὰ μόνον ὅ,τι μπορούμε νὰ συλλάβουμε ἄμεσα μὲ τὶς αἰσθήσεις μας (μὲ τὴν πιὸ ἐπιφανειακὴ ἐμπειρία), ὁ ἀστὸς πίστεψε ὅτι ἐμπαινε σὲ μίαν περίοδο ποὺ δὲν θὰ γνωρίσει πιὰ καμμὰ μεγάλη ἀναστάτωση ἢ ἐπανάστασις ἢ πολεμικὴ περιπέτεια. Ἀφοῦ ἡ θετικὴ σκέψις δίνει σὲ ὅλα μίαν λύση ἀντικειμενικὴ καὶ γενικὰ παραδεκτὴ δὲν μπορούσε ὁ ἀστὸς νὰ καταφύγει σὲ θρησκευτικὰ δοξασίαις, ποὺ ξεπεράστηκαν ὀριστικὰ μαζὶ μὲ τὸ «θεολογικὸ» καὶ τὸ «μεταφυσικὸ» στάδιο τῆς ἀνθρωπότητας, ὅπως ὄριζε ὁ θετικισμὸς τοῦ Auguste Comte.

Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῶν τῶν «νέων ἰδεῶν»; Ἡ πραγματικότητα τὴν ὁποία ζοῦμε καὶ σήμερὰ ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ μισοῦ αἰῶνα, ποὺ γράφηκε ἡ Διακήρυξις, δὲν χρειάζεται ἐνδελεχὴ ἀνάληψη γιὰ νὰ τὴν περιγράψει κανεὶς. «*Ὅχι μόνον δὲν ἠμπούρεσε ὁ εἰ-*

κοστὸς αἰὼν νὰ λύσῃ κανένα ἀπὸ τὰ βασικά προβλήματα ποὺ ἀπασχολοῦν τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ ἀντιθέτως ὁ αἰὼν αὐτὸς ἐμφανίζει εἰς σημεῖα σπουδαιότατα διὰ τὴν ζωὴν μας, μίαν τραγικὴν ὀπισθοδρόμησιν. Ὡς ἄτομον ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος εἶναι εἰς τὸ σύνολον τῆς ζωῆς του χωρὶς γαλήνην, ἢ ὁποία ὅμως εἶναι ἀπαραίτητον συστατικὸν τῆς εὐτυχίας. Ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὁ σημερινὸς εἶναι ἄνθρωπος πονεμένος, ἐκνευρισμένος, ἀνήσυχος, εἶναι πείρα γενικὴ. Νὰ ἠμποροῦσε κανεὶς τουλάχιστον νὰ εἰπῇ, ὅτι εἶναι ἄνθρωπος ἠθικῶς ἀνώτερος, καλύτερος ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον περασμένων γενεῶν... ἀλλὰ τὸ ἀντίθετον ἀκριβῶς συμβαίνει. Μία κατωτέρου βασιλεύει εἰς τὸν σημερινὸν ἄνθρωπον, κατωτέρου ποὺ τὴν βλέπει κανεὶς ὅπου εὔρεθῇ. Ἐμπρὸς εἰς τὰ ἐρείπια, μὲ τὰ ὁποία ἐγέμισεν ἀπὸ ἄκρον εἰς ἄκρον τὴν Εὐρώπην (καὶ ὄχι μόνον τὴν Εὐρώπην) ὁ τελευταῖος πόλεμος, ὁ ἄνθρωπος τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος νοιώθει περισσότερο τὰ ἐσωτερικὰ συντρίμματα ποὺ ἀποτελοῦν τὴν ὑπόστασίν του». Αὕτη εἶναι μία δυσάρεστη ἀλλὰ ἀναντίρρητη διαπίστωση ἡ ὁποία περιέχεται καὶ στὸ κείμενο τῆς Διακηρύξεως (σελ. 15).

Ἀλλὰ αὐτὰ τὰ ἀντιπνευματικὰ ρεύματα, τὰ ὁποία ἐκυριόρησαν στὴν Εὐρώπῃ τὰ τελευταῖα διακόσια χρόνια δὲν ἄφησαν ἀνεπηρέαστη τὴν μικρὴ μας πατρίδα, ἢ ὁποία ἐξερχόμενῃ ἀπὸ μίαν μακροχρόνια καὶ βάρβαρη δουλεία εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ μίαν ἰσχυρὴν πνευματικὴ θεμελίωση, γιὰ νὰ ἀνασυνταχθεῖ καὶ νὰ θρεῖ τὴν ἀποστολὴ τῆς στὴ νέα ἱστορικὴ τῆς περιόδου. Αὐτὲς οἱ «νέες ἰδέαις» ἐξ Ἑσπερίας, ποὺ ἄρχισαν νὰ κυκλοφοροῦν στὸ ὑπόδουλο γένος ἀπὸ τὰ προεπαναστατικὰ χρόνια, ἐπηρεάσαν σὲ σημαντικὸ βαθμὸ τὴν ζωὴ τοῦ τόπου, τὴν ἐκπαίδευσις, τὴν πολιτικὴ ἡγεσία του, μὲ συνέπεια παρὰ τὴν παραδοσιακὴ εὐσέβεια τοῦ λαοῦ, ἢ «ἄρνησις» νὰ γίνεи κυρίαρχο στοιχεῖο στὴν πνευματικὴ ζωὴ τῆς χώρας μας. Σὲ αὐτὴν τὴν κατάστασις ἀναφέρεται ἀναλυτικώτερα ἢ δευτέρῃ ἐνότητι τῆς «Διακηρύξεως»

που επιγράφεται «ή ἄρνησις πού ἐκυβέ-
νησε».

Η τρίτη ἐνότητα «Ἐπιστήμη καί Θρη-
σκεία» ἔχει ἀπολογητικόν, κοσμοθεωριακό
χαρακτήρα καί ἀνασκευάζει τῆς ὑλιστικῆς
θεωρίας, σύμφωνα μέ τῆς ὁποῖες, τάχα, ἐν
ὀνόματι τῶν φυσικῶν κυρίως ἐπιστημῶν,
ἐπεχείρησαν οἱ εἰσηγητές τῶν νά προπαγα-
νίσουν τήν ἀθεΐαν καί τήν ἀντίληψη ὅτι ὁ
ἄνθρωπος εἶναι «ὄ,τι τρώγει». Καί εἶναι
ἀλήθεια ὅτι ἡ πρόθεση αὐτῆ τῶν ἐκλαϊκευ-
τῶν τῆς ἀρνήσεως ἐπηρεάσε σέ σημαντικό
βαθμό τῆς τάξεις τῶν διανοουμένων μέ συ-
νέπεια καί ἔναν ἐκτεταμένον ἀποχριστιαν-
ισμό τῶν μαζῶν, ἔτσι ὥστε νά διατυπώνε-
ται ὁ ἰσχυρισμός ὅτι «ἀπέθανεν ὁ Θεός» στίς
ψυχῆς τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ ἀνασκευή τῶν ἀπόψεων αὐτῶν ἀκο-
λουθεῖ ἕνα συστηματικό σχῆμα στό κείμενο
τῆς Διακηρύξεως. Κατ' ἀρχήν διατυπώνε-
ται τὸ ἐπιχείρημα ὅτι οἱ μέθοδοι τῶν φυσικῶν
ἐπιστημῶν, ἡ παρατήρηση, τὸ πείραμα
καί ὁ μαθηματικός λογισμός εἶναι ἀναρμό-
διοι νά ἀπαντήσουν στό πρόβλημα τῆς
ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ καί τῆς ὑπ' Αὐτοῦ δη-
μιουργίας τοῦ κόσμου. Στή συνέχεια καί μέ
τά δεδομένα τῶν βιολογικῶν ἐπιστημῶν καί
τῆς παλαιοντολογίας, ὅσα ἦταν διαθέσιμα
πρὸ πενήντα ἐτῶν, ἐλέγχονται καί ἀπορρί-
πτονται οἱ θεωρίες περὶ αὐτομάτου γενέσεως
τῆς ζωῆς καί τῆς μηχανιστικῆς θεωρήσεως
τῆς θεωρίας τῆς ἐξελίξεως τῶν εἰδῶν, καθὼς
καί ἐκείνων πού ἀναφέρονται στήν ἄρνηση
τοῦ ἀύλου πνευματικοῦ παράγοντα στήν
ψυχοσωματική συγκρότηση τοῦ ἀνθρώπου
καί ὑποστηρίζεται ἡ πίστις στήν ἀθανασία τῆς
ψυχῆς. Εἰδικώτερα ἀφιερώνεται ἰδιαίτερο
κεφάλαιο στήν φροῦδική θεωρία στήν μονο-
μέρεια καί στίς ὑπερβολές πού τήν χαρακτη-
ρίζουν καί στά ὀλέθρια ἀποτελέσματα πού
ἐπέφερε στή ζωὴ τῶν ἀνθρώπων τὸ ἔργο τῶν
ἐκλαϊκευτῶν αὐτῆς. Τὸ κεφάλαιον αὐτὸ συμ-
πληρώνεται μέ τῆς ὑγιεῖς ἀπόψεις ὁμάδας εἰ-
δικῶν ἰατρῶν, οἱ ὁποῖοι συμμερίζονται τῆς
ἀρχῆς τῆς χριστιανικῆς ἀντιμετωπίσεως τοῦ
γενετησίου προβλήματος.

Στὴν συνέχεια μέ ἀπλουστευμένη διατύ-
πωση ἀλλὰ καί σαφήνεια ἐλέγχεται ἡ ἀν-
θρακεία τῶν εἰσηγητῶν τῶν ὑλιστικῶν θεω-
ριῶν γιὰ ἀνεπίτρεπτες γενικεύσεις στὰ κο-
σμοθεωριακά θέματα καί ὀριοθετοῦνται οἱ
δυνατότητες τῆς ἀνθρώπινης νοήσεως καί
κατ' ἐπέκταση τοῦ πορισμοῦ ἐπιστημονικῆς
γνώσεως, γιὰ νά ὑποστηριχθεῖ ἡ ἄποψη ὅτι
τά μεγάλα μεταφυσικά προβλήματα εἶναι
πέραν τοῦ πεδίου ἔρευνας τῶν φυσικῶν ἐπι-
στημῶν. Στὸ σημεῖο αὐτὸ οἱ ἀντιλήψεις
αὐτῆς ἐνισχύονται μέ τῆς γνώμες μεγάλης
μερίδας κορυφαίων ἐπιστημόνων τῆς ἐπο-
χῆς ἐκείνης καί παλαιότερων πού συμφω-
νοῦν μέ τὰ συμπεράσματα αὐτά.

Ἐξ ἄλλου ἡ ἄρνηση δὲν ἀρκέστηκε νά
ἀντλήσει ἐπιχειρήματα κατὰ τῆς χριστιανι-
κῆς Πίστεως μόνον ἀπὸ τὸ πεδίο τῶν φυσικῶν
ἐπιστημῶν, ἀλλὰ κατέφυγε καί στήν
ἱστορία, ὅπου ἀμφισβήτησε ἀφ' ἐνός τήν
ἀξιοπιστία τῶν Ἀγίων Γραφῶν εἰς τῆς
ὁποῖες εἶναι καταγεγραμμένη ἡ Θεία Ἀπο-
κάλυψη καί ἀφ' ἑτέρου ἄσκησε κριτικὴ γιὰ
τὴν ἐπίδραση τοῦ Χριστιανισμοῦ στήν ὅλη
πολιτιστικὴ καί κοινωνικὴ ἐξέλιξη τῶν χω-
ρῶν ὅπου αὐτὸς ἐπεκράτησε, τὴν ὁποία
προφανῶς ἐθεώρησε βλαπτικὴ.

Ἔτσι ἡ τέταρτη ἐνότητα πού ἐπιγράφε-
ται «Τί λέγει ἡ ἱστορία» ὑποδιαιρεῖται σέ
τρία κεφάλαια μέ τίτλους: α) «Ἡ ἱστορία
καί ἡ Βίβλος», β) «Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Χρι-
στιανισμοῦ εἰς τὴν ἱστορίαν» καί γ) «Ὁ
φεμινισμός καί ἡ προστασία τῆς γυναικός».

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν Παλαιὰ Διαθήκη,
ἡ ἀλήθεια αὐτῆς, μὴ ὑπάρχουσας ἄλλης γρα-
πτῆς μαρτυρίας, ἐπικυρώνεται ἀπὸ τὰ εὐ-
ρηήματα τῆς ἀρχαιολογικῆς σκαπάνης, μέ
ὅσα στοιχεῖα εἶχαν προκύψει ἀπὸ τῆς ἀνα-
σκαφῆς πρὸ πενήντα καί πλέον ἐτῶν.

Σέ μεγαλύτερη ἔκταση ἐξετάζεται τὸ
πρόβλημα τοῦ ἱστορικοῦ Ἰησοῦ καί ἀνατρέ-
πονται τὰ ἐπιχειρήματα τῆς ἀρνητικῆς κρι-
τικῆς, ὅτι δὲν ὑπάρχουν μαρτυρίες γιὰ τὴν
ζωὴ καί τὴν δράση τοῦ Χριστοῦ, ἀπὸ ἐξω-
χριστιανικῆς πηγῆς, καθὼς καί οἱ θεωρίες

περι μύθων και ομαδικής πλάνης, με το ισχυρό μεταξύ των άλλων επιχείρημα «των ήρωικών μαρτυρικών καταθέσεων». Ίδου πώς αυτό διατυπώνεται στο κείμενο της «Διακηρύξεως»: «Είναι καιρός επί τέλους ύστερα από τās τόσας δολιχοδρομίας των ενστάσεων και ἀρνήσεων νά ἰδοῦμε τὴν πραγματικότητα με μᾶτι καθαρό και ἀνεπηρέαστο. Ἐδῶ ὑπάρχει ἡ πραγματικότης τῆς θυσίας, τοῦ μαρτυρίου, τοῦ αἵματος. Καί ἡ πραγματικότης αὐτῆ βοᾷ, ὅτι τὴν διάδοσιν τῆς χριστιανικῆς πίστεως τὴν ὀφείλομεν εἰς τὸ ὅτι μυριάδες ἀνθρώπων διαφόρων γλωσσῶν, φυλῶν και κοινωνικῶν στρωμάτων ἐκήρυξαν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα κάτι τὸ ὁποῖον εἶδον αὐτοί, ἐψηλάφησαν, ἐγνώρισαν και διὰ τὸ ὁποῖον δὲν ἔγραψαν διβλία μόνον οὔτε ἔκαναν μόνον διαλέξεις ἀλλ' ἔχυσαν τὸ αἷμα των. Καί τὸ ἔχυσαν... πῶς τὸ ἔχυσαν! Μὲ μαρτύρια ἀνήκουστα και με θάνατον ἀτιμωτικόν. Ὅχι ὡς δοξασμένοι νεκροὶ τῆς πατρίδος, ἀλλὰ στιγματισμένοι ὡς ἔχθροὶ τῆς πατρίδος των μισητοὶ και μετὰ τὸν θάνατόν των, περιφρονημένοι και ἀτιμασμένοι και ἀπὸ τὴν οἰκογένειάν των ἀκόμη!» (Δ. σελ. 130).

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀμφισβήτηση τῆς ἀξιολογίας τῶν Γραφῶν ἡ ἀρνηση ἔθεσε σὲ ἀμφιβολία τὴν θετικὴ ἐπίδραση τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας στὴν ἱστορικὴ ἐξέλιξη τοῦ πολιτισμοῦ τῶν λαῶν, στοὺς ὁποίους εἶχε ἐπικρατήσει, ἐξαίροντας ἀφ' ἑνὸς τὰ ἐπιτεύγματα τοῦ κλασσικοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων και χαρακτηρίζοντας ὡς σκοταδιστικὴ περίοδο τὸν Δυτικὸ Μεσαίωνα και τὸ Βυζάντιο. Βέβαια τὸ θέμα εἶναι τεράστιο και δὲν ἐξαντλεῖται στὶς τριάντα σελίδες τῆς Διακηρύξεως. Πάντως τὰ ἐπιχειρήματα ποὺ ἐκτίθενται στὶς σελίδες αὐτὲς συνοψίζονται στὰ ἀκόλουθα: α) Ὁ προχριστιανικὸς κλασσικὸς ἑλληνικὸς πολιτισμὸς ἦταν θεοκεντρικὸς με ὅλες τὶς συνέπειες στὶς ἐκφάνσεις τοῦ δημοσίου και ἰδιωτικοῦ βίου και «ἡ ἀρχαιότης ὄχι μόνον δὲν ἐύρισκετο εἰς ἀντίθεσιν ἐστὼ ἀνεπίγνωτον, πρὸς ὃ, τι κατόπιν ἀπετέλεσε τὴν χριστιανι-

κὴν διδασκαλίαν, ἀλλὰ ἀντιθέτως εἶναι πολὺ πλησιέστερα πρὸς τὸν χριστιανικὸν κόσμον ἰδεῶν και τὴν χριστιανικὴν κοσμοθεωρίαν παρὰ πρὸς τὸν κόσμον τῆς ἀρνήσεως και τῆς ἀποστασίας»¹ (Δ. σελ. 139).

β) Ἐξ ἄλλου ὁ Μεσαίων δὲν εἶναι... μεσαιών. Στὴν πραγματικότητα εἶναι ἡ ἀπαρχὴ γιὰ τὸν δυτικὸ εὐρωπαϊκὸ πολιτισμὸ. Ὁ ἐκπολιτισμὸς τῶν βαρβαρικῶν φυλῶν ποὺ κατέκλυσαν τὴν δυτικὴ και βόρεια Εὐρώπη τοὺς πρώτους μεταχριστιανικοὺς αἰῶνες εἶναι ἔργο τῆς Ἐκκλησίας, με ὅλες φυσικὰ τὶς ἀδυναμίες ποὺ ἔχει μίᾳ τέτοια τεράστια ἐκπολιτιστικὴ προσπάθεια. γ) Ὅσον ἀφορᾷ στὸ Βυζάντιο, τὸ ὁποῖον εἶχε ἀδικήσει ἡ δυτικὴ ἱστοριογραφία (ὁ Γίββων κι ἄλλοι) στὶς σελίδες τῆς Διακηρύξεως ἐκτίθενται ἀπόψεις νεωτέρων ἱστορικῶν ποὺ μαρτυροῦν τὴν ἀλήθεια γιὰ τὸν πολιτισμὸ ποὺ ἀναπτύχθηκε στὰ χίλια τόσα χρόνια τῆς ὑπάρξεως τῆς ἀνατολικῆς Αὐτοκρατορίας με τὴν καλλιέργεια τῆς ἐκκλησιαστικῆς τέχνης και τῆς ἑλληνικῆς σοφίας ἐξαγιασμένης ἀπὸ τὸ πνεῦμα και τὸ αἷμα τοῦ Γολγοθᾶ. Ἐπίσης τὸ Βυζάντιον ὑπῆρξε ὁ κυματοθραύστης ἔναντι τῶν ἐπιθέσεων τῶν ἀσιατικῶν ὀρδῶν, προστατεύοντας ἔτσι τὴν ὑπόλοιπὴ Εὐρώπη ἀπὸ αὐτὲς, ἐπιτρέποντας τὴν ἐδραίωση και τὴν ἀνάπτυξη τοῦ πολιτισμοῦ και τὴν ἐθνικὴ συγκρότηση τῶν λαῶν αὐτῆς.

Τέλος στὴν ἐνότητα αὐτὴν ἀσκεῖται κριτικὴ στὸ φεμινιστικὸ κίνημα τῆς ἀρνήσεως γιὰ τὶς δυσμενεῖς συνέπειες, ποὺ εἶχαν οἱ χωρὶς πνευματικὴ θεμελίωση κατακτήσεις του στὴ ζωὴ τῆς σύγχρονης γυναίκας και στὶς οἰκογένειες γενικώτερα⁴.

Ἡ τελευταία ἐνότητα με τίτλο «Τί λέγει ἡ Πίστις» στὶς 25 σελίδες τοῦ τεύχους δὲν ἀποτελεῖ βέβαια ἓνα ἐγχειρίδιον κατηχήσεως. Ἀφοῦ κάνει ἓνα σύντομο λόγο γιὰ τὸν Θεὸν Δημιουργὸν και Θεὸν Ἀγάπης και τὸ ἀπολυτρωτικὸ ἔργο τοῦ Ἰησοῦ στὰ πλαίσια τῆς Θεῆς Ἀγάπης, ἐπικεντρώνει τὴν προσοχὴ τοῦ ἀναγνώστη στὴν ἀποστολὴ και τὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας στὸν σύγχρονο κόσμον

καί τὴν εὐθύνη κάθε πιστοῦ γιὰ τὴν ἐπιτέ-
λευση τοῦ ἔργου αὐτῆς. Οἱ τελευταῖες παρά-
γραφοι μὲ τίτλους «Ὅλοι συμβάλλουν»,
«Εἶναι δυνατὰ αὐτά;», «Ἐμπρακτος Χρι-
στιανισμός», «Τί εἶναι οὐτοπία!» εἶναι κεί-
μενα ρεαλιστικῆς ἀποτιμήσεως τῆς σύγχρο-
νης ἐπικαιρότητας (ὅπως καὶ ἐκείνης τοῦ
1946), ἀπαντοῦν σὲ πολλὰ πρακτικὰ ἐρω-
τήματα καὶ ἀποτελοῦν συγχρόνως προσκλη-
τήριο ἀγώνα γιὰ μία πνευματικὴ ἀναγέν-
νηση τῆς πατρίδας μας.

Γ'

Παράλληλα μὲ τὸ κείμενο τῆς Διακηρύ-
ξεως συντάχθηκε ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρο Τσι-
ριντάνη σύντομο κείμενο, τὸ ὁποῖο ἐπανε-
λάμβανε μὲ συνοπτικὸ τρόπον τὶς βασικὲς
ἀρχές αὐτῆς, καὶ σύμφωνα μὲ τὸ ὅποιο οἱ
ὑπογράφοντες αὐτὸ Ἕλληνες ἐπιστήμονες,
λογοτέχνες καὶ καλλιτέχνες συμμερίζονται
τὶς ἀπόψεις ὅτι: α) *«Τόσον εἰς τὰς θετικὰς,
φυσικὰς καὶ διολογικὰς ὅσον καὶ εἰς τὰς
λοιπὰς ἐπιστήμας, ἡ πρόοδος τῆς συγχρό-
νου ἐρεῦνης κατέδειξεν, ὅτι ἡ προσπάθεια
νὰ φανῇ ἡ ἐπιστήμη ὡς διαψεύδουσα τὴν
Χριστιανικὴν Πίστιν, δὲν ἔχει κανὲν ἐπιστη-
μονικὸν ἔρεισμα. Κανεὶς δὲν ἔχει τὸ δικαίω-
μα νὰ ἀναμειγνύῃ τὴν ἐπιστήμην εἰς τὸ πε-
δῖον ὅπου εὐρίσκονται τὰ μεγάλα μεταφυ-
σικὰ ζητήματα καὶ νὰ χρησιμοποιοῖ τὸ ὄνομα
καὶ τὸ κύρος τῆς ἐπιστήμης διὰ νὰ στηρίξῃ
πολεμικὴν ἐναντίον τῆς Χριστιανικῆς Πί-
στεως. Καὶ β) Ἡ σειρά τῶν ἀποτυχιῶν καὶ
ἀπογοητεύσεων πού χαρακτηρίζει τοὺς νεω-
τέρους χρόνους κατέστησε φανερόν ὅτι ἡ
ἐκπλήρωσις τοῦ ἐπιτακτικοῦ αἰτήματος διὰ
μὴν πλήρη ἀνασυγκρότησιν κοινωνικὴν καὶ
οἰκονομικὴν, διὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ δι-
καίου, τῆς ἠθικῆς, τῶν ἀρχῶν τῆς κοινωνι-
κῆς δικαιοσύνης, τότε μόνον εἶναι δυνατὴ,
ὅταν ἡ ζωὴ τῶν ἀτόμων καὶ ἡ ζωὴ τῆς κοι-
νωνίας διαποτισθῇ ἀπὸ τὴν Πίστιν ἐπὶ τῆς
ὁποίας οἰκοδομεῖται ὁ Χριστιανισμός, ὅταν
ἡ ἠθικὴ ἐπιταγὴ, στηριζομένη εἰς τὴν Πί-
στιν αὐτήν, θὰ λάβῃ μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ
συγχρόνου ἀνθρώπου τὴν πρέπουσα δύνα-*

*μιν ἐπιβολῆς. Χωρὶς τὴν δύναμιν αὐτήν καὶ
οἱ εὐγενέστεροι πόθοι καὶ τὰ ὀρθότερα θεω-
ρητικῶς σχήματα καταντοῦν χίμαιραι καὶ
ὀδηγοῦν εἰς σκληρὰς ἀπογοητεύσεις».* (Δ.
σελ. 202-203).

Τὸ κείμενον αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἀπέτελεσε
παράρτημα τῆς Διακηρύξεως* ὑπέγραψαν
222 Ἕλληνες ἐπιστήμονες, καθηγητὲς τῶν
Ἀνωτάτων Ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων τῆς
χώρας, λογοτέχνες, καλλιτέχνες, ἰατροί,
διευθυντὲς νοσοκομείων καὶ ἄλλοι.

Ἡ δῆλωση αὐτή, σὰν συνέχεια παρο-
μοίων ἐκδηλώσεων, στὶς ὁποῖες προέβησαν
κορυφαῖοι ἐπιστήμονες σὲ ἄλλες χώρες,
ἀπέτελεσε γεγονός στὴν πνευματικὴ ἱστο-
ρία τῆς χώρας μας, ἀνατρέποντας προκα-
ταλήψεις καὶ ἐκφράζοντας θετικὲς ὑποδεί-
ξεις γιὰ τὴν πορεία τοῦ τόπου.

Δ'

Αὐτὸ περίπου ἦταν τὸ περιεχόμενο τῆς
«Διακηρύξεως» τῆς ΧΕΕ καὶ τῆς «Δηλώ-
σεως» τῶν Ἑλλήνων Ἐπιστημόνων, Λογο-
τεχνῶν καὶ Καλλιτεχνῶν. Τί τὸ σημαντικόν
ὅμως ὑπῆρξε αὐτὸ τὸ γεγονός ὥστε νὰ ἀσχο-
λούμεθα περὶ αὐτὸ μισὸν αἰῶνα ἀργότερα;
Ποιὰ τέλος πάντων ἦταν ἡ ἀπήχηση, πού
εἶχε στὸν τόπο αὐτὴ ἡ πνευματικὴ κινήτο-
ποίησι;

Στὰ ἐρωτήματα αὐτὰ ὑπάρχουν ἀπαν-
τήσεις, ἀφ' ἐνὸς ἐκείνες πού ἐκφράζονται
μὲ ἀριθμούς καὶ ἄλλες τὶς ὁποῖες μπορεῖ
κανεὶς νὰ στοιχειοθετῆσι ἀπὸ τὴν ἐκτίμη-
ση τοῦ γενικωτέρου πνευματικοῦ κλίματος
τῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας.

Τὸ ἐντυπωσιακότερο στοιχεῖο στὴν ἱστο-
ρία αὐτὴν εἶναι ἡ ἐκδοτικὴ ἐπιτυχία τοῦ
τεύχους αὐτοῦ. Αὐτὴ ἡ προμετωπίδα στὸ
ἐξώφυλλο «Διὰ κάθε Ἕλληνα» ἔγινε πρα-
γματικότητα. Ἄν λάβει κανεὶς ὑπ' ὄψην του
τὶς μεταπολεμικὲς συνθήκες καὶ τὸ μορφω-
τικὸ ἐπίπεδο τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ τῆς ἐπο-

* Ὁλόκληρο τὸ κείμενο τῆς «Δηλώσεως» καὶ μερι-
κὰ ἀπαντήσεις ξένων κορυφαίων ἐπιστημόνων δημο-
σιεύονται στὴ συνέχεια τοῦ ἄρθρου.

χῆς ἐκείνης, ὁ ἀριθμὸς τῆς τάξεως τῶν 200.000 ἀντιτύπων ποὺ διετέθησαν τότε ἀποτελεῖ ἐκδοτικὸν ἄθλον, νίκη ὀλυμπιακή. Στὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ἡ ἐπιτυχία αὐτὴ ὀφείλετο σὲ μεγάλο βαθμὸ ἀφ' ἑνὸς στὸ γεγονὸς ὅτι τὸ νεοελληνικὸ χριστιανικὸ κίνημα μὲ πρωτοπόρο τὴν χριστιανικὴ νεολαία τῶν χρόνων αὐτῶν εὐρίσκετο σὲ ἐξαιρετικὴ ἀγωνιστικὴ φόρμα καὶ ἀφ' ἑτέρου ὅτι «ὁ πεινασμένος λαὸς γεμάτος ἀπὸ τὸ ἔνστικτο τὸ ἅγιο καὶ θεόδοτο τῆς πνευματικῆς αὐτοσυντηρήσεως, γεμάτος ἀπὸ τὸν σωτήριο πόθο, ἔτρεχε σὰν ἐλάφι ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, στὴν Θεία Πηγὴ»⁵.

Ἐπειτα, τὸ περιεχόμενον τῆς «Δηλώσεως», ἔκφραση ἐπιστημονικῆς παρρησίας καὶ υπεύθυνης ἀκριβολογίας, ἔχει τὶς ὑπογραφὰς μιᾶς ἐκκλησιαστικῆς μεγάλης μερίδας τῶν ἐπιστημόνων τοῦ καιροῦ ἐκείνου καὶ δίπλα σὲ αὐτοὺς ἀντιπροσωπεύεται ὁ κόσμος τῶν λογοτεχνῶν καὶ τῶν καλλιτεχνῶν μας. Μάλιστα στὴν ἀριθμητικὴ ἐκπροσώπηση ὑπερέχουν οἱ ἐπιστήμονες τῶν φυσικῶν καὶ βιολογικῶν ἐπιστημῶν, τῶν ἐπιστημῶν ἐκείνων στὸ πεδίο τῶν ὁποίων ἐξυφάνθηκε πρῶτον ἡ σύγχυση ὅτι τάχα τὰ πορίσματα τῶν ἐρχονται σὲ ἀντίθεση μὲ τὸ περιεχόμενον τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως.

Καὶ τὸ ξεχωριστὸ σὲ αὐτὴ τὴν ἱστορία τοῦ τεύχους τῆς «Διακηρύξεως» εἶναι ὅτι: *«ὁ σημερινὸς διανοούμενος, ὁ ἐπιστήμων, ὁ λογοτέχνης, ὁ καλλιτέχνης, ὁ τραγουδιστὴς γιὰ νὰ πεῖ τὴν χριστιανικὴν τοῦ πελοῖθησιν χρειάστηκε νὰ παλαίψῃ σκληρῶς πάλιν ἐναντία σὲ προκαταλήψεις. Νὰ διασχίσει νέφος πυκνὸτατο μαύρης ὀμίχλης ποὺ τὴν σχημάτισε ὁ φανατισμὸς καὶ πείσμα καὶ ἀμελετησιὰ καὶ προχειρολογία καὶ ἀστοχασιὰ τοῦ τί εἶναι ἐπιστήμη ἀληθινή καὶ τέχνη ἀληθινή, καὶ ἀκόμα ἔλλειψη ὠριμότητος τοῦ ἀνθρώπινου μυαλοῦ, ποὺ ἄργησε πολὺ ὥσπου νὰ μπορέσει νὰ ξεπεράσῃ τὸν ἱλιγγό ποὺ φέρνει ἡ πρόσδοξος, νὰ ἐκτιμήσῃ, νὰ ἐπεξεργασθεῖ μέσα του, νὰ χωνέψῃ τὸ ὑλικὸ ποὺ τοῦ δίνει ἡ πρόσδοξος τῆς ἐπιστήμης»⁶.*

Αὐτὴν τὴν διάλυση τοῦ νέφους τῆς πυκνῆς μαύρης ὀμίχλης στὸ πνευματικὸ στερέωμα ἐπέτυχε ἡ Χ.Ε.Ε. μὲ τὴν κυκλοφορία τοῦ τεύχους τῆς «Διακηρύξεως». Γι' αὐτὸ ὑπῆρξε ἄμεση καὶ ἔντονη ἡ ἀντίδραση ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς μαρξιστικῆς ὑλιστικῆς ἐκπροσωπήσεως, ποὺ ἐθίγετο καίρια ἀπὸ τὴν ἐπιτυχία αὐτὴν τῆς «Διακηρύξεως», τόσο ἀπὸ τὰ πολιτικὰ τῆς στελέχη, ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν πλευρὰν τῆς ἀριστερᾶς διανοήσεως.

Ὁ τότε ἀρχηγὸς τοῦ Κ.Κ.Ε. Νίκος Ζαχαριάδης σὲ ὁμιλία του στὰ μέλη τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματός του, τὰ ἀπεκάλεσε «*μωρὲς παρθένας*», ἐκ τοῦ λόγου ὅτι δὲν ἀντελήφθησαν ἔγκαιρα τὴν κίνηση τῆς ΧΕΕ γιὰ τὴν συγκέντρωση τῶν ὑπογραφῶν τῶν Ἑλλήνων διανοουμένων γιὰ τὴν «Δήλωση» καὶ δὲν ἀντέδρασαν γιὰ τὴν ἐλαχιστοποίηση τοῦ ἀποτελέσματος αὐτῆς.

Ἐξ ἄλλου στὴν «Σοσιαλιστικὴ Ἐπιθεώρηση» καὶ σὲ τρεῖς συνέχειες στὰ τεύχη Νο 4-5 καὶ 6-7 δημοσιεύθηκε ἐκτεταμένη ἀντιρρητικὴ κριτικὴ μὲ τίτλο: «Χριστιανικὴ ἀπολογητικὴ τῆς καπιταλιστικῆς παρακμῆς: Γύρω ἀπὸ τὴν Διακήρυξιν τῶν χριστιανῶν ἐπιστημόνων», μὲ τὴν ὑπογραφή Κ. Βρεττός. Συντάκτης τοῦ κειμένου αὐτοῦ εἶναι ὁ Κώστας Σκλάβος, ὁ ὁποῖος σὲ ἡλικία 95 ἐτῶν προσφάτως ἐξέδωσε τὸ βιβλίον του «Ἐπίκαιρα ἀπὸ τὸ παρελθόν» καὶ στὸ ὁποῖο περιέλαβε τὴν ὡς ἄνω κριτικὴ τῆς Διακηρύξεως, ποὺ ἐκτείνεται σὲ 40 σελίδες τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, καὶ γιὰ τὴν ὁποία μὲ παθιασμένον ὕφος ἀποφαίνεται: *«Αὕτῃ εἶναι ἡ περίπτωσις τῆς «Διακηρύξεως» τῶν «Χριστιανικῶν ἐπιστημόνων», ποὺ κρινόμενῃ ἔτσι κάτω ἀπὸ τὸ ἀπόλυτον ἀντικειμενικὸ αὐτὸ πρίσμα ἐμφανίζεται σὰν ἕνας λίβελος τῆς χειρίστης μορφῆς, σὰν κάτι ποὺ δὲν ἔχει ἀξία οὔτε κανὶν γιὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ γράμματα»⁷.* Ἡπιότερο ἀλλὰ ὁπωσδήποτε ἐπικριτικὸ ἦταν καὶ τὸ ἄρθρον τοῦ καθηγητῆ Χρ. Θεοδοωρίδη στὸ περιοδικὸ «Ἑλληνικὰ Γράμματα» (15 Δεκεμβρίου 1946).

Ὁπωδὴποτε ὅμως δὲν ἐξέπληξε κανέ-
να ἢ ὑποδοχὴ αὐτῆ τῶν ἰδεολογικῶν ἀντι-
πάλων, ποὺ ἤθελαν σώνει καὶ καλά νὰ δοῦν
μὲ μάτι ἐχθρικό μίαν ἐκδήλωση πνευματι-
κῆ, ποὺ δὲν ἤθελε καὶ δὲν εἶχε οὔτε τὴν
ἀπειροελάχιστη αἰχμὴ ἐναντίον κανενός.
«Ὅμως, -αὐτὸ ἀλήθεια δὲν τὸ περιμέναμε!-
ὑπῆρξε καὶ ἡ ἐπίθεση ἀπὸ τοὺς φίλους, ἀπὸ
ἐκείνους ποὺ ἐπερίμενες νὰ ἀγκαλιάσουν,
νὰ ἀξιοποιήσουν, νὰ χρησιμοποιήσουν τὴν
ὁμολογία αὐτήν, τὸ ὄπλο ποὺ τοὺς παρου-
σιαζόταν ἐκεῖ ποὺ οὔτε νὰ τὸ ὀνειρευθοῦν
κἂν ἐτολμοῦσαν, πνιγμένοι καθὼς ἦσαν σ'
ἓνα πλέγμα μειονεκτικότητας μπροστὰ στὴν
ἀρνητικὴ πλημμύρα. Ἐπίθεση, ποὺ τὶς πε-
ρισσότερες φορὲς ἦταν ἓνα κουτσομπολιὸ
τοῦ χειροτέρου εἶδους ξέσπασμα τοῦ φθό-
νου, ποὺ, ὅπως σοφὰ τὸ λέει ὁ ὕμνος τῆς
Ἐκκλησίας μας, «οὐκ οἶδε προτιμῶν τὸ συμ-
φέρον»⁸!

Ἀλλά, ἄς μὴ ἀμαυρώσουμε τὴν εὐλογη-
μένη αὐτὴν ἐπέτειο μὲ τέτοιες ἀναδρομὲς
καὶ ἄς σταθοῦμε στὴν ἀνταπόκριση τὴν
ὁποία εἶχε ἡ «Δήλωση τῶν Ἑλλήνων ἐπι-
στημόνων, λογοτεχνῶν καὶ καλλιτεχνῶν»
στοὺς κύκλους κορυφαίων ἐπιστημόνων καὶ
διανοουμένων τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμε-
ρικῆς καὶ αὐτῆς ἀκόμα τῆς Κίνας, οἱ ὅποιοι
ἐσπευσαν νὰ δηλώσουν τὴν ὀλόψυχη καὶ
ἀνεπιφύλακτη προσχώρησή τους στὸ περιε-
χόμενο τῆς ἑλληνικῆς Δηλώσεως.

Ὄνόματα ὅπως τῶν R. Millikan, G. Mie,
E. Milne, Lecomte du Nouÿ, M. Planck, G.
Thomson, A. Sommerfeld ἀπὸ τὸν χῶρον
τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ P. Claudel,
Daniel Rops, Andrée Maurois καὶ τῆς S.
Undset προσυπογράφουν ἔνθερα τὶς ἀπό-
ψεις τῆς «Δηλώσεως» αὐτῆς.

Κλείνοντας ὕστερα ἀπὸ μισὸν αἰῶνα
ἀναφορὰ μας στὸ γεγονός τῆς συγγραφῆς
καὶ τῆς εὐρύτατης κυκλοφορίας τῆς «Δια-
κηρύξεως τῆς ΧΕΕ» καὶ ἔχοντας ὑπ' ὄψη
τὴν σημερινὴ πραγματικότητα τίθεται τὸ
ἑρώτημα: ἀξιοποιήθηκε ἄραγε ὅλη αὐτὴ ἡ
προσπάθεια;

Ὁ ἐμπνευστὴς καὶ κύριος συντάκτης τῆς,

ὁ Ἄλξ. Τοιριντάνης, γράφει τὸν Δεκέμβριο
τοῦ 1956: «Ἀξιοποιήθηκε βέβαια διαφορε-
τικά ἀπὸ ὅ,τι περιμέναμε. Ὅχι σὰν ὄπλο τῆς
ἠγεσίας, μὰ σὰν τροφή τοῦ λαοῦ, καὶ στὴ
βάση μὰ καὶ στὴν κορυφὴ τῆς μορφωτικῆς
πυραμίδας ποὺ βλέπει τὰ θέματα αὐτά,
ὅπως καὶ πρέπει sub specie aeterni. Καὶ
νὰ ποὺ ὅ,τι τότε ἐφάνηκε σὰν βόμβα, εἶναι
τώρα κοινὸς τόπος. Κοινὸς τόπος εἶναι πιά
σήμερα ἐκεῖνο ποὺ τόσο ἐτάραξε τότε, ὅτι
“τόσον εἰς τὰς θετικὰς, φυσικὰς καὶ βιολο-
γικὰς, ὅσον καὶ εἰς τὰς λοιπὰς ἐπιστήμας, ἡ
πρόοδος τῆς συγχρόνου ἐρεῦνης κατέδειξεν,
ὅτι ἡ προσπάθεια νὰ φανῆ ἡ ἐπιστήμη ὡς
διαψεύδουσα τὴν χριστιανικὴν πίστιν δὲν
ἔχει κανένα ἐπιστημονικὸν ἔρεισμα”. Καὶ
αὐτό, τὸ νὰ γίνῃ ἀπὸ βόμβα κοινοτυπία,
αὐτὸ εἶναι ἡ ἀξιοποίησις!»⁹.

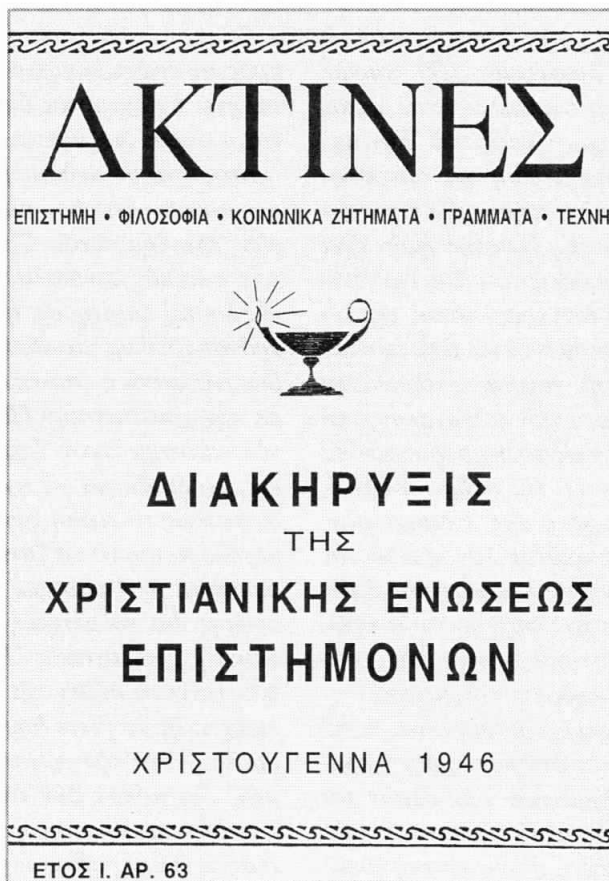
Ὅμως ἡ κατακλείδα τῆς Διακηρύξεως,
τὸ μήνυμα πρὸς κάθε Ἑλληνα, γιὰ τὴν θε-
μελίωση τῆς ζωῆς τοῦ Ἔθνους στὶς πνευ-
ματικὲς ἀξίες τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὴν οἰ-
κοδόμησι τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, δὲν
εἶχε τὴν ἀπήχησι ποὺ ἀπαιτοῦν οἱ περιστά-
σεις, γιὰ νὰ ἔλθῃ ἡ «τῶν κακῶν παῦλα» καὶ
ὄχι νὰ ἔχουμε ἐναλλαγὴ τῶν κακῶν. «Ἐν
τῷ μεταξῷ ἡ ζωὴ στὸν κόσμον καὶ στὴν Ἑλ-
λάδα κυλά. Καὶ πῶς κυλάει, καὶ ποῖος εἶ-
ναι ὁ πνευματικὸς τῆς κυβερνήτης; Ἐρώ-
τημα ὀδυνηρό, καυτό, εἰς τὸ ὁποῖο ἀπάν-
τησι δίνει ἡ χριστιανικὴ Πίστις, γιὰ ὅσους
βέβαια ἔχουν τὴν Πίστιν αὐτὴν μέσα τους
μὲ εἰλικρίνεια, μὲ ταπεινὴν, μὲ συνέπεια.
Ἡ ἀπάντησι εἶναι ἡ δημιουργὸς ἀνησυχία,
ἡ εἰλικρινὴς ἀναγνώρισι ὅτι στὸ θέμα αὐτό
δὲν πᾶμε καθόλου καλά. Ἀκόμη ἡ χριστια-
νικὴ ταπεινὴ ὁμολογία ὄλων μας μὲ πένθος
ἱερὸν, μὲ καρδίαν «συντεριμμένην καὶ τε-
ταπεινωμένην» ὅτι δὲν ἐκάναμε τὸ χρέος
μας. Ὅτι εἰς τὸ σοβαρότατον αὐτό θέμα
πρέπει νὰ σοβαρευθοῦμε. Ὅτι «ἔωρα ἡμᾶς
ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι». Ὅτι πρέπει νὰ βάλου-
με ὅλα μας τὰ δυνατὰ γιὰ νὰ ἀνακτήσουμε
ὅ,τι ἐχάθη καὶ νὰ προβάλουμε ἐμπράκτως
στὰ παιδιά μας τουλάχιστον ἓνα Χριστια-
νισμὸν ζωντανὸν καὶ ἠγετικόν»¹⁰.

Υπὸ αὐτὴν τὴν ἔννοια ὁ ἑορτασμός τῆς ἐπετείου τῶν πενήντα χρόνων ἀπὸ τὴν δημοσίευση τῆς «Διακηρύξεως τῆς Χ.Ε.Ε» μπορεῖ νὰ ἀποδεῖ γόνιμος.

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Jacques Maritain: «Χριστιανισμός καὶ δημοκρατία», ἔκδοση Κ. Κακουλίδη, Ἄθῆνα σελ. 10.
2. «Διακήρυξη» Χ.Ε.Ε. σελ. 5.
3. Ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ ἐνδιαφέροντα εἶναι τὰ ἄρθρα τοῦ Ἀλεξ. Τσιριντάνη μὲ τίτλους: «Ἀπὸ τοὺς χαλασμούς καὶ τὰ ἐρείπια» καὶ «Ἡ πάλῃ τῶν διδασκῶν» ποὺ περιέχονται στὸν τρίτο τόμο «Ἀνθρωπισμός», ἐκδόσεις «Συζήτησις» 1996
4. Γιὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ ὁ ἀναγνώστης θὰ βρεῖ ἐκτενέστερη ἀνάλυση στὴν τρίτη ἐνόητα μὲ τίτλο: «Ἀνθρωπιστικὸς φεμινισμός» στὸν τρίτο τόμο «Ἀνθρωπισμός» τοῦ Α. Τσιριντάνη (ἐκδόσεις «Συζήτησις», Ἄθῆνα, 1996).
5. Περιοδικὸν «Ἀκτίνες», τόμος 1946, σελ. 35.
6. Π. Μελίτη: Περιοδικὸν «Ἀκτίνες», τόμος 1947, σελ. 4.
7. Κώστας Σκλάβος: «Ἐπίκαιρα ἀπὸ τὸ παρελθόν», ἔκδοση Θεμέλιο, Ἄθῆνα 1996, σελ. 87.
8. Π. Μελίτης: ἄρθρο μὲ τίτλο: «Δέκα χρόνια», «Ἀκτίνες», 1956, σελ. 435.
9. Π. Μελίτη: «Δέκα χρόνια», «Ἀκτίνες», 1956, σελ. 436.
10. Ἀλεξ. Τσιριντάνη: «Θρησκοῦμεν σήμερα:» ἄρθρο του εἰς τὴν ἐφημερίδα «Μεσημβρινή», φύλλον 2 Ἀπριλίου 1966.

Δήλωσις Ἑλλήνων Ἐπιστημόνων, Λογοτεχνῶν καὶ Καλλιτεχνῶν

«Οἱ ὑπογεγραμμένοι ἐργάται τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης καὶ τῶν γραμμάτων εἰς τὴν Ἑλλάδα θεωροῦμεν ὑποχρέωσίν μας νὰ διακηρύξωμεν καὶ δημοσίᾳ τὴν πεποίθησίν μας ὡς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἀκολουθήσῃ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἐπὶ τῶν μεγάλων βασικῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ ὑπερνικήσῃ τὰς δυσχερεῖας τῶν καιρῶν καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν πνευματικὴν ἀλλὰ καὶ τὴν ὑλικὴν ἀναδημιουργίαν τοῦ ἔθνους.

Ἄπὸ τὴν ἀντικειμενικὴν καὶ ἀμερόληπτον ἐρευναν τῆς ἐπιστήμης, εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς ὁποίας ἕκαστος ἡμῶν ἔχει ἀφιερῶσει τὰς δυνάμεις του, ἀπὸ τὴν ἐπαφήν μὲ τὴν ζωὴν τῶν γραμμάτων, τῆς τέχνης, τοῦ πολιτισμοῦ ἐν γένει, ἀπὸ τὴν παρακολούθησιν τῆς γενικῆς ἀνθρωπίνης πείρας, καὶ μάλιστα τῶν τελευταίων χρόνων, κατελήξαμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι:

1. Τὸ μέλλον καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλὰ καὶ τῆς χώρας μας εἰδικώτερον, ἐξαρτᾶται κατὰ πρῶτον λόγον ἀπὸ τὴν ὀρθὴν καὶ ἀκλόνητον πνευματικὴν θεμελίωσιν τῆς ζωῆς τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, μὲ τὴν ὁποίαν καὶ μόνον εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ ἀληθινὸς πολιτισμός.

2. Τοιαύτη θεμελίωσις δὲν εἶναι δυνατόν, ἂν ὁ σημερινὸς ἀνθρώπος δὲν χρησιμοποιοῦσιν τὸν θησαυρὸν τῶν ἀξιῶν τὰς ὁποίας τοῦ προσφέρει ὁ Χριστιανισμός, ἢ χριστιανικὴ Πίστις, ἢ χριστιανικὴ ἠθική. Ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τὰς ἀξίας αὐτὰς εἶναι ἀπομάκρυνσις ἀπὸ κάθε βάσιμον ἐλ-

πίδα ὅτι ἡ ἀνθρωπότης θὰ δυνηθῇ νὰ οἰκοδομήσῃ μέλλον καλύτερον ἀπὸ τὸ παρόν.

3. Ἐπὶ πλεόν, ἡ ἀπομάκρυνσις αὕτη ἀντιτίθεται πρὸς τὰ συμπεράσματα τῆς πράγματι ἀπροκαταλήπτου κριτικῆς ἐρεύνης ἐπὶ τῶν μεγάλων βασικῶν διὰ τὸν ἀνθρώπον προβλημάτων καὶ εἰδικώτερον πρὸς τὰ συμπεράσματα εἰς τὰ ὁποῖα καταλήγει ἡ σύγχρονος ἐπιστημονικὴ ἔρευνα, ἢ ὁποία διεξάγεται ἐντὸς τοῦ ὄντως ἐπιστημονικοῦ πεδίου, μὲ αὐστηρῶς ἐπιστημονικὴν μέθοδον καὶ μὲ πνεῦμα γνησιῶς ἐπιστημονικόν. Τόσον εἰς τὰς θετικὰς, φυσικὰς καὶ βιολογικὰς, ὅσον καὶ εἰς τὰς λοιπὰς ἐπιστήμας, ἡ προσόδος τῆς συγχρόνου ἐρεύνης κατέδειξεν ὅτι ἡ προσπάθεια νὰ φανῇ ἡ ἐπιστήμη ὡς διαψεύδουσα τὴν χριστιανικὴν Πίστιν δὲν ἔχει κανὲν ἐπιστημονικὸν ἔρεισμα. Κανεὶς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀναμυγνῇ τὴν ἐπιστήμην εἰς τὸ πεδίου ὅπου εὐρίσκονται τὰ μεγάλα μεταφυσικὰ ζητήματα καὶ νὰ χρησιμοποιοῦσιν τὸ ὄνομα καὶ τὸ κύρος τῆς ἐπιστήμης διὰ νὰ στηρίξῃ πολεμικὴν ἐναντίον τῆς χριστιανικῆς Πίστεως. Ἐξ ἄλλου ἢ ἐν ὀνόματι δῆθεν τῆς Τέχνης, τῆς καλλιτεχνικῆς ἐν γένει δημιουργίας, ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τὸν χριστιανικὸν ὑπογραμμόν, ὄχι μόνον δὲν ὑπαγορεύεται ἀπὸ οἰανδήποτε ἀνάγκην ἢ σκοπιμότητα γνησιῶς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας, ἀλλὰ, τούναντίον, ἀποτελεῖ πληῆγμα βαρὺ διὰ τὴν Τέχνην καὶ τὴν ἐκτοπίζει ἀπὸ τὴν

ήγετικήν θέσιν ή ήποία τής άρμόζει μέσα εις ένα γνήσιον πολιτισμόν.

4. Η σειρά άποτυχιών και άπογοητεύσεων πού χαρακτηρίζει τούς νεωτέρους χρόνους κατέστησε φανερόν ότι ή έκπλήρωσις τού έπιτακτικού αίτήματος δια μίαν πλήρη άνασυγκρότησιν, κοινωνικήν και οικονομικήν, δια την έπικράτησιν τού δικαίου, τής ήθικης, τών άρχών τής κοινωνικής δικαιοσύνης, τότε μόνον είναι δυνατή, όταν ή ζωή τών ατόμων και ή ζωή τής κοινωνίας διαποτισθή από την Πίστιν επί τής όποίας οικοδομείται ό Χριστιανισμός, όταν ή ήθικη έπιταγή, στηριζομένη εις την Πίστιν αυτήν, λάβη μέσα εις την ψυχήν τού συγχρόνου άνθρώπου την πρέπουσαν δύναμιν έπιβολής. Χωρίς την δύναμιν αυτήν και οι ευγενέστεροι λόθοι και τά όρθότερα θεωρητικώς σχήματα καταπουν χίμαιραι και όδηγοῦν εις σκληράς άπογοητεύσεις.

5. Τέλος, ή άγωγή τού ατόμου, ιδίως δέ ή ανατροφή και μόρφωσις τής νεότητος, έφ' όσον δέν στηρίζεται εις τόν πλήρη σεβασμόν τών χριστιανικών αξιων, όδηγεϊ κατ' ανάγκην εις άποτυχίαν, εις πνευματικόν ύποσιτισμόν τής νέας γενεάς και εις ήθικην αναπηρίαν. Αντιθέτως, τó χριστιανικόν μορφωτικόν ιδεώδες θά δώση βάσιν και έλπίδα έπιτυχίας εις κάθε άληθώς προσδευτικήν προσπάθειαν, δια να εύρη έπιτυχή λύσιν τó πρόβλημα τής

άγωγής τού συγχρόνου άνθρώπου.

Τά συμπεράσματά μας αυτά συμπίπτουν πρòς την στροφήν ή όποία παρατηρείται εις την νεωτέραν έπιστήμην και καθ' όλον διανόσιν και συνεχώς έκδηλοῦται κατὰ τόν πανηγυρικώτερον τρόπον, δια στόματος κορυφαίων συγχρόνων έπιστημόνων και πνευματικών εν γενει εργατῶν όλου τού κόσμου. Άνεξαρτήτως πρòς τó τί έγινετο άλλοτε, σήμεραν ή έπιστήμη αλλά και ή ζωντανή νεωτέρα Τέχνη γνωρίζει να σέβεται την χριστιανικήν Πίστιν και την άνυπέροβλητον δημιουργικήν άξίαν της. Ό έλληνικός λαός πρέπει να έχη υπ' όψιν του την τοιαύτην εξέλιξιν, να μη βασίζεται πλέον εις άπρηχαιώμενας άντιλήψεις περι τών σχέσεων τής έπιστήμης πρòς την χριστιανικήν Πίστιν και την χριστιανικήν ήθικην, και να γνωρίζει ότι ή έπιστροφή πρòς την χριστιανικήν Πίστιν, με την όποίαν έχει συνυφανθῆ τού Έθνους μας ή ύπόστασις και εικοσιν αιώνων ιστορία, όχι μόνον έναρμονίζεται πλήρως πρòς τά συμπεράσματα τής προόδου τής νεωτέρας έπιστήμης, αλλά και άποτελεϊ την μοναδικήν έγγύησιν δια την έπίλυσιν τών τεραστίων προβλημάτων, τά όποία θέτουν ενώπιόν μας οι σημερινοί καιροί, την έπιτακτικώτεραν προσταγήν δια την ζωήν μας και δια τó μέλλον μας».

Έ έγγραφῆ νέων συνδρομητῶν εις τας «Άκτινας» είναι ένα πνευματικò έργον, τó όποϊον ήμποροῦμε να έπιτελέσωμε όλοι, με μικράν προσπάθειαν.

Μερικαὶ ἀπὸ τὰς δηλώσεις προσχωρήσεως εἰς τὴν Δήλωσιν τῆς Χ.Ε.Ε. διακεκριμένων ξένων ἐπιστημόνων

ROBERT AITKEN

Καθηγητῆς τῆς Ἀστρονομίας (Καλιφόρνια).

Ἐπίτιμος Διευθυντῆς τοῦ Πανεπιστημιακοῦ Ἀστεροσκοπεῖου τοῦ Lick εἰς τὸ ὄρος Hamilton καὶ ἐπίτιμος Πρύτανης τοῦ ἰδίου Πανεπιστημίου. Ἀνεκάλυψε πλέον τῶν 3.000 διπλῶν ἀστέρων, εἶναι ἐπίτιμος διδάκτωρ τριῶν ἀμερικανικῶν Πανεπιστημίων καὶ μέλος πλείστων ἐπιστημονικῶν ἐταιρειῶν.

Ἀνέγνωσα πολλάκις τὴν δήλωσιν μετὰ προσοχῆς καὶ εἶμαι εὐτυχῆς δυνάμενος νὰ εἶπω ὅτι εὐρίσκομαι ἐν πλήρει συμφωνίᾳ πρὸς τὰ ἐκτιθέμενα συμπεράσματα. Οἱ ἐργάζεται τῆς ἐπιστήμης, μαζί με ὄλους τοὺς πνευματικούς ἀνθρώπους, καθίστανται, φρονῶ, ὁλονὲν περισσότερον θρησκευτικοί, μετὴν εὐρύτεραν σημασίαν τοῦ ὅρου τούτου. Καὶ οἱ ἡγέται εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν καὶ σκέψιν εἶναι πεπεισμένοι ὅτι ἡ ἀληθὴς ἐπιστήμη πρέπει νὰ βασισθῇ ἐπὶ πνευματικῶν θεμελιῶν. Κατ' ἄλλον τρόπον δὲν δυνάμεθα νὰ προσανατολισθῶμεν πρὸς τὸ σῦμπαν.

RENE BIOT

Βιολόγος, συνεργάτης τοῦ Al. Carrel. Εἰδικευθεὶς εἰς τὴν πειραματικὴν βιολογίαν. Εἶναι ἰδρυτῆς τοῦ Institut Lyonnais d' endocrinologie et de psychologie καὶ τοῦ Groupe Lyonnais d' études médicales, philosophiques et biologiques. Τὰ ἔργα του ἔχουν μεγάλην κυκλοφορίαν καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ εἰς τὸ ἔξωτερικόν, ἔχουν δὲ μεταφρασθῆ καὶ εἰς ξένας γλώσσας.

Σὰς εὐχαριστῶ πολὺ διότι μοῦ ἐστείλατε τὸ κείμενον τῆς Δηλώσεώς σας καὶ σὰς συγγαίρω ἐγκαρδιώτατα δι' ὅσα λέγετε εἰς

αὐτήν. Εἶμαι ἀπολύτως σύμφωνος μαζί σας.

Ὅσον περισσότερον προχωρῶ τόσον περισσότερον διαπιστώνω ὅτι ἡ χριστιανικὴ πίστις, τὴν ὁποίαν μερικοὶ θεωροῦν ὡς ἐνοχλοῦσαν τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐρεῦνης, μᾶς προσφέρει τὴν μεγίστην ὑπηρεσίαν, ὅτι μᾶς προστατεύει ἀπὸ ὠρισμένας πλάνας, ἰδιαιτέρως βαρείας, εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν τάξιν, ἐννοῶ. Καὶ -αὐτὴ εἶναι ἡ δευτέρα ὑπηρεσία τὴν ὁποίαν προσφέρει εἰς τὴν σκέψιν μᾶς ὑποχρεώνει νὰ ζητῶμεν λύσεις ὀλιγώτερον ἀπλοϊκὰς καὶ ὀλιγώτερον ἀβασανίστους ἀπὸ ἐκεῖνας αἱ ὁποῖαι ἔρχονται προχείρως εἰς τὸν νοῦν. Αἱ πρόοδοι τῆς μαιευτικῆς ὀφείλονται, κατὰ μέγα μέρος, εἰς τὴν ἔντονον προσπάθειαν τὴν ὁποίαν κατέβαλον χριστιανοὶ οἱ ὁποῖοι, μὴ θέλοντες νὰ κάμουν ἐκτρώσεις, ἐτέθησαν ἐπὶ τὴν ἀνακάλυψιν σωστικῶν μεθόδων. Τὸ αὐτὸ θὰ συμβῇ καὶ προκειμένου περὶ τοῦ εὐγονισμοῦ, περὶ τοῦ ὁποίου τόσοσ γίνεται λόγος. Συμμετέχω ὀλοψύχως εἰς τὴν προσπάθειάν σας. Ἡ σύγχρονος εὐρωπαϊκὴ σκέψις μένει θυγάτηρ τῶν Ἑλλήνων. Ὁ σκοπός, τὸν ὁποῖον θέλετε νὰ ἐπιτύχετε, δὲν δύναται παρὰ νὰ εἶναι ὑπέροχος, κατόπιν τῶν παραδειγμάτων τοῦ παρελθόντος.

AUGUSTIN BOUTARIC

Καθηγητῆς τῆς Φυσικῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Dijon. Μέλος τῆς Γεωλογικῆς Ἀκαδημίας τῆς Γαλλίας, τῆς Διεθνούς Μετεωρολογικῆς Επιτροπῆς, τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Coïmbra καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς Ἐταιρείας τῶν Βρυξελλῶν.

Μετὰ μεγάλου ἐνδιαφέροντος ἔλαβον γνῶσιν τῆς Δηλώσεως τὴν ὁποίαν ἀπήρθυσεν ἡ Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἐπιστημόνων πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ

τῶν Χριστουγέννων τοῦ 1946, καί εἶμαι ἀπολύτως σύμφωνος μέ τās ιδέας τās ὁποίας ἡ Δῆλωσις αὕτη ἀναπτύσσει.

Δέν φρονῶ ὅτι χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι ἡ βαθεῖα ἀνισορροπία ἀπό τήν ὁποίαν ὑποφέρει ὁ σύγχρονος κόσμος ὀφείλεται κυρίως εἰς τὸ ὅτι ἡ πρόοδος τῶν ἐπιστημῶν ἠῤῥησε τεραστίως τήν ὑλικήν δύναμιν τοῦ ἀνθρώπου, χωρίς νά δώσῃ εἰς τήν πνευματικήν του ἀνάπτυξιν μίαν παράλληλον ἐξέλιξιν. Εἰς αὐτὸ τὸ ὑπερέμετρος μεγεθυθὲν σῶμα, ἔγραφεν ὁ φιλόσοφος Μπέρξον, ἡ ψυχὴ μένει ὅπως ἦτο: πάρα πολὺ μικρὰ τῶρα διὰ νά τὸ γεμίσῃ, πάρα πολὺ ἀδύνατη διὰ νά τὸ διευθύνῃ. Καί, προσέθετε, τὸ μεγεθυσμένον σῶμα περιμένει ἕνα συμπλήρωμα ψυχῆς.

Αὐτὸ τὸ συμπλήρωμα ψυχῆς θὰ τὸ ἀποκτήσουν εὐκόλα οἱ λαοὶ ἐὰν ἀποφασίσουν νά θέσουν εἰς ἐφαρμογὴν τήν διδασκαλίαν τήν περιεχομένην εἰς τὸ μήνυμα εἰρήνης τὸ ὁποῖον ἤλθεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους πρὸ 2000 ἐτῶν καὶ τὸ ὁποῖον μέχρι σήμερον δέν ἠκούσθη ὅπως ἔπρεπε.

Τίποτε ἀπὸ ὅσα περιέχονται εἰς αὐτὸ τὸ Μήνυμα δέν ἀντίκειται πρὸς τὰ δεδομένα τῆς πλέον ἐξελιγμένης ἐπιστήμης. Δέν χρειάζεται νά ἀρνηθῇ κανεὶς τὰ δικαιώματα τῆς ἐπιστήμης, οὔτε νά ἀποθαρρύνῃ τήν ἔρευναν, διὰ νά δυνηθῇ νά ἐπανεύρῃ ὁ κόσμος περίοδον γαλήνης καὶ εὐδαιμονίας. Θὰ ἤρκει αἱ πνευματικαὶ καὶ ἠθικαὶ ἀξίαι νά λάβουν πάλιν τήν πρώτην θέσιν τήν ὁποίαν ὁ ὑπερβαλλόντως ὑλιστικὸς πολιτισμὸς τείνει νά τούς ἀφαιρέσῃ. Πρὸς τὸ ἰδεῶδες τοῦτο τείνει νά προσανατολίσῃ τὸν ἐλληνικὸν λαὸν ἡ Δῆλωσις, τῆς ὁποίας τὸ κείμενον εἶχατε τήν καλωσύνην νά μοῦ ἀνακοινώσητε, καὶ δέν δύναμαι παρὰ νά ἐκφράσω τήν ζωηρὰν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἐπιτευχθῇ ὁ εὐγενὴς οὗτος σκοπός.

P. LECOMTE DU NOUY

Ἐπιφανὴς Γάλλος βιολόγος καὶ χημικός. Διετέλεσε διευθυντὴς τοῦ Ἐργαστηρίου Φυσιολογίας τοῦ Ἰνστιτούτου Pasteur τῶν

Παρισίων. Τὰ τελευταῖα ἔτη ἠσχολήθη μέ πειραματικὰς ἐρεῦνας εἰς τὸ Ἰνστιτούτον Rockefeller τῆς Νέας Ὠρκῆς καὶ συνειργάσθη μετὰ τοῦ Carrel, εἰς τὰ ἔργα τοῦ ὁποῖου καὶ ἐβάδισε. Ἐγινε γνωστότατος ἀπὸ πολλὰ βιβλία του, ὅπως π.χ. "L'homme devant la Science" τελευταίως δὲ ἀπὸ τὸ ἔργον του "Human Destiny" τὸ ὁποῖον ἐπρόσεξεν ἰδιαίτερος ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου. Ἀπεβίωσε τὴν 10 Σεπτεμβρίου 1947, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ μᾶς εἶχεν ἀπευθύνει ἐπιστολὴν περιέχουσαν τὰ ἀκόλουθα:

Ἐπιθυμῶ νά σᾶς εὐχαριστήσω διὰ τήν ἐσώκλειστον Δῆλωσιν, ἡ ὁποία μοῦ προξενεῖ ἐντύπωσιν ὡς ἔγγραφον βασικῆς σπουδαιότητος. Εἶναι χαρακτηριστικὸν γεγονός ὅτι τοιαύτης σημασίας ἔγγραφον ἐπρόκειτο νά ἔλθῃ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξεπήδησαν εἰς τὸ παρελθὸν ὁ τεχνικὸς καὶ πνευματικὸς πολιτισμὸς, ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἡ ὁποία καὶ τῶρα πάλιν ἐμφανίζεται καθοδηγοῦσα τὸν κόσμον εἰς τὰ πνευματικὰ ζητήματα.

ANDRÉ MAUROIS

Μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας.

Παγκοσμίως γνωστὸς Γάλλος λογοτέχνης. Ἔργα του ἔχουν μεταφρασθῇ εἰς πολλὰς γλώσσας καὶ εἰς τὴν ἐλληνικὴν. Ἐκ τῶν νεωτέρων ἔργων του ἰδιαίτερος μνημονεύονται ἡ περίφημος "Histoire d'Angleterre", "Histoire des États Unis", "Chateaubriand", "Terre promise" κ.ἄ. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ πολέμου, ἐργαζόμενος εἰς τὸ Bureau d'Informations πρόσφερε σπουδαίας ὑπηρεσίας εἰς τὴν συμμαχικὴν ὑπόθεσιν.

Εἶμαι σύμφωνος μαζί σας ἐπὶ τῆς σκέψεως ὅτι ἡ ἐπιστήμη δέν φέρει, καὶ δέν δύναται νά φέρῃ, οὐδεμίαν λύσιν μεταφυσικῆς φύσεως. Ὅτι ἡ τέχνη δέν ἀπαιτεῖ τὴν θυσίαν τῶν ἠθικῶν ἀξιών καί, τέλος, ὅτι ὁ πολιτισμὸς μας δέν δύναται νά ζήσῃ εἰμὴ μόνον ἐὰν στηριχθῇ ἐπὶ τῶν χριστιανικῶν ἀξιών, αἱ ὁποῖαι τὸν μετεμόρφωσαν.

ROBERT A. MILLIKAN

Βραβείον Nobel (Φυσικής).

Επίτιμος καθηγητής της Φυσικής του Πανεπιστημίου του Chicago και εν ενεργεία διευθυντής του εν Καλιφορνία περιφήμου Institute of Technology. Ήσυχολήθη ιδιαίτερος με τὰ κοσμικὰς ἀκτίνας, και τὸ 1923 ἐτιμήθη με τὸ βραβείον Nobel «διὰ τὰς ἐργασίας του ἐπὶ τοῦ στοιχειώδους ἠλεκτρικοῦ φορτίου και τῆς φωτοηλεκτρικῆς ἐνεργου». Εἶναι μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν τῆς Γαλλίας, τοῦ Μονάρχου, τοῦ Βελγίου, τῆς Ρώμης κ.λ.π. και ἐτιμήθη με πολυάριθμα παράσημα και τιμητικούς τίτλους διαφόρων ἀμερικανικῶν και ἐυρωπαϊκῶν Ἀκαδημιῶν, Πανεπιστημίων και Ἐταιρειῶν.

Ὅντως ἐχάρην με τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Δηλώσεώς σας και με χαρὰν σὰς πληροφορῶ ὅτι ἐπιδοκιμάζω πλήρως τὸ περιεχόμενον αὐτῆς και δύναται τοῦτο νὰ δημοσιευθῆ. Κατὰ τὴν κρίσιν μου, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα κοινῶς καλοῦνται πνευματικαὶ ἀξίαι εἶναι σπουδαιότερα οἰωνόδηπτε ὑλικῶν πραγμάτων.

Με τὴν ἐλπίδα ὅτι ἡ Δήλωσίς σας θὰ ἔχη εὐρεῖαν κυκλοφορίαν και μεγάλην ἐπίδρασιν ἀνὰ τὸν κόσμον, διατελῶ...

EDWARD A. MILNE

Ὁ μεγαλύτερος ἀστρονόμος τῆς Ἀγγλίας.

Καθηγητής τῶν Μαθηματικῶν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Oxford. Μέλος τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Λονδίνου και τῆς Βασιλικῆς Ἀστρονομικῆς Ἐταιρείας (πρόεδρος 1943-45). Εἰπίτιμον μέλος τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀστρονομικῆς Ἐταιρείας και ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν και Τεχνῶν τῆς Βοστώνης. Ἀσχολεῖται με τὰ σοβαρώτερα ἀστρονομικὰ κοσμολογικὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα λύει τῆ βοηθείᾳ τῆς ἀνωτέρας μαθηματικῆς ἀναλύσεως. Ἀτμόσφαιρα ἀπλανῶν, ἀκτινοβολία, καινοφανεῖς ἀστέρες, καταγωγή και ἐξέλιξις ἀστέρων, διαστολή τοῦ σύμπαντος κ.λ.π.

εἶναι τὰ θέματα με τὰ ὁποῖα ἀσχολεῖται ὁ Milne ὅστις ἀποτελεῖ μίαν ἀπὸ τὰς μεγαλύτερας ἐπιστημονικὰς αὐθεντίας εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

Φρονῶ, ὅπως και οἱ ὑπογράψαντες τὴν Δήλωσιν, ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτε εἰς τὴν ἐπιστήμην τὸ ὁποῖον νὰ εἶναι ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν χριστιανικὴν πίστιν, και ὅτι τὰ θεμέλια τοῦ πολιτισμοῦ μας σχηματίζονται ἐκ χριστιανικῶν ἀξιῶν. Ἴδιαιτέρως ἡ μελέτη τοῦ ἀστρονομικοῦ σύμπαντος και ὁ κλάδος ὅστις ὀνομάζεται κοσμολογία συμβιβάζεται με τὴν ἀποψιν, ἢ μάλλον σχεδὸν ὀδηγεῖ πρὸς τὴν ἀποψιν, ὅτι τὸ σύμπαν εἶναι σύστημα δημιουργηθὲν ἐν χρόνῳ, σύστημα τοῦ ὁποῖου ἡ δημιουργία σημειώνει τὴν ἀφετηρίαν τοῦ χρόνου, ὅπως τὰ ἄτομα τὸν ἀντιλαμβάνονται. Ἡ δημιουργία προϋποθέτει Δημιουργόν. Δυνάμεθα, ὀρθῶς, νὰ ταυτίσωμεν τὸν Δημιουργὸν τοῦ ἀστρονομικοῦ σύμπαντος πρὸς τὸν Παντοδύναμον Θεὸν τῆς χριστιανικῆς ὁμολογίας. Ὅλοι οἱ λαοὶ ὅλων τῶν χωρῶν και ὅλων τῶν θεολογικῶν ἀπόψεων δύναται νὰ ἐνωθοῦν εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ Ἄρχοντος τοῦ Κόσμου.

Ὁ ἐπιστήμων δὲν δύναται νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι αἱ μελέται του περιλαμβάνουν ὄλην τὴν ἐνέργειαν τῆς ὑπάρξεως. Ὑπάρχει ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὀνομάζομεν ἐπιστημονικὰς ἀξίας. Ὑπάρχουν ἐπίσης ἀξίαι εἰς τὴν τέχνην και τὴν ἠθικὴν. Ὁ ἐπιστήμων δύναται νὰ ἀναγνωρίσῃ ταύτας χωρὶς νὰ θυσιάσῃ οὐδεμίαν ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν ἀξιῶν. Πράγματι αἱ τρεῖς ἀξίαι, τοῦ ἀγαθοῦ, τῆς ἀληθείας και τοῦ ωραίου, ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὴν ἠθικὴν, τὴν ἐπιστήμην και τὴν τέχνην. Ἡ μόνη γνωστὴ εἰς ἡμᾶς σύνθεσις τῶν τριῶν τούτων παραγόντων εἶναι ἐκεῖνη ἣτις παρέχεται ὑπὸ τῆς χριστιανικῆς πίστεως με τὴν ὑπέροχον διδασκαλίαν περὶ τῆς Θεότητος ὡς μετεχούσης τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἡ ἀδελφότης τῶν ἀνθρώπων ἀποκτᾶ σημασίαν μόνον ὅταν τεθῆ ὑπὸ τὸ φῶς τῆς πατρότητος τοῦ Θεοῦ, και τὰς δύο αὐτὰς πραγματικότητας δυνάμεθα νὰ ἐκφράσωμεν με ὄρους ἀναφερομένους εἰς τὸν Θεόν, τὸν

Θεὸν τῆς εἰρήνης καὶ τὸν Θεὸν δημιουργόν.

Ἡ φιλοσοφία εἶναι ἡ κορωνὶς τῆς ἐπιστήμης. Καὶ μόνον ὑπὸ τὸ φῶς μιᾶς οὐσιωδῶς χριστιανικῆς φιλοσοφίας φρονῶ ὅτι ὑπάρχει ἐλπίς διὰ τὸ μέλλον τοῦ πολιτισμοῦ.

LOUIS WANG

Καθηγητὴς τῆς Χημείας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Σαγκάης.

Ἀφοῦ ἀνέγνωσα τὴν Δήλωσιν τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν Χριστουγέννων τοῦ 1946, ὁ ὑποφαινόμενος, Louis Wang, καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου «Αὐγή» (Σαγκάης) τῆς Κίνας, θέτω διὰ τοῦ παρόντος τὴν ὑπογραφήν μου ἐν συνεχείᾳ τῶν ἤδη δοθεισῶν 181 ὑπογραφῶν.

MAX PLANCK

Ὁ «θεμελιωτὴς τῆς νεωτέρας Φυσικῆς». Βραβεῖον Nobel. Καθηγητὴς τῆς Θεωρητικῆς Φυσικῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Βερολίνου. Εἰσηγητὴς καὶ θεμελιωτὴς τῆς θεωρίας τῶν Quanta. Ἐργασθεὶς ἀκόμη εἰς τὰ ζητήματα τῆς Θερμοδυναμικῆς καὶ τῆς θεωρίας τῆς Σχετικότητος, ἔδωσε πρωτοφανῆ ὄθνην εἰς ὁλόκληρον τὴν φυσικὴν καὶ τὴν Χημείαν. Ἠχοηλόγητο ἀπὸ 30ετίας καὶ μὲ φιλοσοφικὰ καὶ μεταφυσικὰ ζητήματα καὶ συνέγραψε πλείστα ἔργα. Μέλος τῆς Πρωσικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν, τῆς Ἀκαδημίας τῶν Παρισίων, τοῦ Λονδίνου κ.λ.π. Ἀπεβίωσε προσφάτως, τὴν 4ην Ὀκτωβρίου 1947, εἰς ἡλικίαν 89 ἐτῶν. Περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Planck ἔχουν ἤδη γράψει αἱ «Ἀκτίνες». Ἄς σημειωθῆ ὅτι ὁ υἱὸς του Erwin ἀποχωρήσας τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας ἅμα τῇ ἐπικρατήσει τοῦ Ναζισμοῦ εἰς τὴν Γερμανίαν, συνελήφθη ἀπὸ τὴν Γκεσταπὸ καὶ ὑπέστη θανάτωσιν κατόπιν βασανιστηρίων, ὡς συμμετασχὼν εἰς τὴν κατὰ τοῦ Χίτλερ συναμοσίαν.

Ὅπουδήποτε καὶ ὅσονδήποτε βαθειὰ ἂν προσηλώσωμεν τὰ βλέμματά μας, πουθενὰ δὲν εὐρίσκομεν καμίαν ἀντίφασιν μεταξὺ τῆς θρησκείας καὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.

Ἐναντίως μάλιστα, εἰς τὰ κρισιμώτερα ἀκριβῶς σημεῖα εὐρίσκομε πλήρη συμφωνίαν. Θρησκεία καὶ φυσικαὶ ἐπιστήμαι δὲν ἀποκλείουν ἡ μία τὴν ἄλλην, ὅπως φοβούνται μερικοὶ, ἀλλὰ τὸναντίον συμπληρῶνται καὶ καθορίζουν ἀλλήλας. Τὴν πλέον χειροπιαστὴν ἀπόδειξιν μᾶς δίδει, καὶ κριτικῶς ἀκόμη ἐξεταζόμενον, τὸ ἱστορικὸν γεγονός ὅτι οἱ ἐπ' αὐτοῦ μεγαλύτεροι φυσιοδίφαι ὅλων τῶν ἐποχῶν, ἄνδρες ὅπως ὁ Kepler, ὁ Newton, ὁ Leibniz, ἦσαν ἐμποτισμένοι ἀπὸ βαθειὰν θρησκευτικότητα...

...Ὅσον ἀφορᾷ τὰς δυσχερείας τὰς ὁποίας συναντᾷ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν ζωὴν του, καμία ἐπιστήμη ἢ λογικὴ δὲν εἴμπορεῖ νὰ μᾶς τὰς ἐρμηνεύσῃ καὶ τὰς παρουσιάσῃ τόσον σαφῶς ὅσον μᾶς τὰς ζωγραφίζει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἰς τὰς λέξεις: «*τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν*». Ἐκεῖνος ποῦ κατορθώνει νὰ ἐξαρθῆ μέχρι τοῦ ὕψους αὐτοῦ τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀξίας τῆς ζωῆς του εἶναι ὁμολογουμένως εὐτυχὴς καὶ ἀξιοζήλευτος.

...Ἡ νεωτέρα Φυσικὴ ἔχει τώρα περὶ πολλοῦ ταύτην τὴν παλαιὰν ἀλήθειαν: Ὑπάρχουν πραγματικότητες ποῦ εἶναι ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τὰς αἰσθήσεις μας καὶ ὑπάρχουν προβλήματα καὶ ἐπίμαχα ζητήματα διὰ τὰ ὁποῖα οἱ πραγματικότητες αὐταὶ ἔχουν δι' ἡμᾶς ἀξίαν πολὺν μεγαλυτέραν ἀπὸ ὅσην ἔχει ὁ πλοῦσιος θησαυρὸς ὁλοκλήρου τοῦ αἰσθητοῦ εἰς ἡμᾶς κόσμου.

HENRY N. RUSSELL

Ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ἀστροφυσικῶν τῆς Ἀμερικῆς. Καθηγητὴς τῆς Ἀστρονομίας τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Princeton. Μέλος τοῦ ἐπιστημονικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἀστεροσκοπεῖου τοῦ Ὄρους Wilson, τῆς Ἐθνικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν (διετέλεσε πρόεδρος), τῆς Ἀμερικανικῆς Ἐνώσεως διὰ τὴν Προαγωγήν τῶν Ἐπιστημῶν, τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Λονδίνου, τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Edinburg, τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν τῆς Γαλλίας, τῆς Βασιλικῆς

Ἀκαδημίας τοῦ Βελγίου, τῆς Ἀμερικανικῆς Φιλοσοφικῆς Ἐταιρείας, τῆς Βασιλικῆς Ἀστρονομικῆς Ἐταιρείας τοῦ Λονδίνου κ.λ.π. Τὸ 1938 ἐπεσκέφθη τὴν Ἑλλάδα, τὰ Ἀστροσκοπεῖα Ἀθηνῶν καὶ Πεντέλης, καὶ ὠμίλησε πρὸς τοὺς φοιτητὰς τῶν Πανεπιστημίων Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης

Ἡ Δήλωσις τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων», ἡ δημοσιευθεῖσα εἰς τὰς «Ἀκτῖνας» τὰ Χριστούγεννα τοῦ 1946, ἔχει τὴν ἐγκάρδιον καὶ ἐνθουσιώδη ὑποστήριξίν μου. Ἡ ὑπογράμμισις τῆς ζωτικῆς σπουδαιότητος τῶν πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν θεμελιῶν διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς κοινωνίας εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου ὀρθή. Ἡ διαπίστωσις ὅτι ἡ ἐπιστήμη δὲν διαψεύδει τὴν χριστιανικὴν πίστιν εἶναι ἀληθής, καὶ ἡ μετ' ἐμφάσεως θεβαίωσις περὶ τούτου σήμερον εἶναι ἐπίκαιρος καὶ σπουδαία. Δὲν ὑπάρχει καμμία σχεδὸν μεταβολὴ εἰς τὴν διατύπωσιν τοῦ κειμένου τὴν ὁποίαν θὰ ἠδυνάμην νὰ ὑποδείξω ἐὰν ἦμην μέλος τῆς ἐπιτροπῆς ἢ ὁποία συνέταξε τὴν Δήλωσιν.

GEORGE P. THOMSON

Βραβεῖον Nobel (Φυσικῆς).

Καθηγητὴς τῆς Φυσικῆς εἰς τὸ Αὐτοκρατορικὸν Κολλέγιον τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῆς «Τεχνολογίας» τοῦ Λονδίνου. Ἀσχολεῖται μὲ προβλήματα τῆς νεωτέρας Φυσικῆς, εἰδικῶς δὲ πειραματίζεται ἐπὶ κρυστάλλων καὶ μετάλλων καὶ ἔλαβε τὸ βραβεῖον Nobel το 1937 «διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς παραθλάσεως τοῦ ἠλεκτρονίου ἐπὶ κρυστάλλων». Αἱ ἐργασίαι του θαίνουσι παραλλήλως πρὸς τὰς ἐργασίας τοῦ πιστοῦ ἐπίσης πατρός του (βραβεῖον Nobel) καὶ τοῦ διασημοῦ Ἀμερικανοῦ Φυσικοῦ καὶ Χριστιανοῦ A. H. Compton (βραβεῖον Nobel). Εἶναι μέλος τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Λονδίνου καὶ

πολλῶν ἄλλων ἐπιστημονικῶν Ἐνώσεων.

Μὲ ἐξαιρετικὸν ἐνδιαφέρον ἀνέγνωσα τὴν Δήλωσιν τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων τὴν ὁποίαν μοῦ ἐστείλατε. Περιέχει μίαν καθαρωτάτην καὶ πολύτιμον ἔκθεσιν ἀληθειῶν, αἱ ὁποῖαι συχνάκις ἀγνοοῦνται. Αἱ δυσχέρειαί τῆς παρούσης ἐποχῆς ὀφείλονται εἰς τὸ ὅτι οἱ ἄνθρωποι προσπαθοῦν νὰ ζήσουν χωρὶς θρησκείαν, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πίπτουν θύματα τῆς ἀπάτης τῶν πολιτικῶν ἀπόψεων τῶν ἄκρων, αἵτινες πληροῦν τὸ συναισθηματικὸν κενὸν τὸ ὁποῖον δημιουργεῖται ἐκ τῆς ἀπουσίας θρησκευτικῶν πεποιθήσεων. Εἶναι πολὺ λυπηρὸν ὅτι αἱ ἐπιστημονικαὶ ἀλήθειαι ἐχρησιμοποιήθησαν εἰς τὴν προσπάθειαν ὅπως δυσφημισθῇ ὁ Χριστιανισμός. Δὲν ὑπάρχει ἀντίθεσις μεταξὺ Χριστιανισμοῦ καὶ οἰουδήποτε ἐκ τῶν πορισμάτων τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Ἀκόμη καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ὅπου ἡ Φυσικὴ ἦτο ντετερμινιστικὴ καὶ μηχανιστικὴ, ἄνδρες ὅπως ὁ Newton, ὁ Faraday, καὶ ὁ Maxwell δὲν ἐδυσκολεύθησαν νὰ συνδύσουν τὰς ἐπιστημονικὰς τῶν γνώσεις πρὸς μίαν βαθεῖαν πίστιν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν. Τώρα, ὅποτε οἱ φυσικοὶ νόμοι κατήντησαν, κατὰ τὸ μέγιστον μέρος, νὰ θεωροῦνται διαπιστώσεις πιθανότητων, καὶ δὲν δίδεται πλέον πίστις εἰς τὸν ἀκαμπτον ντετερμινισμὸν, δικαιολογεῖται πολὺ ὀλιγώτερον ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι αἱ φυσικαὶ ἐπιστήμαι εἶναι καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἀντίθετοι πρὸς τὰς οὐσιώδεις ἀληθείας τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἔχει ὑψίστην σπουδαιότητα διὰ τὴν ἀνάρρωσιν τοῦ κόσμου νὰ ἀναγνωρισθῇ εὐρέως ἡ πραγματικότης αὕτη καὶ συγχάριω τὴν Ἐνωσίν σας διότι μὲ τόσον εὐγλωττον τρόπον ἐπιμένει ἐπ' αὐτῆς εἰς τὴν Δήλωσιν.

ΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ

Τοῦ DANIEL-ROPS

Δέν χρειάζεται νά ἐπιστήσωμεν ἰδιαιτέρως τήν προσοχήν τοῦ ἀναγνώστου ἐπὶ τοῦ ἄρθρου τὸ ὁποῖον θά διαβάσῃ ἀμέσως κατωτέρω. Ἀρκεῖ νά τοῦ εἴπωμεν δύο πράγματα. Πρῶτον: Θέμα τοῦ ἄρθρου εἶναι ἓνα μάθημα τὸ ὁποῖον ἡ Ἑλλάς, ἡ σημερινὴ Χριστιανικὴ Ἑλλάς, δίδει εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον τὸ δὲ ἄρθρον αὐτὸ ἐδημοσιεύθη τὴν 15/10/48 καὶ εἰς περίοπτον θέσιν, εἰς τὴν γαλλικὴν ἐφημερίδα «La France Catholique». Δεύτερον καὶ πρῶτιστον: Ὁ συγγραφεὺς του, Daniel-Rops (τὸν γνωρίζουν οἱ ἀναγνώσται ἀπὸ τὸ μῆνυμά του ποὺ ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ τεῦχος τοῦ Ἰανουαρίου 1948) εἶναι μία ἀπὸ τὰς περισσότερων χαρακτηριστικὰς μορφὰς τῆς νέας γαλλικῆς ἐπιστήμης (διδάσκει τὴν ρωμαϊκὴν ἱστορίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον) καὶ λογοτεχνίας. Κατόπιν τούτων θά ἐννοήσῃ ὁ ἀναγνώστης διατὶ ἐκρίναμεν ὅτι δὲν ἔχομεν τὸ δικαίωμα νά τοῦ ἀποκρύψωμεν τὸ ἄρθρον αὐτὸ, τὸ ὁποῖον ἀνήκει ὄχι μόνον εἰς τὴν «Χριστιανικὴν Ἑνωσὴν Ἐπιστημόνων» ἀλλ' εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν γενικῶς.

Πέραν ἀπὸ τὰ ἀπογοητευτικὰ παιγνίδια τῆς ἐσωτερικῆς καὶ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, ὑπάρχουν γεγονότα ποὺ ὁ ἀντίκτυπός των δὲν μπορεῖ νά εἶναι ἄμεσος, ἀλλὰ τὰ ὁποῖα, παρ' ὅλον τοῦτο, ἀποτελοῦν ἀποφασιστικὰ σημεῖα εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς Ἱστορίας. Ἐνῶ ὅμως τὰ αὐτιά μας κουράζονται ἀπὸ τὰ τόσοσθενοῦς ὅσον καὶ ἀντιφατικὰ νέα ποὺ ἀναφέρονται καὶ εἰς τὰς πλέον ἀσημάντους λεπτομερείας τῶν συγκρούσεων μεταξὺ τῶν ἰσχυρῶν, ἀπόλυτος σιωπὴ περιβάλλει ἐκδηλώσεις, ποὺ δὲν ἀποβλέπουν εἰς τίποτε ὀλιγώτερον ἀπὸ αὐτὴν τὴν σωτηρίαν τοῦ Πνεύματος, τὴν ἀπόδοσιν σταθερῶν βάσεων εἰς τὴν δυστυχημένην κοινωνίαν μας.

Ἔτσι, ὁ κάθε ἀναγνώστης μου, ἐάν συμβῆ νά τοῦ ὀμιλήσουν διὰ τὴν Ἑλλάδα θά σκεφθῆ τὸν «στρατηγὸν Μάρκον» καὶ τὸν πόλεμον ποὺ ἐξακολοθεῖ εἰς τὰ ὄρενά ἐκεῖνα συγκροτήματα ποὺ κατοικοῦσαν οἱ θεοί. Πόσοι ἄρα γε γνωρίζουν, ὅτι, ἀπὸ τὴν μικρὰν αὐτὴν χώραν μὲ τὴν ὁποῖαν τόσοι δεσμοὶ μᾶς συνδέουν, ἐξεκίνησε ἓνα κίνημα πρωταρχικῆς σπουδαιότητος, ποὺ εἶναι ἔτοιμον νά ἐξαπλωθῆ καὶ ποὺ εἶναι ἴσως κεκλημένον νά δεῖξῃ εἰς ὀλόκληρον τὸν κόσμον ποῖαν θέσιν πρέπει νά καταλάβῃ ὀριστικῶς.

Τὸ σημεῖον ἐκκινήσεως ἀπετέλεσε, τὸ 1937, πρὸ ἔνδεκα ἐτῶν, ἡ ἴδρυσις τῆς «Χριστιανικῆς Ἑνώσεως Ἐπιστημόνων» τῆς Ἑλλάδος. Οἱ ἴδρυται ἦσαν ἐπιστήμονες κατὰ τὸ πλεῖστον καθηγηταὶ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον Ἀθηνῶν, ἐξαιρουμένων ὅλων τῶν θεολόγων... Ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς ἦτο ἡ ἔνωσις ὅλων τῶν πιστῶν ἐπιστημόνων καὶ ἡ διακλήρυξις τῆς ἀρμονίας τῶν σχέσεων ποὺ ὑφίστανται μεταξὺ τῶν χριστιανικῶν ἀξιῶν καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσεως. Σήμερον, αὐτὴ ἡ Ἑνωσις ἀριθμεῖ ὄχι ὀλιγώτερα ἀπὸ χίλια μέλη -πρᾶγμα τεράστιον διὰ μίαν τόσοσθενοῦς μικρὰν χώραν- καὶ, ἐμπνεομένη ἀπὸ ἐπιστήμονας παγκοσμίου φήμης, ὅπως ὁ Σταυρὸς Πλακίδης, διευθυντὴς τοῦ ἀστρονομικοῦ Ἰνστιτούτου τῶν Ἀθηνῶν, δὲν παύει νά προοδεύῃ.

Ἀλλὰ ὁ πόλεμος ἐτελείωσε. Δὲν ἐνδιαφέρει νά λάβωμεν θέσιν μόνον ἐπὶ τῶν ζητημάτων τῶν σχέσεων Πίστεως καὶ ἐπιστήμης. Τὸ οὐσιώδες δὲν ἦτο ἡ πάλη ποὺ διεξήχθη ἐναντίον τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐν ὀνόματι τῶν δῆθεν ἐπιστημονικῶν ἀξιωματῶν. Μία ἀνατροπὴ πλέον σοβαρὰ, μία «ἀρνησις», ὅπως λέγουν οἱ Ἕλληνες, εἶναι εἰς τὴν ρίζαν τῆς τραγωδίας μας. Καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτό,

ἀκριβῶς, οἱ ἐπιστήμονες αὐτοὶ τῆς Ἑλλάδος εἶχον τὸ προνόμιον νὰ ἐκθέσουν τὰ πράγματα μὲ ἀποφασιστικότητα: αὐτὴν τὴν ἀρνησιν, τὴν κατήγγειλαν: αὐτὴν τὴν ἀνατροπὴν τὴν ἐχαρακτήρισαν μὲ τὸ ἀληθινὸ ὄνομά της.

Πρὸ τίνος τὸ περιοδικὸν τῶν «Ἀκτίνες» ἐδημοσίευσεν μίαν διακήρυξιν ποὺ ὑπέγραψαν περίπου διακόσιοι καθηγηταί, ἰατροί, Ἑλληνες συγγραφεῖς, πρὸς τοὺς ὁποίους ἠνώθησαν, ὑπεράνω ἀπὸ κάθε ἐθνικῆν ἢ δογματικὴν ἄποψιν, σαράντα διεθνεῖς προσωπικότητες ἀπὸ τὸν Μίλλικαν, τὸν μεγάλον φυσικὸν ἕως τὸν Μωρουᾶ καὶ τὸν Κλωντέλ. Αὐτὴ ἡ διακήρυξις δὲν ἐτοποθετεῖτο ἐπὶ πολιτικοῦ πεδίου: πρόθεσις τῆς ἦτο νὰ φθάσῃ μὲχρι τῶν πρώτων αἰτίων. Αὐτὸ ποὺ ἔλεγε εἶχε τοιαύτην σοβαρότητα, τοιαύτην βεβαιότητα ποὺ θὰ ἠῦχετο κανεὶς τὸ κείμενον τοῦτο νὰ τὸ εἶχεν ὑπ' ὄψιν του τὸ κοινὸν ὄλων τῶν χωρῶν.

«Τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος ἐξαρτᾶται κατὰ πρῶτον λόγον ἀπὸ τὴν ὀρθὴν καὶ ἀκλόνητον πνευματικὴν θεμελίωσιν τῆς ζωῆς τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, μὲ τὴν ὁποίαν καὶ μόνον εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ ἀληθινὸς πολιτισμὸς».

«Τοιαύτη θεμελίωσις δὲν εἶναι δυνατὴ, ἂν ὁ σημερινὸς ἀνθρώπος δὲν χρησιμοποιήσῃ τὸν θησαυρὸν τῶν ἀξιών τὰς ὁποίας τοῦ προσφέρει ὁ Χριστιανισμὸς, ἡ χριστιανικὴ πίστις, ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ. Ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τὰς ἀξίας αὐτὰς εἶναι ἀπομάκρυνσις ἀπὸ κάθε βάσιμον ἐλπίδα, ὅτι ἡ ἀνθρωπότης θὰ δυνήθῃ νὰ οἰκοδομήσῃ μέλλον καλύτερον ἀπὸ τὸ παρὸν. Ἐπὶ πλέον ἡ ἀπομάκρυνσις αὐτὴ ἀντιτίθεται εἰς τὰ συμπεράσματα τῆς πράγματι ἀπροκαταλήπτου κριτικῆς ἐρεύνης, ἐπὶ τῶν μεγάλων βασικῶν διὰ τὸν ἀνθρώπον προβλημάτων, καὶ ἐιδικώτερον πρὸς τὰ συμπεράσματα, εἰς τὰ ὅποια καταλήγει ἡ σύγχρονος ἐπιστημονικὴ ἐρευνα, ἡ ὁποία διεξάγεται ἐντὸς τοῦ ἐπιστημονικοῦ πεδίου, μὲ ἀυστηρῶς ἐπιστημονικὴν μέθοδον καὶ μὲ πνεῦμα γνησίου ἐπιστημονικόν».

Νὰ λοιπὸν τὸ οὐσιώδες ποὺ πρέπει νὰ διακηρυχθῇ πρὸς τοὺς σημερινούς ἀνθρώπους! Καὶ τὸ μέγα προνόμιον αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων ἐπιστημόνων εἶναι, ὅτι τὸ ἐφώνα-

ξαν ἀκριβῶς μὲ τὸν τρόπον ποὺ πρέπει. Αὐτὸ ποὺ λέγουν εἶναι ἀκριβῶς ὅτι, αὐταὶ αἱ χριστιανικαὶ ἀρχαὶ τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀληθείας, τῆς ἀδελφότητος, ποὺ εἰς τὸ βάθος τῆς συνειδήσεώς μας ὄλοι μας αἰσθανόμεθα ὅτι μόναι αὐταὶ ἠμποροῦν νὰ ἐγκαθιδρύσουν τὴν εἰρήνην μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, δὲν εὐρίσκονται, ὅπως ἰσχυρίζονται μερικοί, εἰς καμμίαν ἀντίθεσιν πρὸς τὰς πολυκρότους προόδους τῆς ἐπιστήμης. Ἀντιθέτως αἱ ἀρχαὶ αὐταὶ εὐρίσκονται εἰς πλήρη συμφωνίαν πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν γνῶσιν καὶ εἶναι τὰ μόναι μέσα ποὺ ἔχομεν διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ συμφιλίωσις τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ ἀνθρώπου.

Δὲν γνωρίζω καμμίαν ἄλλην χώραν τῆς γῆς εἰς τὴν ὁποίαν νὰ ἐλήφθῃ πρωτοβουλία τόσοσ μεγάλης σημασίας. Εἶναι ἀκριβῶς ὡς ὅταν ὅ,τι ἐκλεκτὸν ὑπάρχει εἰς τὴν χώραν μας ἀπὸ ἀπόψεως ἐπιστήμης καὶ διανοήσεως, ἀπὸ τὸν De Broglie ἕως τὸν Docteur Lhermite καὶ ἀπὸ τὸν Maurice Blondel ἕως τὸν Gabriel Marcel, ἐβεβαίωσαν ὁ καθένας ἐν ὀνόματι τῆς ἐιδικότητός του καὶ τῆς μεθόδου του, ὅτι θεωροῦν ὅτι ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ διακηρύξουν, ὅτι μόναι αἱ ἀρχαὶ τοῦ Εὐαγγελίου ἠμποροῦν νὰ χρησιμεύσουν ὡς βάσις διὰ τὴν κοινωνίαν μας, ποὺ ἀπειλεῖται ἀπὸ τὸ χάος. Ἦδη, αὐτὴ ἡ κίνησις ποὺ ἐξεκίνησεν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἐξαπλοῦται. Εἰς τὸν ἀριθμὸν 14 τῆς ὁδοῦ Καρύτση, εἰς τὰς Ἀθήνας, καταφθάνει μία τεραστία ἀλληλογραφία. Ἡ Ἑνωσις διετύπωσεν ἤδη ἕνα ἀκόμη σημαντικώτερον κείμενον, ποὺ ἀποτελεῖ ἕνα ἀληθινὸν καταστατικὸν χάρτην τοῦ πολιτισμοῦ, σύμφωνα μὲ τὰ χριστιανικὰ δεδομένα. Ἄγνωστος ἂν οἱ κύριοι ἐκπρόσωποι εἰς τὸν Ο.Η.Ε. ἔχουν ὑπ' ὄψιν τῶν τὰς διακηρύξεις τῶν Ἑλλήνων Ἐπιστημόνων. Ὅσονδήποτε καὶ ἂν τοὺς συνιστῶμεν νὰ τὰς μελετήσουν δὲν θὰ ἦτο ἀρετὸν. Ἀσφαλῶς δὲν θὰ προφερθοῦν κάτω ἀπὸ τοὺς θόλους τοῦ μεγάρου Σαγιά, μέσα εἰς τρεῖς μῆνας λόγων, λόγια σαφέτερα καὶ οὐσιωδέστερα ἀπὸ αὐτὸ τὸ σοβαρὸν καὶ ἀπλοῦν μάθημα, ποὺ διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ἡ αἰωνία Ἑλλάς ἔδωσεν εἰς τὸν κόσμον.

(«Ἀκτίνες» 1948 σ. 579)

Η Χ.Ε.Ε. ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΩΝ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

Ἡ Χ.Ε.Ε. σήμερα καὶ πάντοτε ὅπως καὶ μετὰ τὴν Διακήρυξη ἀντιμετωπίζει τὰ ἐκάστοτε προβλήματα ὑπὸ τὸ Φῶς τῆς Αἰωνιότητος.

Εἰσαγωγή:

Ὁ ἀριθμὸς τῶν προβλημάτων τῆς ἐποχῆς μας εἶναι μεγάλος. Ὡς ἐκ τούτου μέσα στὰ περιορισμένα πλαίσια μιᾶς εἰσηγήσεως εἶναι φυσικὸ ἀφ' ἑνὸς ὠρισμένα ἐξ αὐτῶν νὰ μὴν παρουσιασθοῦν καὶ ἀφ' ἑτέρου ἢ ἔκταση αὐτῶν ποὺ ἐξετάζονται νὰ μὴν εἶναι σύντομη.

Ἡ Παιδεία

Ἡ Παιδεία, ὡς ἀγώνας στὴ διαμόρφωση τοῦ ἀρτίου ἀνθρώπου, ἀποτελεῖ τὸ πρῶτο πρόβλημα κάθε ἐποχῆς. Ὅταν λέμε Παιδεία, δὲν ἐννοοῦμε αὐτὴ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ χώρου τοῦ σχολείου καὶ τῶν Πανεπιστημίων, ἀλλὰ αὐτὴ ποὺ ἀρχίζει μετὰ τὴ γέννηση καὶ τελειώνει μετὰ τὸ θάνατο. Δυστυχῶς ἡ παιδεία τοῦ δυτικῆς κόσμου εἶναι κατὰ Ἀριστοτέλη μὴ ἐλευθέρια, δηλαδὴ δουλική, διότι περιορίζεται κατὰ βᾶσιν στὴν ἐπαγγελματικὴ κατάρτιση. Ἡ παιδεία τῶν ἐλευθέρων στὴν κλασσικὴ Ἑλλάδα ἀνεφέρετο, ὅπως εἶναι γνωστὸ, σ' ὁλόκληρο τὸν ἄνθρωπο. Περιελάμβανε τὴν ἐγκεφαλικὴ κατάρτιση, τὴν δεξιότητά τῶν χειρῶν, τὴ σωματικὴ καὶ συναισθηματικὴ διάπλαση, κυρίως ὅμως καὶ προπαντὸς ἀποσκοποῦσε στὴν καλλιέργεια τῆς ἀρετῆς. Ἡ καλλιέργεια τῆς ἀρετῆς ἦταν ὁ βασικὸς στόχος τῆς ἐλευθερίου παιδείας, γιὰ δυὸ οὐσιαστικὸς λόγους.

α) Διότι ὁ ἐλεύθερος ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴ γνώση του, τίς ικανότητές του καὶ τὰ μέσα ποὺ διαθέτει γιὰ τὴν οἰκοδομὴ ἢ τὴν καταστροφὴ ἀνάλογα μετὰ τὴν ἀρετὴ ἢ τὴν κακία του.

β) Διότι ἡ ἀρετὴ μόνον μπορεῖ νὰ ἀποκαταστήσῃ τὸν ἄνθρωπο στὴ φυσικὴ του θέση ποὺ εἶναι ἡ θέωση.

Κατὰ τὴν πλατωνικὴ φιλοσοφία ἡ θέωση ἦταν ἡ φυσικὴ θέση τοῦ ἀνθρώπου, διότι ἡ ψυχὴ του ἀναζητᾷ ἐναγώνια ὀρθὰ ἢ ἐσφαλμένα τὸ θεῖο καὶ ἀπόλυτο. Συνεπῶς ἡ ψυχὴ εἶναι θεία καὶ τὴν ἀποκατάστασίν της θὰ τὴ βρεῖ μετὰ τὴν ἐπανάνωσίν της μετὰ τὸ θεῖο, ἀπὸ τὸ ὁποῖο καὶ προέρχεται. «*Ἐπιτηδεύειν ἀρετὴν εἰς ὅσον τὸ δυνατόν ἀνθρώπῳ ὁμοιοῦσθαι Θεῷ*».

Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι κατὰ τὴν Σωκρατικὴ ἀντίληψη ὁ ἐλεύθερος χωρὶς ἀρετὴ εἶναι ἐπικίνδυνος, δὲν εἶναι ὁλοκληρωμένος ἄνθρωπος. Ὡς ἐκ τούτου κατὰ τὸ μέτρο ποὺ δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος, δὲν ὑπάρχει ἀνθρώπινος πολιτισμὸς. Τὸ τραγικὸ τῆς ἐκπαίδευσέως ποὺ δὲν βλέπει παρὰ μόνον ἐγκέφαλο καὶ γενικώτερα ἀπαγγελματικὴ κατάρτιση εἶναι ὅτι ὁ ἄνθρωπος τείνει νὰ καταργηθεῖ ἀπὸ τὸ ἴδιο του τὸ κατασκευάσμα, τὸν Ἡλεκτρονικὸ Ὑπολογιστὴ (Η/Υ).

Οἱ Η/Υ σὲ λίγα χρόνια θὰ ἔχουν ὄραση καὶ ἀφή καὶ θὰ μποροῦν νὰ συνδιαλέγονται σὲ πραγματικὸ χρόνο ἐπικοινωνίας. Ἔτσι καὶ σήμερα, ἀλλὰ πολὺ περισσότερο στὸ μέλλον, τὰ Ρομπὸτ ἔχουν τὴ δυνατότητα νὰ ἐκτελοῦν ἕνα ἔργο τελειότερα καὶ ἀσύγκριτα ταχύτερα καὶ οἰκονομικότερα ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο. Ἀκόμη θὰ αὐξηθεῖ ἡ δυνατότης τῶν Η/Υ νὰ ἐκπονοῦν ὁποιοδήποτε εἶδος κατασκευαστικῆς μελέτης, νὰ δοκιμάζουν τὸ πόνημά τους καὶ ὑπὸ διάφορες συνθήκες καὶ νὰ τὰ διορθώνουν ἀνάλογα. Ἄν λοιπὸν οἱ Η/Υ θὰ συναγωνίζονται μετὰ μεγάλη διαφορὰ τὸν ἄνθρωπο σὲ τελειότητα, ταχύτητα καὶ κόστος, τότε ὁ ἄνθρωπος τί ἀξία θὰ ἔχει;

Αὐτὸ ποὺ ξεχωρίζει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τίς μηχανές, τὰ ρομπὸτ καὶ τοὺς Η/Υ εἶναι αὐτὸ ποὺ ἔχει ἐγκαταλείψει στὴν παιδεία του ὁ ἄνθρωπος, τὸ συναίσθημα καὶ τὴ δυνατότητα ἐλευθέρως νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ δρόμο τῆς ἀρετῆς.

“Αν λοιπόν στην εποχή του Σωκράτους, του Πλάτωνα και Ἀριστοτέλη ὁ βασικὸς σκοπὸς τῆς παιδείας ἦτο ἡ καλλιέργεια τῆς ἀρετῆς, ἡ ἐπιδίωξη αὐτὴ μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου θὰ γίνεται ἐπιτακτικότερη, διότι τὰ μέσα ποὺ θὰ διαθέτει ὁ ἄνθρωπος θὰ εἶναι τελειότερα καὶ μεγαλυτέρας ἰσχύος καὶ τὰ ὁποῖα θὰ μπορεῖ νὰ χρησιμοποιηθοῦν γιὰ τὴν οἰκοδομὴ ἢ τὴν αὐτοκαταστροφὴ του ἀνάλογα μὲ τὴν ἐπιλογὴ τοῦ δρόμου τῆς ἀρετῆς ἢ τῆς κακίας.

Ἡ Σχάση τῆς Κοινωνίας

Ἡ ἐγκατάλειψη ἢ ἡ κατάργηση τῶν πνευματικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου τὸν ἄφησε ἀνήμερο νὰ ἀντιμετωπίζει τὶς δυσκολίες τῆς ζωῆς. Ἡ ἀγωπάθεια εἶχε σὰν συνέπεια νὰ προκαλέσει τὴ σχάση τῆς κοινωνίας σὲ μεμονωμένα ἄτομα, τὰ ὁποῖα εἶτε εἶναι ἀδιάφορα μεταξὺ τους ἢ ἀκόμη χειρότερα βρίσκονται σὲ ἀντίθεση. Ὁ ἄνθρωπος ζεῖ ἀνάμεσα σὲ χιλιάδες ἄλλους, ἀλλὰ οὐσιαστικὰ νιώθει μόνος. Ὁ ἄνθρωπος ἀνήμερος καὶ μόνος ἤλθε σὲ ἀπόγνωση. Ἡ ἀπόγνωση τὸν ὁδήγησε στὴν ἀναζήτηση ἑνὸς δρόμου φυγῆς. Τρέχει στὴν ψυχαγωγία, στὸ σέξ, μὰ τίποτα, ἡ ἀπόγνωση παραμένει! Στὸ τέλος βρίσκει τὸ φάρμακο, ὁδηγεῖται στὰ ναρκωτικά, δηλαδή ὁ ἐν ζωῇ θάνατος ἔφθασε στὴν τελειώσή του.

Συνέπεια αὐτῆς τῆς παιδείας εἶναι καὶ ἡ ἔξαρση τῆς βίας, ἡ ἐπικίνδυνη αὕξηση τῶν διαζυγίων, ἡ διάλυση πολλῶν οἰκογενειῶν, ἡ ὑποβάθμιση τοῦ ρόλου τῆς οἰκογένειας ὡς βασικοῦ κυττάρου τῆς κοινωνίας καὶ διαμορφώσεως ἀνθρώπων, ἡ αὕξηση τῆς υπογεννητικότητας καὶ ἡ ἔξαρση τῆς διαφθορᾶς τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ δημοσίου βίου ἢ ὁποῖα βέβαια ἔχει σοβαρὲς δυσμενεῖς συνέπειες στὴ ζωὴ τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου.

Ἡθὸς καὶ Οἰκονομικὴ Ἀνάπτυξη

Ἡ δυσμενὴς ἐπίδραση τῆς διαφθορᾶς στὴν οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη ἀποτελεῖ θέμα μελέτης τὰ τελευταῖα χρόνια. Τὴν δεκαετία τοῦ '80 ὁ καθηγητὴς Carl Brunner τῶν

Πανεπιστημίων Rochester τῶν Η.Π.Α καὶ Saint Gallen τῆς Ἑλβετίας καὶ σύμβουλος τοῦ ΟΗΕ σὲ θέματα πληθωρισμοῦ ἀπέδειξε ὅτι ὅσον τὸ ἦθος ἐνὸς λαοῦ μειοῦται τόσο ὁ πληθωρισμὸς καὶ ἡ ἀνεργία ἀνέρχεται.

Λίγο ἀργότερα τὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ρώμης συνεπέρανε ὕστερα ἀπὸ μελέτη ὅτι ἡ οἰκονομικὴ καθυστέρηση τῆς Ν. Ἰταλίας ὀφείλεται στὸ ἦθος καὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν ἀνθρώπων. Ἡ πονηρία, ἡ ἔλλειψη ἐμπιστοσύνης, ἡ καχυποψία, ἡ ὀκνηρία, ἡ ἔλλειψη ἀγωνιστικῆς διάθεσης καθιστοῦν τὴν οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη παρὰ τὴν οἰκονομικὴ βοήθεια ἀδύνατη.

Τὸ Διεθνὲς Νομισματικὸ Ταμεῖο καὶ ἡ Διεθνὴς Τράπεζα στὴν τελευταία σύνοδό της στὶς ΗΠΑ τὸν Ὀκτώβριο αὐτοῦ τοῦ χρόνου (1996) διεπίστωσαν ὅτι:

α) Ἡ ἀνθίζουσα βία στὶς τέως κομμουνιστικὲς χώρες ἀποτελεῖ βασικὴ τροχοπέδη στὴν οἰκονομικὴ τῆς ἀνάπτυξη.

β) Ἡ διαφθορά, οἱ φυλετικὲς ἀντιθέσεις, ἡ ἔλλειψη ἐργατικῆς συνειδήσεως καθιστοῦν προβληματικὴ τὴν ἀνάπτυξη χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς.

γ) Τὰ κεφάλαια ποὺ δαπανῶνται γιὰ τὸν ἐπηρεασμὸ διεθνῶν καὶ ἐθνικῶν ἐπιτροπῶν γιὰ τὴν ἀνάληψη ἐργολαβιῶν προκαλοῦν στρέβλωση τοῦ ὑγιοῦς ἀνταγωνισμοῦ, καλλιεργοῦν κλίμα ἀνασφάλειας στοὺς ἐπενδυτὲς καὶ συμβάλλουν στὴ διοχέτευση κεφαλαίων σὲ ἀντιπαραγωγικὲς ἐπενδύσεις.

Τὸ συμπέρασμα τῶν συνόδων τῶν ὡς ἄνω Ὄργανοι ἦτο ὅτι πρέπει νὰ καταπολεμηθεῖ ἡ διαφθορά διότι χωρὶς ἦθος δὲν ὑπάρχει οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη. Ἔτσι ἐπαληθεύεται ἡ ῥήση τοῦ Σωκράτη ὅτι *«οὐκ ἐκ χρημάτων ἡ ἀρετὴ ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς τὰ χρήματα»*.

Τὸ κοινωνικὸ πρόβλημα

Ἡ ἄρμονία στὶς σχέσεις ἐργοδοσίας-ἐργασίας ἔχει εὐμενὴ ἐπίδραση στὴν κοινωνικὴ γαλήνη, τὴν οἰκονομικὴ εὐημερία καὶ τὴν εὐτυχία μεγάλου μέρους τοῦ πληθυσμοῦ ποὺ ζεῖ ἀπὸ τὴν ἐξηρημαμένη ἐργασία.

Ἡ σχέση ἐργατῶν-ἐργοδοτῶν πέρασε μεγάλη κρίση μετὰ τὸ Β΄ παγκόσμιον πόλεμον. Ἡ σύγκρουση μεταξύ των προκαλέσει λόγω ζημιῶν τὴν διακοπὴ τῆς λειτουργίας πολλῶν ἐπιχειρήσεων, τὴν ἀνεργία καὶ τὴν φτώχεια. Γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος θεοπίστησε κατὰ τὴν δεκαετία τοῦ '70 ἡ σύνδεση τῆς ἀμοιβῆς τῆς ἐργασίας μὲ τὴν παραγωγικότητα. Ἐγινε ὅμως γρήγορα ἀντιληπτὸ πὼς ἡ μηχανιστικὴ αὐτὴ ἀντίληψη δὲν λύνει τὸ πρόβλημα γιατί δὲν προάγεται ἡ ἀφοσίωση, τὸ ἐνδιαφέρον, ὁ ἐνθουσιασμός καὶ ἡ μείωση τῶν ἐσωτερικῶν ἀντιθέσεων. Ἐτοί φθάσαμε στὴ σύγχρονη ἀντίληψη ἡ ὁποία ἀπὸ τὴν δεκαετία τοῦ 1980 εἶχε θεαματικὰ ἀποτελέσματα ὅπου ἐφαρμόσθηκε. Στὴ διαμόρφωση τῆς συγχρόνου ἀντιλήψεως ἔπαιξε μεγάλο ρόλο ἡ συνειδητοποίηση ὅτι μεταξύ ἐργοδοτῶν καὶ ἐργατῶν ἀλλὰ καὶ μεταξύ κάθε οικονομικῆς μονάδας τῆς ἀγορᾶς καὶ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου ὑπάρχει μεγάλη ἀλληλεξάρτηση. Ἡ ἀλληλεξάρτηση καθιστᾷ ἀναγκαία τὴν σύμπτωση τῶν ἐπιδιώξεων τῶν ἀλληλοεξηρημένων μερῶν, ἄλλως ἡ σύγκρουση ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν κατάρρευση ὅλων. Ἐτοί σύμφωνα μὲ τὴν νέα ἀντίληψη, οἱ ἐπιχειρήσεις πέρα ἀπὸ τὴν μεγιστοποίηση τῆς ἀποδόσεως τοῦ κεφαλαίου ἐπιδιώκουν τὴν μεγιστοποίηση τῆς ικανοποιήσεως τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν πελατῶν ὡς προσώπων καὶ τὸν πλήρη σεβασμὸ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου.

Ὁ σεβασμὸς κάθε ἐργάτου ὡς προσώπου, ἡ καλλιέργεια τοῦ ρόλου καὶ τῆς συμβολῆς κάθε ἐργαζομένου, ἡ ἐνθάρρυνση στὴν ἀνάπτυξη τῆς δημιουργικῆς πρωτοβουλίας, ἡ ἀφοσίωση, ἡ συμπαράσταση καὶ ἡ ἀγάπη τῶν προϊσταμένων πρὸς τοὺς ὑφισταμένους καὶ ἡ παροχὴ βοήθειας γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τεχνοκρατικῶν ἢ προσωπικῶν θεμάτων, ἡ κάλυψη τῶν δαπανῶν μετεκπαιδεύσεως καὶ ἡ δυνατότης ἀνάδου στὴν ἱεραρχία ἀπὸ κάθε ἐργαζόμενο ἀνάλογα μὲ τὴν διάθεση, τὶς δυνατότητές του, ἡ ἐξασφάλιση τῆς ἀπασχολήσεως σὲ κάθε ἐργαζόμενο ὡς μέλος τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, ἡ προαγωγή τοῦ προ-

σοπικοῦ βάσει ἀντικειμενικῶν κριτηρίων στὴν διαμόρφωση τῶν ὁποίων συμμετέχουν καὶ οἱ ἐργαζόμενοι, ἡ ἐμπέδωση τοῦ αἰσθηματος τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀξιοκρατίας καὶ τῆς διαφανείας καὶ ἡ βεβαιότης ὅτι τὸ θετικὸ ἀποτέλεσμα ὠφελεῖ ὅλους, ἔχει μεγάλη σημασία.

Ἡ νέα ἀντίληψη εἶχε θεαματικὰ ἀποτελέσματα καὶ ἀποτελεῖ παράδειγμα πρὸς μίμηση ἀπὸ ὅλες τὶς ἐπιχειρήσεις.

Ἡ ἀνεργία

Ἡ ἀνεργία ἀποτελεῖ ἓνα παγκόσμιον σύμπτωμα τῆς τελευταίας δεκαετίας, τὸ ὁποῖο ὀφείλεται σὲ πολλοὺς παράγοντες ὅπως: 1) **Στὴ σχετικὴ ἀπελευθέρωση καὶ ἀνάπτυξη τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου** ποὺ ἀποσκοπεῖ στὴν ὑποβοήθηση τῆς ἀναπτύξεως τῶν φτωχῶν ἢ τῶν ὑπὸ ἀνάπτυξη λαῶν. Τὸ μέτρο αὐτὸ ἔχει ὡς συνέπεια τὴν αὔξηση εἰσαγωγῆς ἀπὸ τὶς χῶρες τὶς Ἀνατολικές, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς σὲ τιμὲς συναγωνισίμες σὲ σχέση μὲ τὰ παραγόμενα στὶς πλούσιες χῶρες τοῦ Βορρᾶ. 2) **Στὴν ἀποδημία τῶν βιομηχανῶν σὲ χῶρες μὲ χαμηλότερα ἡμερομίσθια** μὲ δυνατότητες προωθήσεως τῶν προϊόντων σὲ ἀναπτυσσόμενες μεγάλες ἀγορές. **Εἶναι ἀντιληπτὸ ὅτι εἶναι ἠθικὴ ἐπιταγὴ νὰ βοηθηθοῦν σχετικὰ φτωχὲς χῶρες** νὰ βγοῦν ἀπὸ τὸ χαμηλὸ τους ἐπίπεδο μὲ συνέπεια νὰ μειωθεῖ ἡ μετανάστευση τῶν κατοίκων τους καὶ νὰ ἀποτελέσουν σταδιακὰ ἀγορές γιὰ προϊόντα τῶν πλουσιῶν καὶ τεχνολογικὰ προηγμένων χωρῶν. 3) **Ἐνας τρίτος παράγων εἶναι ἡ συγχώνευση μεγάλων ἢ καὶ μικροτέρων ἐταιριῶν** γιὰ νὰ καταστοῦν συναγωνισίμες διὰ τῆς ἀποκτήσεως τῶν οικονομῶν τοῦ μεγέθους στὸ σημερινὸ καὶ τὸν ἐπερχόμενο διεθνὴ ἀνταγωνισμό, ὁ ὁποῖος τελικὰ ὠφελεῖ τὸ κοινωνικὸ σύνολο. 4) **Οἱ ἐπενδύσεις σὲ ὑφιστάμενες μονάδες** ἐὰν δὲν ἀποτελοῦν ἐπέκταση σὲ νέες δραστηριότητες συνήθως μειώνουν τὶς θέσεις ἐργασίας, λόγω τῆς χρησιμοποιοῦσεως ἠλεκτρονικῶν ὑπολογιστῶν καὶ αὐτοματισμῶν.

Δέν είναι σωστό νά ὑπάρχει ἀντίδραση στόν ἐκσυγχρονισμό καί τή βελτίωση τῆς συναγωνιστικότητας τῶν ἐπιχειρήσεων πού ἐπιτυγχάνεται καί διὰ τῶν συγχωνεύσεων διότι μακροχρόνια ἢ μὴ αὔξηση τῆς συναγωνιστικότητος ὀδηγεῖ στήν πλήρη διακοπή τῆς **λειτουργίας μὲ πολὺ μεγαλύτερες ἐπιπτώσεις** στήν ἀνεργία. Οἱ ἐπιχειρήσεις ὅμως, τοῦλάχιστον οἱ σοβαρές, πρέπει νά καταβάλλουν προσπάθειες ἀπορροφήσεως τοῦ πλεονάζοντος προσωπικοῦ (πού δέν καλύπτεται μὲ τοὺς ἐξερχομένους λόγω συνταξιοδοτήσεως ἢ ἐθελουσίας ἐξόδου) μὲ ἐπενδύσεις σὲ νέες δραστηριότητες καθέτου ἢ ὀριζοντίου ὀργανώσεως ἢ μὲ ὑποβοήθηση τῶν ἐξερχομένων στήν ἴδρυση μονάδων πού εἶναι σχετικὲς μὲ τὰ προϊόντα, τὶς ὑπηρεσίες πού προσφέρει ἢ μονάδα ἢ μὲ τὶς Π/Υ καί τὶς ὑπηρεσίες πού ἔχει ἀνάγκη π.χ. μεταφορές. 5) **Ἕνας ἄλλος παράγων τῆς ἀνεργίας εἶναι ἡ μὴ ἔγκαιρη ἐνημέρωση ἢ ἡ ἐθελουφλία μικρῶν ἐπιχειρήσεων σχετικά** μὲ τὶς ἐπερχόμενες μεταβολές τῆς τεχνολογίας, τῶν ἀγορῶν καί τοῦ διεθνoῦς συναγωνισμοῦ. Οἱ βασικοὶ τρόποι ἀντιμετωπίσεως τῆς ἀνεργίας εἶναι οἱ ἀκόλουθοι:

1) Ἐπενδύσεις στὴ δημιουργία νέων μονάδων παραγωγῆς καί συνεπῶς νέων θέσεων ἐργασίας.

2) Δραστικὴ μείωση τῶν ὑψηλῶν καταναλωτικῶν δαπανῶν τοῦ δημοσίου γιὰ τὴν κάλυψη τῶν μισθῶν τῶν ὑπερπλεοναζόντων ὑπαλλήλων τοῦ δημοσίου καί τῶν ζημιῶν τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων, οἱ ὁποῖες, ὅπως ἐλέχθη, δροῦν ἀνασταλτικὰ στὸ ὕψος τῶν ἐπενδύσεων.

3) Ἡ προώθηση τῶν ἐξαγωγῶν στὶς σταδιακὰ δημιουργούμενες νέες μεγάλες ἀγορές, ὅπως τῆς Ρωσίας καί τῶν Ἀνατολικῶν χωρῶν, τῶν Ἰνδιῶν, τῆς Κίνας κ.λ.π.

4) Ἡ ἀνάπτυξη ἀπὸ κάθε χώρα παραγωγῆς καί διαθέσεως προϊόντων βάσει τῶν δικῶν τῆς συγκριτικῶν πλεονεκτημάτων προσαρμοσμένων στὶς ἀπαιτήσεις τῶν διεθνῶν ἀγορῶν.

5) Ἡ ἀπὸ τὴν ἐνωμένη Εὐρώπη προώ-

θησι τῆς ἀναπτύξεως τῶν φτωχῶν χωρῶν ἢ τῶν ἀναπτυσσομένων παρέχει τὴ δυνατότητα παραγωγῆς καί ἐξαγωγῆς προϊόντων καί συνεπῶς αὔξησεως τῆς ἀπασχολήσεως.

6) Γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς ἀνεργίας εἶναι ἀναγκαῖα ἡ αὔξηση τῆς κινητικότητας τῶν ἀνέργων διὰ τῆς μετεκπαιδεύσεως τῶν γιὰ τὴν προσαρμογὴ τους στὶς, μὲ μεγάλη ταχύτητα, μεταβαλλόμενες συνθήκες καί ἀπαιτήσεις τῶν ἀγορῶν καί τοῦ συναγωνισμοῦ.

7) Ἡ ἀνάπτυξη κλάδων παροχῆς ὑπηρεσιῶν παρέχει σὲ πολλὰς χώρες τὴ δυνατότητα σοβαρῆς ἀναπτύξεως τῆς ἀπασχολήσεως, ὅπως καί στήν Ἑλλάδα. Στὶς μεταβιομηχανικὲς οἰκονομίες οἱ κλάδοι παροχῆς ὑπηρεσιῶν ἀπασχολοῦν τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν ἐργαζομένων.

Τὰ μέσα μαζικῆς ἐνημερώσεως

Τὰ μέσα μαζικῆς ἐπικοινωνίας ἐνημερῶνουν καί ψυχαγωγοῦν τὸ κοινό, συγχρόνως ὅμως ἠθελήμενα ἢ ἀθέλητα, ἐν ἐπιγνώσει ἢ ἐν ἀγνοίᾳ, συμβάλλουν θετικὰ ἢ ἀρνητικὰ στὴ διαμόρφωση τῶν ἠθῶν, τοῦ χαρακτήρα καί τῆς προσωπικότητας τῶν ἀκροατῶν, δηλαδὴ ἀσκοῦν παιδεῖα καθὼς ἐπίσης ἐπιρεάζουν τὴν πολιτικὴ ζωὴ τοῦ τόπου.

Τὰ Μ.Μ.Ε. δυστυχῶς εἰσβάλλουν ἀπρόσκλητα καί ἀνεξέλεγκτα στὸν ἱερὸ χωρὸ τῆς οἰκογενείας καί διαβάλλουν τὶς περισσότερες φορὲς τὴν προσωπικότητα, τὰ ιδεώδη, τὸ ἦθος, τὶς ἐπιδιώξεις τῶν παιδιῶν καί τῶν νέων μὲ ἀνυπολόγιστες δυσμενεῖς ἐπιδράσεις στὸ κοινωνικὸ σύνολο. Τὰ Μ.Μ.Ε. ἰδιαιτέρως οἱ τηλεοπτικὲς ἐκπομπὲς μὲ φευγαλέο καί ταχὺ ρυθμὸ δίνουν τὰ ἠθοφθόρα μηνύματά τους ἰδιαιτέρως στὰ παιδιά καί στοὺς νέους, χωρὶς οἱ τηλεθεαταὶ νὰ ἔχουν τὸ χρόνο νὰ ἀντιδράσουν.

Ἔτσι ὅταν τὰ παθογόνα μικρόβια ἀπρόσκλητα καί ἀπρόσμενα εἰσβάλλουν στὸν ὀργανισμό τῆς κοινωνίας καί προκαλοῦν τὴν ἐξασθένειά της καί τὴν ἠθικὴ της σήψη.

Τὸ λειτουργεῖμα τῆς παιδείας πού

ἀσκοῦν τὰ Μ.Μ.Ε. δὲν ἀποσκοπεῖ στὴν καλλιέργεια τῆς ἀρετῆς. Τὰ Μ.Μ.Ε. ἐπηρεάζουν ὅπως εἶναι γνωστὸ τὴν πολιτικὴ ὄχι βέβαια πάντοτε ἐπ' ἀγαθῶ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Ὅλα βέβαια τὰ προγράμματα καὶ οἱ ἐκπομπές καὶ τὰ ἄρθρα δὲν εἶναι τῆς αὐτῆς κατηγορίας καὶ εἶναι δυνατὸ νὰ υποστηριχθεῖ ὅτι ὑπάρχουν καὶ προγράμματα ἢ ἄρθρα μὲ θετικὴ κοινωνικὴ ἐπίδραση. Αὐτὸ δὲν ἀμφισβητεῖται. Ὅμως δυστυχῶς τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν προγραμμάτων ἔχουν ἀπὸ μικρῆ ἕως μεγάλη ἀρνητικὴ ἐπίδραση ἐκτὸς ἐξαιρέσεων.

Ὁ κ. Κωνσταντῖνος Δεσποτόπουλος, καθηγητῆς τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Δικαίου καὶ τέως πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, στὸ Β' Συνέδριο τῶν Μ.Μ.Ε. τῆς 16/6/1993 ἐστηλίτευσε τοὺς ἀσκούντας τὴν ἠλεκτρονικὴ δημοσιογραφία καὶ ἔκανε ἀναφορὰ στὴν ἠθικὴ ὑπονόμηση τῆς κοινωνίας καὶ τὴν κατασυκοφάντηση τῆς Δημοκρατίας ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἐν ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας ἐκτρέφουν ἀσυνειδήτους ἀτομιστές καὶ δυνάμει ἀπατεώνας. Ἡ χρήση ἄρα τῶν ἐκφραστικῶν τους δυνατοτήτων ἀποτελεῖ ἄσκηση ὄχι ἀτομικῆς ἀλλὰ κοινωνικῆς ἐλευθερίας. Καὶ ἡ κοινωνικὴ ἐλευθερία εἶναι καθορισμένη στὸ περιεχόμενό της, μὲ κριτήρια τὶς ἀνάγκες τῆς κοινωνίας, ὥστε ἡ ἄσκηση νὰ μὴν ὑπονομεύει τὸ ἔργο τῆς παιδείας καὶ νὰ μὴν ἐνεργεῖ παραλυτικὰ στὰ ἠθικὰ θεμέλια τῆς κοινωνίας. Παρήγορο γεγονός εἶναι ὅτι τελευταῖα ἀπασχολεῖ πολλοὺς παρὰ ὄντας ἡ δυσμενὴς χρήση καὶ κοινωνικὴ ἐπίδραση τῶν Μ.Μ.Ε. καὶ ἰδιαίτερα τῶν τηλεοπτικῶν λόγῳ τῆς μεγάλης δυνάμεως καὶ ἐμβέλειας δράσεώς των.

Εἶναι ἀντιληπτὸ ὅτι πρέπει νὰ γίνουν μεγάλες προσπάθειες γιὰ τὴ θέσπιση ὀρθῶν κανόνων λειτουργίας καὶ παρακολουθήσεως ἐφαρμογῆς των.

Ἐνωμένη Εὐρώπη

Οἱ βασικοὶ λόγοι ποὺ πιέζουν τὶς εὐρωπαϊκὲς χώρες νὰ προχωρήσουν μέχρι τὴν πλήρη ἔνωσή τους εἶναι:

1) Ἡ προαγωγή τῆς εἰρήνης καὶ ὁ τερατισμὸς τῶν ἀντιπαραθέσεων καὶ καταστροφικῶν πολέμων μεταξὺ τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης.

2) Ἡ προαγωγή τῆς θέσεως τῆς Εὐρώπης μέσα στὴ διεθνή Κοινότητα καὶ ἡ μελλοντικὴ τῆς ἐπιβίωση.

3) Ἡ ἐλευθερία τῆς Εὐρώπης, ἡ ἀντλησὴ ἐνέργειας καὶ πρώτων ὑλῶν γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τῆς Εὐρώπης στηρίζεται σὲ ξένες πλάτες καὶ εἰδικώτερα στὶς ΗΠΑ.

4) Ἡ Εὐρώπη ὑστερεῖ σὲ τεχνολογία ἔναντι τῶν ΗΠΑ ἴσως καὶ τῆς Ἰαπωνίας. Ἡ καθυστέρηση αὐτὴ ὀφείλεται στὴ διάσπαση τῶν προσπαθειῶν ἀπὸ κάθε εὐρωπαϊκὴ χώρα χωριστά. Ἡ συναγωνίσιμη ἀνάπτυξη τῆς τεχνολογίας ἀποτελεῖ βασικὸ καὶ ἀπαραίτητο παράγοντα οἰκονομικῆς ὑπάρξεως τῆς Εὐρώπης μέσα στὸ διεθνὴ χωρὸ καὶ κατ' ἐπέκταση παράγοντα διατηρήσεως καὶ τῆς ἐλευθερίας της καὶ συνεπῶς τῆς ἐπιβιώσεώς της.

5) Ἐὰν ἡ Εὐρώπη δὲν ἐπιταχύνει τὴν πλήρη ἔνωσή της καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς ἀνάπτυξή της κινδυνεύει νὰ υποδιωσθεῖ οἰκονομικὰ καὶ πολιτικὰ ἀπὸ τὶς ἀνερχόμενες μὲ σχετικὰ μεγάλη ταχύτητα χώρες τῆς Ἰαπωνίας καὶ Νοτιοκεντρικῆς Ἀσίας.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω γίνεται ἀντιληπτὸ ὅτι ἡ ἐπιβίωση τῆς Εὐρώπης εἶναι θέμα ταχείας πληθυσμιακῆς, τεχνολογικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἀναπτύξεώς της. Οἱ χώρες τῆς Ἐνωμένης Εὐρώπης παρὰ τὶς κατὰ καιροὺς καθυστερήσεις καὶ ταλαντεύσεις προχωροῦν, ὅπως εἶναι ἀναγκασμένες μὲ αὐξανόμενη ταχύτητα στὴν πλήρη ἔνωσή τους καὶ στὴν προετοιμασίαν γιὰ τὴν σταδιακὴ εἰσοδοχὴ καὶ τῶν ὑπολοίπων χωρῶν τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης, οἱ ὁποῖες εἶναι φυσικὸ νὰ ὀραματίζονται καὶ νὰ πιέζουν γιὰ τὴν ἐν καιρῶ εἰσοδὸ τους στὴν Ἐνωμένην Εὐρώπη.

Οἱ ἐνωμένες εὐρωπαϊκὲς χώρες ἔχουν τὴν ἀπαιτούμενη κατάρτιση γιὰ τὴν ἐπίτευξη τῶν ἐπιδιωκόμενων σκοπῶν. Ἐν τούτοις ἡ Ἐνωμένη Εὐρώπη ἀντιμετωπίζει ἓνα βασικὸ πρόβλημα, τὸ ὁποῖο στὴν οὐσία του δὲν

είναι πρόβλημα, πού λύνεται με τη γνώση, είναι προβλήματα διώσεως ήθικων αξιών.

Η κοινή βάση της ένωσης των χωρών της Ευρώπης και κατά τη συνθήκη της Ρώμης είναι ο κοινός πολιτισμός ο οποίος κατά την γνώμη κορυφαίων Ευρωπαίων (Πάολ Βαλερύ, Τ. Σ. Έλιοτ, κ.ά.) στηρίζεται στην Έλληνική Παιδεία, την Χριστιανική Πίστη και το Ρωμαϊκό Δίκαιο. Ο πολιτισμός αυτός χωρίς ανανέωση ύφίσταται καθίζηση. Οι υλιστικές αντιλήψεις και ο ατομισμός διέβρωσαν και διαδιβρώσκουν τα θεμέλια του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Αντιλαμβάνονται συνεπώς οι Ευρωπαίοι ότι ή βαθμιαία αποσύνθεση της κοινής βάσεως απειλεί την Ευρώπη να την μεταβάλει σε μιὰ άμορφη μάζα λαών που όμιλούν διαφορετικές γλώσσες.

Οι Ευρωπαίοι τα τελευταία χρόνια καταβάλλουν έπαινετες προσπάθειες μελέτης του Έλληνισμού και του έργου των Έλλήνων Πατέρων της Εκκλησίας σε βάθος και έκταση άσυγκριτα μεγαλύτερη από την αναλογικά αντίστοιχη της Ελλάδος. Ακόμη πολλές χώρες έχουν εισαγάγει την εκμάθηση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας στα σχολεία και τα Πανεπιστήμια και πολλοί έξω από τα σχολεία μαθαίνουν ελληνικά. Όμως το μεγαλείο της σοφίας των Πατέρων και της ελεύθερης ελληνικής σκέψης δεν μπαίνουν στα καλούπια του όρθολογισμού των Βορειών και του νομιτισμού των Λατίνων. Γι' αυτό και έχαιρετίσθη ή είσοδος της Ελλάδος στην Ευρωπαϊκή Ένωση από την Mond. Οι φίλοι της Ελλάδος προσδοκούν ότι οι Έλληνες θα βοηθήσουν ουσιαδώς στην αποκατάσταση του Ευρωπαϊκού πολιτισμού. Το μεγαλείο αυτής της προσδοκίας γίνεται κατανοητό αν θυμηθούμε την αντίληψη των προγόνων μας ότι «Έλληνες καλούνται οί της ήμετέρας παιδείας μετέχοντες». Βέβαια υπάρχουν και οι έχθροι της σημερινής Ελλάδος οί όποιοι δεν άρνούνται την μεγαλειώδη, την θεμελιακή άξία της κλασικής Ελλάδος και του Βυζαντίου, άμφισβητούν όμως ότι οί σημερινοί Έλληνες

είμαστε φορείς του πνεύματος των προγόνων μας διότι διώξαμε την ελληνική γλώσσα και την Έλληνική Γραμματεία. Να λοιπόν το ύπ' αριθμόν ένα πρόβλημα της Ευρώπης, κυρίως όμως και προπαντός της Ελλάδος. Για τους συγχρόνους Έλληνες αυτό το θέμα έχει τεράστια έθνική σημασία.

Αν το Έλληνικό Έθνος συνεχίσει να άφελληνίζεται και ν' άποχριστιανίζεται τότε άσφαλώς θα καταποντισθεί στις ξενόφερτες υλιστικές αντιλήψεις γιατί στην ουσία θα πάψει να είναι ελληνικό.

Αν όμως οί Έλληνες κάνουν μιὰ επανάσταση και αναβαπτισθούν στα νάματα του πνεύματος των Τριών Ίεραρχών που συνεδύασαν την ελεύθερη ελληνική σκέψη και σοφία με την χριστιανική πίστη, τότε ένα μικρό Έθνος θα προσφέρει κάτι πολύ μεγάλο στην Ένωμένη Ευρώπη τόσο μεγάλο όσο μεγάλος είναι και ο ευρωπαϊκός πολιτισμός του όποιου ή άκτινοβολία έπεκτείνεται σ' όλο το δυτικό κόσμο κι άκόμη πέραν αυτού.

Σε μερικές δεκαετίες, όταν ή Ευρώπη θα έχει κοινά έξωτερικά σύνορα χωρίς έσωτερικά, τότε το έθνικό μας πρόβλημα θα είναι ένα: Η προβολή, ή λάμψη, ή άκτινοβολία του έλευθέρου ελληνικού πνεύματος και της χριστιανικής πίστεως. Αυτή ή άκτινοβολία μόνο θα έχει την δύναμη να προασπίσει το Έθνος, την Ελλάδα στη θέση που της πρέπει, πού της άξίζει.

Το οικολογικό πρόβλημα

Το οικολογικό πρόβλημα είναι καρπός της τεχνολογικής εξέλιξης αλλά κυρίως της ανθρώπινης συμπεριφορής ή όποία ελέγχει και την τεχνολογία.

Η ήθικη παρακμή δεν προκάλεσε μόνο την αντίθεση των ανθρώπων μεταξύ των άλλων και την αντίθεση των ανθρώπων και του φυσικού περιβάλλοντος, δηλαδή την πηγή της ζωής.

Η Τεχνολογία σαν ανθρώπινη δημιουργία είναι φυσικό να είναι άτελής και να έχει δυσμενείς παρενέργειες. Είναι όμως θέμα

λογικῆς συναίσεως καὶ ἤθους ἢ συνεχῆς διόρθωση τῆς τεχνολογίας γιὰ τὴν κάλυψη τῶν συνεχῶς ἀύξανόμενων ἀναγκῶν χωρὶς παρενέργειες γιὰ τὴ ζωὴ. Εὐτυχῶς ἡ κοινὴ γνώμη μὲ καθυστέρηση ἀφυπνίσθει καὶ ἡ ἀντίδρασή της εἶχε θετικὰ ἀποτελέσματα. Ἔτσι γεννήθηκε ἡ τάση δημιουργίας τῆς πράσινης βιομηχανίας χωρὶς ἀρνητικὲς ἐπιδράσεις στὸ περιβάλλον, ἢ προαγωγή μεθόδων καταπολεμήσεως ἀσθενειῶν καὶ ἀναπτύξεως τῆς φυτικῆς καὶ ζωικῆς παραγωγῆς χωρὶς δυσμενεῖς ἐπιδράσεις, μελετᾶται καὶ ἐνισχύεται ἡ παραγωγή ἐνέργειας ἀπὸ ἀνανεώσιμες καὶ ἡπιες πηγὲς ἐνεργείας, προάγεται ἡ παραγωγή αὐτοκινήτων ἠλεκτροκινήτων. Παρ' ὅλες αὐτὲς τὶς παρήγορες ἐξελίξεις ἀπαιτεῖται ἀκόμη μεγάλη προσπάθεια γιὰ νὰ φθάσει ἡ τεχνολογία στὸ ἐπιθυμητὸ ἐπίπεδο. Πρέπει ἀκόμη νὰ ἐνταθεῖ ἡ φωνὴ τῆς κοινῆς γνώμης γιὰ ν' ἀσκήσει πίεση στὴν Ἐνωμένη Εὐρώπη καὶ στὶς ἄλλες τεχνολογικὰ ἀναπτυγμένους χώρες γιὰ τὴν χρηματοδότηση καὶ τὴν ἐντατικότερη ἔρευνα παραγωγῆς ἐνέργειας χωρὶς δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις γιὰ τὴν κάλυψη τῶν συνεχῶς ἀύξανόμενων ἀναγκῶν.

Σὲ παγκόσμιο συνέδριο οἰκολόγων στὴν ἀρχὴ αὐτῆς τῆς δεκαετίας πού ἐγίνε στὶς ΗΠΑ διεκηρύχθη ὅτι ἡ οἰκολογικὴ σωτηρία ἀπαιτεῖ τὴν διεθνή συνεργασία σὲ πνεῦμα ἀδελφοσύνης. Ἡ διεθνὴς συνεργασία εἶναι ἀναγκαῖα γιὰ τὸν ὅτι οἱ ἀέριες μᾶζες, τὰ ραδιενεργὰ νέφη, τὰ ἐπιφανειακὰ καὶ ὑπόγεια ὕδατα καὶ οἱ θάλασσες μετακινοῦνται διεθνῶς καὶ τὸ φαινόμενο τοῦ θερμοκηπίου δὲν θὰ ἐξαιρέσει χώρες. Ἡ ἀδελφοσύνη εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὸν ὅτι οἱ πλούσιες χώρες πρέπει νὰ καλύψουν τὸ κόστος προστασίας τοῦ περιβάλλοντος τῶν πτωχῶν καὶ νὰ τὰ βοηθήσουν ν' ἀναπτυχθοῦν χωρὶς τὴν καταστροφή τῶν μεγάλων δασῶν τῆς γῆς πού ἀποτελοῦν πηγὴ ζωῆς καὶ ἐπιβίωσης τῶν κλίμα τῆς ὑδρογείου. Ἀκόμη ἡ ἀδελφοσύνη ἐπιβάλλει τὸν σεβασμὸ τῶν θεσπιζόμενων κανόνων καὶ ὄχι τὴν παραβίασίν των εἰς βάρος ἄλλων χωρῶν.

Τὸ οἰκολογικὸ πρόβλημα εἶναι κατὰ βάσιν ἠθικὸ πρόβλημα, γιὰ τὸν ὅτι ἡ ἠθικὴ καλλιέργεια τῆς βουλῆσεως εἶναι αὐτὴ πού κατευθύνει τὴν ἀνάπτυξη τῆς τεχνολογίας γιὰ τὴν αὐτοκτονία ἢ τὴ ζωὴ. Ἡ ἠθικὴ εἶναι αὐτὴ πού ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο νὰ μὴ ρυπαίνει καὶ μολύνει τὸ περιβάλλον.

Ἡ ταχεῖα ἐπιστημονικὴ ἐξέλιξη

Ἡ ἐπιστήμη σήμερον ἐξελίσσεται μὲ πολλὴ ταχεῖς ρυθμοὺς καὶ οἱ ρυθμοὶ ἐξελίξεως σὺν τῷ χρόνῳ θὰ γίνονται ταχύτεροι. Οἱ κλάδοι οἱ ὅποιοι ἰδιαίτερα χαρακτηρίζουν τὶς ἐπιστημονικὲς ἐξελίξεις εἶναι ἡ κοσμολογία, ἡ θεωρία τοῦ χάους, ἡ πληροφορικὴ, ἡ μοριακὴ βιολογία, ἡ μοριακὴ γενετικὴ καὶ ἡ γενετικὴ μηχανικὴ. Ἡ ἐπιστημονικὴ ἐξέλιξη ἐπιβάλλει τὴν συνεχῆ θεώρηση τῶν μεταβολῶν κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τῶν αἰώνιων ἀληθειῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τὸν ἔκφυγονισμὸ τῆς Χριστιανικῆς κοσμοθεωρίας. Ἡ μοριακὴ βιολογία καὶ γενετικὴ γενικὰ πέρα ἀπὸ τὴν εὐμενῆ ἐπίδραση στὴν ὑγεία τοῦ ἀνθρώπου καὶ στὴ γεωργικὴ καὶ ζωικὴ παραγωγή δημιουργεῖ καὶ ἠθικὰ προβλήματα τὰ ὅποια ἔχουν ἀνάγκη μελέτης. Ἡ Ἐνωσὴ μας ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της δὲν ἔπαυσε καὶ δὲ θὰ παύσει νὰ μελετᾷ τὶς ἐπιστημονικὲς ἐξελίξεις ὑπὸ τὸ φῶς τῆς αἰωνιότητος, γιὰ νὰ συμπαραστέκεται στὸν ἄνθρωπο στὰ προβλήματα πού ἐκάστοτε ἀντιμετωπίζει.

Συμπέρασμα

Σύμφωνα μὲ τὴν σύγχρονη θεωρία τῶν συστημάτων ἢ ὅποια διέπει πολλοὺς ἐπιστημονικοὺς κλάδους, ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖ σύστημα. Δηλαδή ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖται ἀπὸ μέλη μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχει πλήρης ἀλληλεξάρτηση καὶ ἀλληλοεπηρεασμός. Κάθε μέλος τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἐξαντλεῖ τὴν δραστηριότητά του στὴ στήριξη τοῦ ὅλου σώματος τοῦ ὁποίου εἶναι μέλος καὶ ἐκ τοῦ ὅλου σώματος ἐξαρτᾶται ἡ ὑπαρξὴ καὶ λειτουργία του. Ὁ ἄνθρωπος, ἐνῶ ἀποτελεῖ ὁ ἴδιος σύστημα, εἶναι μέλος ὑπερκειμένων συστημάτων, τῆς οἰκογενείας, τοῦ

δήμου, τῆς χώρας, τῆς ἡπείρου ποῦ ἀνήκει, τοῦ κόσμου, τοῦ σύμπαντος.

Ἡ ἀλληλεξάρτηση καὶ ὁ ἀλληλεπηρεασμὸς μεταξὺ τῶν μελῶν τῶν ὑπερκειμένων τοῦ ἀνθρώπου συστημάτων εἶναι ἀνάλογος πρὸς αὐτὴ τοῦ ἀνθρώπινου σώματος. Ὅπως ἡ ἀδιαφορία τῶν χεριῶν νὰ ἐργασθοῦν προκαλεῖ τὴν δυσλειτουργία ἢ τὴν παράλυση τοῦ σώματος. Ἡ σύγκρουση τῶν μελῶν ἐνὸς συστήματος εἶναι φυσικὸ νὰ προκαλεῖ τὴν κατάρρευση τοῦ συστήματος, ἡ σύγκρουση τῶν συζύγων ἐπιφέρει τὴν κατάρρευση τῆς οἰκογένειας. Ἡ ἀντίθεση ἐργοδοτῶν καὶ ἐργατῶν προκάλεσε τὴν διακοπὴ τῆς λειτουργίας τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τὴν ἀνεργία.

Ἡ λόγῳ συγκρούσεως κατάρρευση ζημιώνει ἢ καταστρέφει ὅλα τὰ μέλη τοῦ συστήματος χωρὶς ἐξαιρέσεις. Ὅταν καταρρέει μιὰ οἰκογένεια ὑποφέρουν ὅλα τὰ μέλη καὶ ὅταν καταρρέει μιὰ χώρα ὑποφέρουν ὅλοι οἱ πολῖτες τῆς. Ἡ κατάρρευση μιᾶς μεγάλης καὶ οἰκονομικῶς ἰσχυρῆς χώρας μπορεῖ νὰ προκαλέσει διεθνή κρίση. Ὅταν ὀρισμένα μέλη προσπαθοῦν νὰ καρπωθοῦν ὠφέλη εἰς βάρος τῶν ἄλλων μελῶν τοῦ ἰδίου συστήματος, τελικὰ λόγῳ τῆς ἀλληλεξαρτήσεως ζημιώνουν καὶ τὰ ἴδια. Ὅταν οἱ χώρες τοῦ ΟΠΕΚ ὑψώσαν ἀπὸ συμφώνου τίς τιμὲς τοῦ ἀργοῦ πετρελαίου γιὰ νὰ καρπωθοῦν ὠφέλη εἰς βάρος τῶν χωρῶν, ἐλλειμματικῶν σὲ ἐνέργεια, προκάλεσαν κρίση καὶ βελτίωση τῆς τεχνολογίας ἐξοικονομήσεως ἐνέργειας. Ἡ κρίση καὶ ἡ τεχνολογία μείωσαν τὰ ἔσοδα τῶν χωρῶν παραγωγῆς πετρελαίου κατὰ 60% καὶ ὡς ἐκ τούτου πολλὲς τῶν χωρῶν αὐτῶν ἐχρεωκόπησαν, καὶ ἄλλες, ὅπως ἡ Σαουδικὴ Ἀραβία, πέρασαν βαθειὰ κρίση. Τὰ συμπεράσματα τῆς θεωρίας τῶν συστημάτων εἶναι σαφῆ καὶ κατηγορηματικά. Κάθε μέλος πρέπει νὰ ἐξαντλεῖ ὅλη του τὴν δραστηριότητα γιὰ τὴν στήριξη τοῦ συστήματος τοῦ ὁποῖου εἶναι μέλος καὶ ἀντίστροφα τὸ σύστημα συντηρεῖ, θάλπει κάθε μέλος του. Οἱ πολῖτες κάνουν τὸ πᾶν γιὰ τὴν χώρα τους καὶ ἡ χώρα ἐπιμελεῖ-

ται ὅλους τοὺς πολῖτες τῆς. Ἡ πραγμάτωση αὐτοῦ τοῦ συμπεράσματος εἶναι βέβαια θέμα ἠθους. Αὐτὸ ἡ θεωρία τῶν συστημάτων δὲν τὸ ξέρει. Ἡ θεωρία τῶν συστημάτων εἶναι γνωστὴ, ἡ ἐφαρμογὴ τῆς δὲν εἶναι φανερὴ. Γιατί; διότι ὅπως διεπίστωσαν οἱ προγονοὶ μας ὑπάρχει μεγάλη ἀπόσταση μεταξὺ ἠθικῆς γνώσεως καὶ ἠθικοῦ βιώματος. Τὴν ἀνάπλαση τοῦ ἀνθρώπου σὲ νέα δημιουργία μόνο ὁ Χριστὸς μπορεῖ νὰ τὴν κάνει δυνατὴ, αὐτὸς ὑπῆρξε καὶ εἶναι ὁ σκοπὸς τοῦ ἐρχομοῦ Του στὴ γῆ. Γιὰ νὰ κάνει τὴν θέωση ποῦ ποθοῦσαν οἱ πρόγονοὶ μας πραγματικότητα. Μόνο μὲ τὴν ἠθικὴ ἀναγέννηση τοῦ ἀνθρώπου ἡ θεωρία τῶν συστημάτων θὰ βρεῖ τὴν πραγμάτωσή της καὶ θὰ λυθοῦν ὅλα τὰ προβλήματα ποῦ ἀναφέρθηκαν ἀπὸ τὸ γάμο, τὴν οἰκογένεια μέχρι τὸ οἰκολογικὸ καὶ τὴν εἰρήνη. Ἡ κατὰ Χάριν ἔνωση Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου δὲν εἶναι πολυτέλεια ἀλλὰ ἐπιβίωση. Δὲν ὑπῆρξε, δὲν ὑπάρχει, καὶ δὲν θὰ ὑπάρξει ἀνθρώπινο πρόβλημα τοῦ ὁποῖου ἡ λύση νὰ μὴν ἐδράζεται στὴν ἠθικὴ του ἀποκατάσταση.

Εἶναι φανερὸ ὅτι τελικὰ ἡ θέση τῆς ΧΕΕ στὰ σημερινὰ προβλήματα εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἴδια μὲ ἐκεῖνη τῆς Διακηρύξεως τοῦ 1946. Βέβαια μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς οὐτοπίες. Οὐτοπία εἶναι ν' ἀγωνίζεσαι γιὰ τὴν ἠθικὴ ἀναγέννηση ἢ νὰ τρέχεις τὸν κατήφορο τῆς διαφθορᾶς καὶ τῆς ἀποσύνθεσης;

Οἱ ἴδιοι ἂν ζοῦσαν τὴν ἐποχὴ τῆς ὑποδουλώσεως τῶν Ἑλλήνων στοὺς Ρωμαίους θὰ μᾶς ἔλεγαν ὅτι θὰ ἦτο οὐτοπία ἡ ἀπελευθέρωση τοῦ ἔθνους καὶ ἡ γέννηση τοῦ Βυζαντίου χωρὶς πόλεμο, μὲ μόνα ὄπλα τὴν πνευματικὴ ὑπεροχὴ τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος. Οἱ ἴδιοι θὰ μᾶς ἔλεγαν ὅτι θὰ ἦτο οὐτοπία ἡ ἀπελευθέρωση τοῦ δούλου ἔθνους ἀπὸ τὸν τουρκικὸ ζυγὸ ἀπὸ τὸν λαὸ καὶ τὴν Ἐκκλησία.

Τοὺς πληροφοροῦμε λοιπὸν τοὺς ἀπαισιόδοξους καὶ τοὺς ριψάσπιδες τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνα ὅτι ὑγιῆς κληρὸς καὶ πιστὸς λαὸς ὑπάρχει ὁ ὁποῖος μάλιστα ἀυξάνει παρὰ τίς πρὸς τὸ ἀντίθετο προσπάθειες

πολλῶν. Τοὺς πληροφοροῦμε ἀκόμη ὅτι ἐμεῖς προσφέρουμε τὸν ἑαυτό μας, τὴν ἐπιτυχία, τὴν νίκη τὴν δίνει ὁ Θεός.

Γιὰ μᾶς τοὺς Ἕλληνες ἢ κατὰ Χριστὸν ἀναγέννηση δὲν εἶναι θέμα ἐπιλύσεως τῶν συγχρόνων ἀνθρωπίνων προβλημάτων, εἶναι θέμα ἐπιβιώσεως τοῦ ἔθνους καὶ ἐκπληρώσεως τῆς μεγάλης του ἀποστολῆς τόσο στὴ Δύση ὅσο καὶ στὴν Ὁρθόδοξη

Ἀνατολή. Ποιὸς ἀπὸ μᾶς, ποιὸς γνήσιος Ἕλληνας θὰ ἐπιτρέπει νὰ διασύρρεται ἢ γαλανὴ πατρίδα μας καὶ δὲν θ' ἀγωνισθεῖ γιὰ ν' ἀποκατασταθεῖ στὴ θέση ποὺ τῆς πρέπει καὶ τῆς ἀξίζει;

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΔΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁμότιμος Καθηγητὴς τοῦ
Οἰκονομικοῦ Πανεπιστημίου

ΣΤΑ ΝΥΧΙΑ ΤΩΝ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ

*Ἐνῶ κοιμᾶται ἡ ἄνοιξη,
γιὰ νὰ ξυπνήσει μιὰν αὐγὴ
ὀλάνθιστη καὶ φωτεινὴ,
ἡ ἄνοιξη κάποιας αὐγῆς-
ἡ Νιότη τῆς Πατρίδας μας,
χάνει πολλοὺς βλαστούς,
ὅπου χλωμιάζουν
κι ἀργοσβήνουνε σιγά - σιγά,
ἀφοῦ στὰ νύχια αὐτῶν σπαράζουν,
ὅπου τὰ λέν' ναρκωτικά.
Μαζί τους σβήνουν τὰ ὄνειρα
κι οἱ ἐλπίδες τῆς Πατρίδας.*

*Ὅμως, ἐκεῖ στὰ Ἱεροσόλυμα,
ὡς ἀναγγεῖλανε στὸν Κύριο
οἱ δικοί Του,
πῶς Τὸν ζητοῦν οἱ Ἕλληνες,
εἶπε τότες γι' αὐτούς, τὸν
ζωηφόρο λόγο,
ποὺ κλόνισε συθέμελα
κάθε πιυχὴ τοῦ τόπου:
«Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα
ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου».¹
Λόγος, ὅπου ξοπίσω Του,
μιὰν αὐγὴ στὸ λιόγερμα χαράζει
καὶ σβήνει τὸ κακό!*

*Ναὶ, τὸ σβήνει, κι ἡ Νιότη
ἀνασταίνεται,
ὅπου χλωμὴ στὸ λάκκο των
ναρκωτικῶν
ἐσπάραζε, κρατώντας δεκανίκι.
Ἀνθίζει τώρα ἡ ἄνοιξη μὲ τὶς
χρυσὲς ἐλπίδες,
γιὰ τὴ γλυκιὰ Πατρίδα μας,
κι ἡ Νιότη ἀγωνίζεται στῆς Χώρας μας
τὴν «πλάση»,
ὕμνώντας: «Δόξα, ὡσαννὰ στὸν
πλαστουργὸ
ποῦρθε μὲ λόγο καὶ σταυρὸ
τὸν κόσμον ν' ἀναπλάση».²
Ἔχει πετάξει πιά μακριὰ τὸ δεκανίκι,
κι ὄλο τραβάει μπροστά, μὲ φλόγα
καὶ παλμό,
γιὰ ν' ἀνεβεῖ ὡς τὴν κορφὴ, νὰ φτάσει
ὡς τὴ νίκη.*

A . ΣΤΑΥΡΙΤΗΣ

1. Ἰω. ιβ' 23.

2. Στίχοι Γ. Βερίτη ἀπὸ τὸν «Ἀναστάσιμον»
Γ. Βερίτη «Ἀπαντα-Ποιήματα», Ἐκδόσεις
«Ἡ Δαμασκός», Ἀθῆναι 1958, σ. 48.

Η ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ Τί μᾶς λείει σήμερα

Μιά εποχή που είχε αρχίσει γύρω στα 1938, με την ίδρυση της Χριστιανικής Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων (ΧΕΕ) και την έκδοση του Περιοδικού «Ἀκτίνες», ἔκλεινε την πρώτη φάση της στα Χριστούγεννα του 1946, με τὴ «Διακήρυξη», ἕνα ἐπαναστατικό χριστιανικό μανιφέστο. Ἐνα μανιφέστο τὸ ὁποῖο ἔσπαγε τίς προκαταλήψεις και διέλυε «τὸ σκοτάδι φανατισμοῦ, πείσματος, ἀμελετησιᾶς, προχειρολογίας και ἀστοχασιᾶς τοῦ τί θὰ πῆ ἐπιστήμη ἀληθινή και τέχνη ἀληθινή».

Ἡ Διακήρυξη ὑπῆρξε, ἀναμφισβήτητα, ἕνα πολὺ σημαντικό γεγονός, ἕνα ἔργο πρωτοποριακό για τὴν ἐποχή του, ἡ ἐπίδραση τοῦ ὁποῖου, στὴν πνευματική ἀναγέννηση τοῦ τόπου μας, ἀναγνωρίστηκε ἀπὸ τὸ πανελλήνιον. Ἡ ἀναγνώριση αὐτὴ ἐκφράζεται μέχρι και σήμερα, ἀπὸ ἐπίσημες και ἔγκυρες φωνὲς ἐκπροσώπων τῆς ἐπιστήμης, τῆς διανοήσεως, τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ ἀπήχηση που εἶχε ἡ Διακήρυξη στὴν ψυχὴ τῶν Ἑλλήνων, ξάφνιασε και ἐνόχλησε ὅλους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἀγωνίζονταν νὰ περάσουν στὸ λαὸ τὰ δικά τους ὑλιστικά συνθήματα. Ὁ τότε ἀρχηγὸς τοῦ ΚΚΕ, Ν. Ζαχαριάδης, εἶχε ἀποκαλέσει «μωρὲς παρθένες» τὰ μέλη τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κόμματος, διότι δὲν πῆραν εἶδηση, ἐγκαίρως, τὴν κίνηση τῆς ΧΕΕ για τὴν συγκέντρωση τῶν ὑπογραφῶν τῆς «Δηλώσεως Ἐπιστημόνων», που συνόδευε τὴ Διακήρυξη, και δὲν ἀντέδρασαν για τὴν ἐλαχιστοποίηση τοῦ ἀποτελέσματός της. Τὸ ταρακούνημα τῶν ἐκπροσώπων τῆς μαρξιστικῆς-ὑλιστικῆς ἰδεολογίας ἦταν, τότε, τόσο ἔντονο, που ἀντανάκλᾳ «κραδασμούς» και στοὺς σημερινούς διαδόχους της.

Ἡ συγκέντρωση για τὴν πεντηκοστὴ

ἐπέτειο τῆς Διακήρυξεως εἶναι, για πολλούς ἀπὸ τοὺς παρευρισκομένους, μιὰ ἰδιαίτερα συγκινητικὴ ἐκδήλωση. Ἡ γενιά μας ζοῦσε, τότε, τὰ φοιτητικά της χρόνια και εἶχε λάβει μέρος στὸν ἀγῶνα τῆς προβολῆς τῆς Διακήρυξεως. Σήμερα κάθομαι και λογαριάζω... Πέρασε μισὸς αἰὼνας ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη. Πέρασαν πενήντα χρόνια «μὲ χαρὰς ἀκτίνα στὶς ψυχές», μὰ και μὲ «θύελλες καρδιῶν». Σήμερα, μὲ τὸ βάρος τῶν τόσων χρόνων που ἔχουμε στοὺς ὤμους μας, μπορούμε νὰ ἐκτιμήσουμε, ἐπακριβῶς, τὸ μέγεθος τῆς ἀξίας και τῆς προσφορᾶς τῆς Διακήρυξεως, στὴν ἐποχὴ της, κυρίως ὅμως ὀφείλουμε νὰ δοῦμε **τί μᾶς λείει σήμερα** ἡ Διακήρυξη. Ποιὸ εἶναι τὸ βαθὺ νόμμά της, ποιά και πῶς πρέπει νὰ εἶναι μιὰ συνεχῆς και ἐνεργὸς παρουσία της. Ἐνα τέτοιο πνευματικὸ ἔργο καταξιώνεται μὲ τὴν ἐμπρακτικὴ συνέχεια.

Ἡ Διακήρυξη χρέωσε ὅλους ἐκείνους που τὴν ἔχουν μελετήσει, τὴν ἔχουν πιστέψει, τὴν ἔχουν ἀκολουθήσει στὸν τρόπο τῆς ζωῆς τους. Ἰδιαιτέρως, ὅμως, χρέωσε τοὺς ἐντεταγμένους στοὺς σκοποὺς και τοὺς στόχους, τὰ ἐνδιαφέροντα και τίς δραστηριότητες τῆς ΧΕΕ. Καθένας, ἀπὸ αὐτούς, ξέρει καλά τὴ συμμετοχὴ του στὴ «**συνέχεια**» και τὴ «**συνέπεια**», σὲ ὅλα ὅσα εἶχαν διατυπώσει οἱ συντάκτες τῆς Διακήρυξεως, ἔχοντας μέσα τους τὸν πόθο για τὴν πνευματικὴ ἀναγέννηση τῆς γενιᾶς τους, ἀλλὰ και τῶν γενεῶν που θὰ ἔρχονταν.

Σήμερα, ἡ γενιά τῆς Διακήρυξεως και οἱ νεώτερές της, θρῆσκομάστε και πάλι σὲ θολή, πνευματικὰ, ἐποχὴ. «*Θεωρία και σκέψη και πίστη εἶναι διαζεγμένες ἀπὸ τὴν*

πράξη, τὴ δράση, τὴν ἀλήθεια). Κάποιοι «*θορυβοποιοί*», τῆς ἐπιστήμης, τῶν γραμμάτων, τῆς τέχνης, ἔχουν βαλθεῖ νὰ διαστρέψουν κάθε ἀλήθεια, ἐπιστημονική, ἱστορική, ἐθνική, θρησκευτική. Δὲν εἶναι σκοπὸς τῆς εἰσηγήσεώς μου νὰ ἀναλύσω τὰ αἷτια πού φέρανε στὸν τόπο μας, πάλι, τὴν ἔξαρση τῆς ἀρνήσεως, μὲ ὅλες τὶς μορφές της καὶ τὶς δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις της στὸ δημόσιο καὶ ἀτομικὸ βίο. Τὰ αἷτια εἶναι, ἀκριβῶς, τὰ ἴδια πού διαπίστωνε ἡ Διακήρυξη. Οὔτε ἔχουμε «*χρεῖαν μαρτύρων*». Βοᾷ ἡ πραγματικότητα.

Τὰ Μέσα Μαζικῆς Ἐνημερώσεως - πολλὰ καὶ ποικίλα- προβάλλουν... ἐν μεγεθύνσει, ὅ,τι ἀρνητικὸν καὶ εὐθύνονται γιὰ τὴ θλιβερὴ πραγματικότητα, τῆς συγχύσεως, τῶν ἰδεολογικῶν ἀντιθέσεων, τῆς ἠθικῆς ἀποδυναμώσεως, τῆς νοσηρῆς συμπεριφορᾶς, τῆς χαοτικῆς καταστάσεως, μέσα στὰ ὅποια ζοῦμε. Ὁ ἀναφαινόμενος κίνδυνος μιᾶς πλήρους «*ἀποπνευματώσεως*» τοῦ λαοῦ μας -τοῦτο δὲν εἶναι δική μου σκέψη, εἶναι ἐπισήμανση ὑπευθύνων ἀτόμων τῆς Πατρίδας μας- παίρνει ἀύξανόμενες διαστάσεις. Βρισκόμαστε σὲ μιὰ «*συμπτωματολογία*» πού ἀπειλεῖ τὴν κοινωνία μας μὲ «*κατάρρευση*».

Ἡ Διακήρυξη τοῦ '46 ἔρχεται, σήμερα, καὶ «*κτυπáει τὸ κουδούνι*». Ἡ Χριστιανικὴ Ἐνωση Ἐπιστημόνων σὲ ὄρες χρέους καὶ εὐθύνῃς ἀπέναντι στὸ λαό, ἰδιαίτερα στὴ νεολαία. Μὲ τὸ σύνθημα πού ἔδωσε, τότε, ἡ Διακήρυξη, «*πὼς ἀπὸ τὸ χάος, ἴσα-ἴσα, ἢμπορεῖ νὰ ἐκπηδήσει ἡ ζωὴ*», πρέπει **σήμερα**, οἱ χριστιανοὶ ἐπιστήμονες νὰ δραστηριοποιηθοῦν μὲ τὴ διάθεση καὶ τὴν προσπάθεια πού ἐργάστηκαν οἱ συντάκτες τῆς Διακήρυξεως.

Ὅλες οἱ «*θέσεις*» τῆς Διακήρυξεως ἐπιβεβαιώνονται, σήμερα, μὲ τὸν πιὸ ἡχηρὸ λόγο τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς «*φιλοσοφίας*» της. Στὴν ἐποχὴ μας εἶναι περισσότερα καὶ δυνατότερα τὰ «*ἀτούς*», πού καταρρίπτουν κάθε ἰσχυρισμὸ περὶ ἀντιθέσεως ἐπιστήμης-θρησκείας. Στὴ μεθοδολογία τῆς σημερινῆς

ἐπιστήμης ἔχουν εἰσχωρήσει παράγοντες πνευματικοὶ καὶ οἱ ὄροι **πραγματικὸ** καὶ **ὑπέρπραγματικὸ** ὄχι μόνον δὲν ἀνταγωνίζονται, ἀλλὰ συμπληρώνονται ἀρμονικώτατα. Τὸ ἀπόφθεγμα τοῦ Α. Einstein ὅτι, «*εἶναι χαλὴ ἢ ἐπιστήμη χωρὶς θρησκεία καὶ τυφλὴ ἢ θρησκεία χωρὶς ἐπιστήμη*», στὶς μέρες μας ἔχει τὴ μεγαλύτερη ἰσχὺ. Ὁ ἐπιστήμων τῆς ἐποχῆς μας δὲν ὑπηρετεῖ, πλήρως, τὴν ἀλήθεια, ἂν στὴν ἔρευνά του δὲν χρησιμοποιεῖ τὴν πνευματικὴ θεώρηση.

Εἶναι καθῆκον, λοιπὸν, τῶν σημερινῶν χριστιανῶν ἐπιστημόνων νὰ προβάλλουν τὶς ὀρθές-ὑγιεῖς ἀντιλήψεις τῆς ἐπιστήμης καὶ τὸ χριστιανικὸ λόγο. Ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς ἐπιστήμονες, ἰδιαίτερα, ἔξαρτᾶται καὶ ἐπιβάλλεται ἡ μελέτη τῶν πολυαρίθμων καὶ ποικίλων προβλημάτων, τὰ ὅποια προκύπτουν ἀπὸ τὶς «*ἐκρηκτικὲς*» ἐξελίξεις τῆς ἐπιστήμης καὶ τὶς «*ἀπότομες*» κοινωνικὲς μεταρρυθμίσεις, ἀπασχολοῦν τὸν ἄνθρωπο καὶ ἀναζητοῦν τὴν καλύτερη λύση γι' αὐτόν.

Οἱ χριστιανοὶ ἐπιστήμονες γνωρίζουν, ἀσφαλῶς, ποῖο εἶναι τὸ «*κλειδί*», πού δίνει τὶς ὀρθές λύσεις. Εἶναι ἡ δύναμη τοῦ Εὐαγγελικοῦ λόγου. «*Ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ἡ σύνθεση τοῦ αἰωνίου μὲ τὸ πρόσκαιρο. Εἶναι ἡ ζωὴ, καὶ ζωὴ ἀνθρώπων. Ἀνθρώπων πού ἔζησαν στὴ γῆ τούτη, ἀνθρώπων πού ζοῦν αὐτὴ τὴ στιγμή, ἀνθρώπων πού θά ῥθουν στὴ ζωὴ αὔριο, μεθαύριο*». Αὐτὸ ἦταν τὸ μήνυμα τῆς Διακήρυξεως τοῦ '46 καὶ γι' αὐτὸ τὸ μήνυμα ἀγωνίζονται οἱ «*Ἀκτῖνες*», συνεχῶς, μέχρι σήμερα.

Τὸ ἱστορικὸ Περιοδικὸ μας, πού ἀποτελεῖ τὸ θεωρητικὸ βῆμα τῆς ΧΕΕ, εἶναι ἡ συνέχεια τῆς Διακήρυξεως, εἶναι τὸ διαρκὲς ἐκδοτικὸ «*συμπλήρωμά*» της (Supplement), εἶναι ἓνα ἐπίσημο ἀνανεούμενο «*παράρτημά*» της. Οἱ «*Ἀκτῖνες*» εἶναι ὁ χώρος μελέτης καὶ προβολῆς τῆς συγχρόνου θεματικῆς (ἐπιστήμη, φιλοσοφία, κοινωνικὰ ζητήματα, γράμματα, τέχνη), τοῦ προβληματισμοῦ, τῶν χριστιανικῶν ἀπόψεων ἀπέναντι ὄλων τῶν θεμάτων. Ἡ διάδοσή τους,

μέ τον ίδιο ένθουσιασμό που προβλήθηκε ή Διακήρυξη τότε, θα δώσει τους καρπούς που έδωσε και ή Διακήρυξη. Ό λαός μας θα 'χει, συνεχώς, τη σωστή έννημέρωση πάνω στα σύγχρονα έπιστημονικά δεδομένα και τους προβληματισμούς τους, και συγχρόνως θα γνωρίζει την αξία της πίστεως στη χριστιανική αλήθεια.

Στις σκέψεις μου αυτές, ως μου έπιτραπει μιá πρόταση. Πιστεύω, ότι θα ήταν σκοπιμο να μελετηθεί, τó κείμενο της Διακηρύξεως, από τους σημερινούς νέους έπιστήμονες της μετα-διακηρυξιακής έποχής, προκειμένου να σχηματίσουν τη δική τους έντύπωση για τó πνεύμα, τους στόχους, τις ιδέες του κειμένου. Πιστεύω, ότι με την μελέτη αυτή θα μπορέσουν να διακρίνουν την έπιστημονική ποιότητα των συγγραφέων (σύμφωνα με τá ισχύοντα γνωστικά δεδομένα της έποχής τους), θα διακρίνουν τη μεθοδικότητα της έρευνάς τους, την πνευματική τους άνωτερότητα, την βαθύτερη πρόθεσή τους. Από την προσωπική τους μελέτη θα συλλάβουν, καλύτερα, τις προεκτάσεις που πρέπει να λάβει, σήμερα, ή Διακήρυξη του χθές. "Ας μñ ξεχνοῦμε και την προτροπή του άποφθέγματος: «*Αν θέλεις να θρεις καινούργιες ιδέες, διάβαζε παλιά βιβλία*».

Σέ τρία χρόνια περνοῦμε τó κατώφλι του 21ου αιώνα, του αιώνα των μεγάλων προσδοκιών και των μεγάλων προκλήσεων. Από σήμερα οφείλει ή ΧΕΕ να έτοιμάζεται για ένα δυνατό «παρών» και σ' αυτό τον αιώνα. Τής τó υπενθυμίζει ή Διακήρυξη του '46. Με την έννοια δέ, ότι θα ζήσουμε ως πολίτες της Ένωμένης Εύρώπης, ή άποστολή της ΧΕΕ παίρνει μιá ιδιαιτερότητα. Η ΧΕΕ, χωρίς να είναι εκτός πραγματικότητας, έχει καθήγον να τονίζει, ότι ως Έλληνες πρέπει να κρατήσουμε τά «στοιχεία ταυτότητος» μας, Έλληνισμο και Όρθοδοξία. Αυτά άποτελοῦν την «ειδοποιό διαφορά» μας μέσα στον Εύρωπαϊκό κόσμο των τε-

χνικών έπιτευμάτων, αυτά θα κρατήσουν την έθνική μας φυσιογνωμία, αν θέλουμε να υπάρξουμε ως Έλληνική Πατρίδα. Οί λαοί της Εύρώπης, έξ άλλου, δέν θα είναι ευτυχιμένοι, άπλως, διότι θα άποτελοῦν μιá δυνατή κοινότητα οίκοδομητική, αλλά θα είναι ευτυχιμένοι έφ' όσον θα ζοῦν με πνευματικές προϋποθέσεις. Η Ένωμένη Εύρώπη πρέπει να θεμελιώσει τις άρχές της «πάνω στο θησαυρό των αξιών τις όποιες προσφέρει ό Χριστιανισμός.

"Ενα «Διακηρυξιακό σήμερα» προβάλλει, ως έπιτακτική ανάγκη και ως καθήγον μας. Η άρχή είχε γίνει τó 1946, ή συνέχεια δέν πρέπει να σταματήσει. Τó μήνυμα της Διακηρύξεως πρέπει να δονήσει τους νέους χριστιανούς έπιστήμονες. Δέν πρέπει να άγνοηθεί ή ιστορία που γράψανε, με τη χάρι του Θεού, οί χριστιανοί έπιστήμονες της έποχής του 1946. Δέν πρέπει να πάει χαμένη ή πνευματική δύναμη εκείνης της ιστορικής και εύλογημένης περιόδου του νεοελληνικού χριστιανικού κινήματος.

Οί γενιές των χριστιανών έπιστημόνων της μετα-διακηρυξιακής έποχής χρεώνονται μιá γιγάντια άποστολή: να συνεχίσουν τó έργο των ιδρυτών της ΧΕΕ και να δώσουν τόν άγωνα του πνεύματος με πίστη και ένθουσιασμό. "Εναν άγωνα που δέν θα έχει τη μορφή εύχάριστης ένασχολήσεως «*θεωρίας είνεκεν*», αλλά θα πάρει τη μορφή **προσταγής** για την πιό ύψηλή άποστολή έπιστήμονος, δηλαδή την άποστολή της μεταδόσεως του Πνεύματος, τó όποιο άποτελεί τη μεγαλύτερη δύναμη στον κόσμο. Χωρίς τη δύναμη του Πνεύματος και οί πιό εύγενικοί πόθοι και τά πιό όρθά, θεωρητικώς, ανθρώπινα σχέδια, καταλήγουν σε χίμαιρα και άπογοήτευση.

"Όλα αυτά μās λέει και σήμερα ή Διακήρυξη. Ποιός χριστιανός έπιστήμων έχει τó δικαίωμα να κλείσει τά αυτιά του στη φωνή της!...

ΜΙΧ. Θ. ΜΗΛΙΓΚΟΣ

Καρδιολόγος

Διδάκτωρ Παν/μίου Άθηνών

ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΑΙΩΝΙΟΤΗΤΑ

«Εἶπατέ μου τὸ μυστικὸν τοῦ χρόνου...»

(π. Ἰουστίνος Πόποβιτς)

Χρόνος. Τί εἶναι; Γιά τή φύσι, νόημα καί σκοπὸ τοῦ χρόνου ἀσχολήθηκαν, ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων καὶ μέχρι σήμερα, φιλόσοφοι καὶ φιλοσοφοῦντες. Ἄν ἀνατρέξουμε στὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ φιλοσοφία, θὰ βροῦμε τοὺς φιλοσόφους ν' ἀσχολοῦνται μὲ τὸ μυστήριον, ποῦ λέγεται χρόνος. Ὁ Πυθαγόρας φαντάζεται τὸ χρόνο σάν σφαῖρα, ποῦ περιβάλλει τὸ πᾶν. Ὁ Πλάτωνας συνδέει τὴ μεταβλητότητα μὲ τὸ χρόνο καὶ τὸ ἀμετάβλητο μὲ τὴν αἰωνιότητα. Ὁ Ἡράκλειτος λέει «τὰ πάντα ρεῖ καὶ οὐδὲν μένει». Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη ὁ χρόνος εἶναι μιά ὀμφί τῆς συνεχοῦς κινήσεως τῶν σωμάτων. Μόνο ἔτσι γίνεται αἰσθητός. Ὁ χρόνος, δηλαδή, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη, εἶναι ἀντικειμενικός. Ἄν ὑφίσταται ἡ κίνησι, ὑφίσταται πραγματικὰ καὶ ὁ χρόνος.

Ὁ νεοπλατωνισμὸς πάλι ἐννοεῖ τὸ χρόνο ὑποκειμενικά. Ὁ Πλωτίνος συνδέει τὸ χρόνο ὄχι μὲ τὸ φυσικὸ κόσμον, ἀλλὰ μὲ τὴν ψυχὴ καὶ τὴν αἰωνιότητα.

Ὁ ἱ. Αὐγουστίνος γράφει: «Ἄν τίποτε δὲν συνδέαινε, δὲν θὰ ὑπῆρχε χρόνος. Καὶ ἂν τίποτε δὲν ἤρχετο, δὲν θὰ ὑπῆρχε μέλλον. Ἄν τίποτε δὲν ἦτο τώρα, δὲν θὰ ὑπῆρχε τὸ παρόν».

Καὶ οἱ Ἕλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἀσχολήθηκαν μὲ τὴν ἔννοια «χρόνος». Ἄπ' ὅλα τὰ θεολογικά ἔργα τοῦ Μ. Βασιλείου ἐκεῖνο ποῦ ἔχει σχέση περισσότερο μὲ τὸ χρόνο, εἶναι τὸ περίφημον ἔργο του «Εἰς τὴν Ἐξαήμερον». Ἐρμηνεύοντας τοὺς πρώτους στίχους τοῦ βιβλίου τῆς Γενέσεως, ἀποδεικνύει ὅτι μιά ἀρχὴ τοῦ παντός ὑπάρχει, ὁ

Θεὸς καὶ ἀπορρίπτει τὴ θεωρία κοσμικῶν φιλοσόφων περὶ αἰωνιότητος καὶ αὐθυπαρξίας τῆς ὕλης.

Κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον ὁ Θεὸς εἶναι ὑπεράνω τοῦ χρόνου. Εἶναι ἐκτὸς χρόνου. Εἶναι ἄχρονος. Δὲν ὑπάρχει χρόνος, ποῦ δὲν ὑπάρχει Θεός. Ὁ Θεὸς εἶναι ἐκτὸς χρόνου καὶ χώρου. Πέρα ἀπ' τὴν κατάστασι αὐτῆ, ποῦ βλέπομε μὲ τὰ αἰσθητὰ μας μάτια, ὑπάρχει μιὰ ἄλλη κατάστασι, ποῦ δὲν τὴν βλέπομε στὴν οὐσία της, ἀλλὰ βλέπομε τὶς ἐνέργειές της. Κι ἡ κατάστασι αὐτῆ εἶναι ὁ Θεός. Ἡ κατάστασι αὐτῆ, λέει ὁ Μ. Βασίλειος, εἶναι ὑπέρχουσι, αἰωνία, ἀίδιος.

Ὁ χρόνος εἶναι συνδεδεμένος μὲ τὴ ζωὴ μας. Στὴ ζωὴ αὐτῆ εἴμαστε ταξιδιώτες. Ὁ ταξιδιώτης παίρνει ἐφόδια γιὰ τὸ ταξίδι του. Αὐτὰ εἶναι τὰ μέσα. Σκοπὸς του εἶναι νὰ φθάσῃ στὸν προορισμὸ του. Ἔτσι καὶ στὸ ταξίδι τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου οἱ στάσεις, οἱ σταθμοὶ (ἐορτές, ἀλλαγὴ τοῦ χρόνου, σημαντικὰ γεγονότα τοῦ βίου) δὲν εἶναι σκοπὸς, προορισμός. Τελικὸς σκοπὸς καὶ προορισμὸς του εἶναι τὸ τέρμα.

Δύο, λοιπόν, καταστάσεις ὑπάρχουν. Ὁ χρόνος καὶ ἡ αἰωνιότητα. Ὁ χρόνος ἔχει σχέση μὲ τὸ χωρὸ καὶ τὴν ὕλη. Πρὶν ἀπὸ τὴ δημιουργία τῆς ὕλης καὶ τοῦ ὕλικου κόσμου δὲν ὑπῆρχε χρόνος. Ὑπῆρχε ὁμοῦ ὁ ἄχρονος Θεός. Ὁ χρόνος εἶναι διάστασι τῆς ὕλης. Ἡ ὕλη καταλαμβάνει τὸ χωρὸ. Καὶ ὅπως ἔχομε μονάδες μετρήσεως τοῦ χώρου καὶ τῆς ὕλης (ὄγκος γιὰ τὸ χωρὸ - βάρος γιὰ τὴν ὕλη), ἔχομε καὶ τὴ διάστασι τοῦ χρόνου, μὲ τὴν ὁποία μετροῦμε τὴ χρονικὴ διά-

σται τῆς ὕλης, μὲ μονάδες μετρήσεως τὸ ἔτος, τὸ μῆνα, τὴν ἡμέρα, τὴν ὥρα, τὸ λεπτό, τὸ δευτερόλεπτο.

Ἄφου, λοιπόν, ὁ χρόνος ἔχει ἄμεση σχέση με τὴν ὕλη, ἡ δὲ ὕλη ἔχει ἀρχὴ θὰ ἔχῃ καὶ τέλος. «*Τὰ ἀπὸ χρόνου ἀρξάμενα πᾶσα ἀνάγκη καὶ ἐν χρόνῳ συντελεσθῆναι. Εἰ ἀρχὴν ἔχει χρονικὴν, μὴ ἀμφιβάλλῃς περὶ τοῦ τέλους*», λέει ὁ ἅγιος Βασίλειος στὴν Ἑξαήμερο (Α', 13).

Μὲ τὴ μεγαλόπρεπη ἐκφώνησι τοῦ Θεοῦ «*Γενηθήτω φῶς*», ἄρχισε ἡ λειτουργία τοῦ ὕλικου σύμπαντος. Ὁ Χριστὸς θεβαιώνει ὅτι θὰ ἔλθῃ στιγμή, πὺ θὰ σταματήσῃ ἡ λειτουργία τοῦ ὕλικου σύμπαντος. «*Καὶ ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος φωνῆς μεγάλης, καὶ εὐθέως ὁ ἥλιος σκοτισθῆσεται καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς, καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται*» (Ματθ. 24, 29-30).

Ἄλλ' ἐνῶ τὰ ὕλικά πράγματα ἔχουν χρονικὴ διάρκεια, ἔρχονται καὶ παρέρχονται, τὰ πνευματικὰ δημιουργήματα, ὅπως οἱ ἄγγελοι καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἔχουν ἀρχή, ἀλλὰ δὲν ἔχουν τέλος. Εἶναι γιὰ τὴν αἰωνιότητα. Δὲν ἐξαφανίζονται, ἀλλὰ ζοῦν πάντοτε, αἰώνια. Καὶ τὰ μὲν πνευματικὰ δημιουργήματα εἶναι αἰώνια, ἀλλὰ ὁ δημιουργὸς τους, ὁ Θεός, ὁ ποιητὴς «*ὄρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων*», εἶναι ἄχρονος. Δὲν εἶναι ἀπλῶς αἰώνιος, ὅπως οἱ ἄγγελοι καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι **αἰδιος**. Καλύπτει, δηλαδὴ καὶ τὸ ἀπέραντο καὶ ἀτελείωτο παρελθόν. Δὲν ἔχει οὔτε ἀρχή, οὔτε τέλος. Εἶναι ἀναρχος καὶ αἰώνιος. Εἶναι «*ὁ ἦν ἀπ' ἀρχῆς*» (Α' Ἰωάν. α' 1). Εἶναι ὅμως ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος, τὸ **Α** καὶ τὸ **Ω** τῶν δημιουργημάτων του. Ὅλα ἀπ' Ἐκεῖνον ξεκινοῦν καὶ σ' Αὐτὸν καταλήγουν. «*Πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται*» (Κολασ. 1, 16).

Ὁ σαρκωμένος τώρα μπαίνει στὸ χῶρο, στὸ χρόνο, στὴν Ἱστορία καὶ ὅλα ἀλλάζουν. Μὲ τὴ σάρκωσι τοῦ Θεοῦ Λόγου, ἀκριβῶς ἀπ' ἐκεῖνη τὴ στιγμή, ὁ ἀνθρώπος τοῦ χρόνου κατακτᾷ τὴν αἰωνιότητα. Ἡ δική Του

χρονικότητα, σημαίνει τὴν **αἰωνιότητα** τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ Γέννησι τοῦ Χριστοῦ γίνεται τὸ **μεταίχιμο** τῆς ἱστορίας, τὸ μεταίχιμο δύο κόσμων, τὸ μεταίχιμο τῆς σημαντικώτερης διαιρέσεως τοῦ χρόνου, σὲ **πρὸ Χριστοῦ καὶ μετὰ Χριστόν**, ἐνῶ ὁ Χριστὸς, ὡς Θεός, εἶναι ἐκτὸς χώρου καὶ χρόνου.

Ἡ διαίρεσι τοῦ χρόνου σὲ παρελθόν, παρὸν καὶ μέλλον, ἀφορᾷ μόνο στὴν ὕλη καὶ στὸν ἀνθρώπο. Οὐσιαστικά μόνο παρελθὸν καὶ μέλλον ὑπάρχει· τὸ λεγόμενο παρὸν, ὥσπου νὰ τὸ συλλάβῃς, νὰ τὸ συνειδητοποιήσῃς, ἤδη ἔγινε παρελθόν. Λέγει σχετικὰ ὁ Μ. Βασίλειος: «*Τοιοῦτος ὁ χρόνος, οὗ τὸ μὲν παρελθὸν ἠφανίσθη, τὸ δὲ μέλλον οὐπω πάρεστι, τὸ δὲ παρὸν πρὶν γνωσθῆναι διαδιδράσκει τὴν αἴσθησιν*» (Εἰς τὴν Ἑξαήμε. Α' 20).

Οἱ δύο αἰῶνες

Μὲ ὅσα μέχρι τώρα σημειώσαμε, διαπιστώνονται οἱ δύο καταστάσεις, ὁ χρόνος καὶ ἡ αἰωνιότητα. Καὶ οἱ δύο καταστάσεις, ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφὴ ὀνομάζονται **αἰῶνες**. Ὁ κόσμος τῆς παρουσίας ζωῆς εἶναι «*ὁ νῦν αἰὼν*». Καὶ ὁ κόσμος τῆς ἄλλης ζωῆς εἶναι «*ὁ μέλλον αἰὼν*».

Σχετικὰ μὲ τοὺς δύο αἰῶνες, ὁ ἱ. Χρυσόστομος λέει:

«*Δύο αἰῶνες ἐποίησεν ὁ Θεός, τὸν μὲν παρόντα, τὸν δὲ μέλλοντα· τὸν μὲν αἰσθητόν, τὸν δὲ νοητόν· τὸν μὲν σωματικὴν ἔχοντα ἀνάπαισιν, τὸν δὲ ἀσώματον· τὸν μὲν πείρα, τὸν δὲ πίστει· τὸν μὲν ἐν χερσὶ, τὸν δὲ ἐν ἐλπίσι· καὶ τὸν μὲν εἶναι στάδιον ἐκέλευσε, τὸν δὲ βραβεῖον· καὶ τούτω μὲν σκάμματα καὶ πόνους καὶ ἰδρωτὰς συνεκλήρωσεν, ἐκείνω δὲ στεφάνους καὶ ἑπαθλα καὶ ἀμοιβάς· τὸν μὲν πέλαγος, τὸν δὲ λιμένα κατασκεύασε· καὶ τὸν μὲν βραχύν, τὸν δὲ ἀγήρω καὶ ἀθάνατον*» (Ε.Π.Ε. 31, 238).

Ἡ πατερικὴ σοφία ἀκόμα μᾶς πληροφορεῖ γιὰ μιὰ ξεχωριστὴ καὶ συμβολικὴ ὀνομασία τῶν δύο αἰῶνων. **Ἑβδομικός** ἡ ἑβδοματικὸς ὀνομάζεται ὁ παρὸν αἰῶνας, **ὀγδοικός** ὁ μέλλοντας αἰῶνας. Ἄν σὲ ἔξι μέρες ὁ Θεὸς δημιούργησε τὸν κόσμο, ἡ παρούσα

ζωή είναι ή έβδομή ημέρα, ενώ ή άλλη ζωή είναι ή όγδόη ημέρα. Λέει ό άγιος Γρηγόριος ό Παλαμής: «*Έβδοματικός έστιν ό αιώνας ούτος*» (Ε.Π.Ε. 9, 546). Ό δέ Μ. Βασίλειος μιλάει για τόν έβδοματικό χρόνο και για τήν όγδοη ημέρα, πού είναι έξω από τό χρόνο του παρόντα αιώνα.

Παροδικά και μόνιμα

Τρεις είναι οι κυριότερες διαφορές ανάμεσα στους δύο αιώνες, στο χρόνο και στην αιωνιότητα.

1. Η διάρκεια. Πρόσκαιρα και αιώνια, παροδικά και μόνιμα, ρέοντα και μένοντα. Ό χρόνος είναι ένα ποτάμι πού κυλά. Κυλά και φεύγει. Έτσι είναι και ο χρόνος της ζωής μας. «*Τά πάντα ρει και ούδέν μένει*» (Ηράκλειτος). Κι ό άπόστολος Παύλος τονίζει: «*Ό καιρός συνεσταλμένος έστι... Παράγει γάρ τό σχήμα του κόσμου τούτου*» (Α΄ Κορ. 7, 29). Ό χρόνος τρέχει. Δεν σταματά. Δεν δαμάζεται ό χρόνος. Είναι «πανδαμάτωρ». Ό πιστός βλέπει μ' άλλα μάτια και τήν παροδικότητα της παρούσης ζωής και τήν αιωνιότητα της άλλης ζωής. Βλέπει μιá ημέρα, πού δέν δραδυάζει ποτέ. Βλέπει μιá ζωή χωρίς νύχτα. Ό ποιητής, άποδίδοντας τά λόγια της Γραφής και τών Πατέρων, γράφει:

*«Ό,τι καλοῦμε βασίλειμα
γλυκοχάραμα αὐγῆς είναι πέρα,
κι αντί νά ρθει μιá νύχτα άξημέρωτη
ξημερώνει μιá άδράδιαστη μέρα!»*

Η διάρκεια της παρούσης ζωής είναι ελάχιστη σέ σύγκριση με τή διάρκεια της αιωνιότητας. Γι' αυτό ό Ψαλμωδός λέει: «*Χίλια έτη εν όφθαλμοίς Σου ως ή ημέρα ή έχθές, ήτις διήλθε, και φυλακή εν νυκτί*» (Ψαλμ. 89, 4).

Όρατά και άόρατα

2. Η δεύτερη διαφορά ανάμεσα στη μιá ζωή (του χρόνου) και στην άλλη (της αιωνιότητας) είναι **ή όρατότητα**. Η μιá ζωή είναι βλεπομένη, όρατή. Η άλλη είναι **μη βλεπόμενη**, άόρατη. «*Τά γάρ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τά δέ μη βλεπόμενα αιώνια*» (Β΄ Κορ. 5, 1). Άόρατη ή αιώνια ζωή. Στα μά-

τια του σώματος άόρατη. Στα μάτια της ψυχής έχει ύπόσταση. Είναι ύπαρκτή. Τόν άόρατο κόσμο τόν βλέπομε με τις άκτινες της πίστεως.

Με τό χρόνο στην αιωνιότητα.

3. Η τρίτη σχέση ανάμεσα στους δύο κόσμους, είναι ότι από τό **χρόνο μεταπηδάμε στην αιωνιότητα**. Ό χρόνος είναι χρήμα, έλεγαν οι άρχαίοι. Είναι χρήμα με άνυπολόγιστη αξία. Όχι με μιá δραχμή, αλλά με ένα λεπτό αγοράζομε τήν αιωνιότητα. Άρκει τό λεπτό αυτό να είναι λεπτό χρόνου. Πώς αγοράσε ό ληστής τόν παράδεισο; Με ένα λεπτό. Τόσο χρειάσθηκε, ίσως και λιγότερο να πη: «*Μνήσθητί μου, Κύριε, εν τή βασιλεία σου*». Γι' αυτό ό άπόστολος Παύλος ύπογραμμίζει: «*Βλέπετε πώς άκριδώς περιπατείτε, μη ως άσοφοι, άλλ' ως σοφοί, έξαγοραζόμενοι τόν καιρόν, ότι αι ήμέραι πονηραί εισίν*» (Εφεσ. 4, 15). Να ή αγορά του αιώνα για τόν καθένα μας. Με τό λίγο χρόνο του παρόντος, αγοράζομε τήν αιωνιότητα του μέλλοντος.

Ό χρόνος, λοιπόν, είναι χρήμα. Δεν είναι όμως μόνο ένα κεφάλαιο, πού δαπανιέται, αλλά και ένα κεφάλαιο, πού μεταποιείται. Η τόν σπαταλάμε -πολύ συχνά άκούγεται τόν «σσοτώνουμε»- ή τόν «**έξαγοράζομε**» μεταποιώντας τον σέ αιωνιότητα, πού σημαίνει σωτηρία. Η έξαγορά του χρόνου, μπορεί να κοστίζει σέ πόνο και δάκρυα. Άλλά «**αιώνιον βάρος δόξης κατεργάζεταιται**» (Β΄ Κορινθ. 4, 17) Είναι ή μεταποίησι του πόνου και τών δακρύων σέ αγαλλίασι. «**Οί σπείροντες εν δάκρυσιν, εν αγαλλιάσει θεριοῦσι**» (Ψαλμ. 125, 5). Και ό Μ. Βασίλειος: «*Τό δάκρυον τούτο οιονει σπέρμα και δάνεισμα γίνεται αιωνίου χαράς*». (Ε.Π.Ε. 5, 90). Ό χρόνος είναι ένα προοίμιο για τήν αιωνιότητα. Τό «νυν» συνεχίζεται: «*Και άει και εις τούς αιώνας τών αιώνων*»!

ΑΘΗΝΑ Α. ΚΑΡΑΜΠΕΤΣΟΥ

Ε.Π.Ε.: Έλληνες Πατέρες της Έκκλησίας. Πατερικά έκδόσεις: «Γρηγόριος ό Παλαμής» Θεσσαλονίκη.

ΤΟ ΜΠΕΣΤ ΣΕΛΛΕΡ

Ήταν τὰ Χριστούγεννα τοῦ '46. Πρὶν, ἀκριβῶς, 50 χρόνια. Οἱ κυκλοφορίες τῶν ἐλληνικῶν βιβλίων περιορισμένες. Χίλια ἀντίτυπα, τὸ πολὺ δυὸ χιλιάδες. Οἱ τρεῖς χιλιάδες σπάνιο φαινόμενο. Ἡ ἐπανάκδοσις, γεγονός.

Τότε ἐκυκλοφόρησε τὸ μπέστ σέλλερ. Καὶ ὁ ὅρος ἀκόμη ἦταν ἄγνωστος. Ἡ κυκλοφορία ἀπίστευτη καὶ γιὰ τὰ σημερινὰ δεδομένα. Πολλῶ μᾶλλον γιὰ τὰ δεδομένα τῆς ἐποχῆς. Διακόσιες χιλιάδες ἀντίτυπα! Οἱ ἑκατὸ χιλιάδες ἐξαντλήθηκαν σὲ μιὰ ἐβδομάδα.

Θέμα του: "Ἐνα χριστιανικὸ μανιφέστο. Τίτλος: Διακήρυξις τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων. "Ἐνα ξεκαθάρισμα τοῦ ὕλισμου, στὴ θεωρία καὶ στὴν πράξη. "Ἐνα μήνυμα πίστεως καὶ ἐλπίδος.

Ὁ ὕλισμὸς εἶχε μπερδέψει τὰ πράγματα. Τὴν ἐπιστήμη μὲ τὴ μεταφυσική. Τὴν ἀλήθεια μὲ τὸ ψέμα. Τὸ χριστιανικὸ μανιφέστο ἦρθε νὰ ξεκαθαρίσῃ τὸ μπερδεμα. Νὰ πῆ πού σταματᾷ ἡ ἐπιστήμη καὶ πού ἀρχίζει ἡ μεταφυσική. Νὰ ξεσκεπάσῃ τὸ ψέμα. Τὸν ἀστήρικτο δογματισμό. Τὴν αὐθαιρεσία. Τὴν ὑπέρβαση τῶν ἀρμοδιοτήτων. Μὲ εὐλικρίνεια καὶ καθαρότητα. Μὲ βάση τὰ δεδομένα τῆς ἐπιστήμης.

Οἱ ὕλισται ὅμως, θέλησαν νὰ γίνουν καὶ προφήτες. Καὶ προφήτεψαν ὅτι ὁ εἰκοστὸς αἰώνας, χωρὶς Θεό, μὲ ὀδηγὸ τὴν ἐπιστήμη, θὰ ἦταν ὁ αἰώνας τῆς εὐτυχίας. Δύο παγκόσμιοι πόλεμοι καὶ πολλοὶ ἄλλοι μικρότεροι καίτρεῖς αἱματηρῆς δικτατορίες γέμισαν τὴ γῆ ἐρείπια καὶ μνήματα. Καὶ σκόρπισαν πένθος καὶ πόνο καὶ δάκρυα. Κοντὰ σ' αὐτούς, παγκόσμιες φοβερῆς ἐπιδημίες καὶ ἡ μάλιστα τοῦ αἰῶνα, τὸ AIDS.

Τὸ χριστιανικὸ μανιφέστο τοῦ '46 ἦρθε νὰ ἀλλάξῃ τὸ σκηνικό. Ἐφερε κάτι καινούργιο στοὺς ἀνθρώπους πού εἶχαν ἀλωθῆ ἀπὸ τὸν ὕλισμὸ καὶ τὸ ψέμα του. Τοὺς ἔδειξε ἕναν ἄλλο κόσμον. Τοὺς ἔδωσε μιὰ νέα προοπτική. Πλησίαζαν Χριστούγεννα. Τὸ ἄστρο τῆς Βηθλεὲμ φώτιζε τὴν ἄναστρη νύχτα καὶ διέλυε τὰ σκοτάδια τῆς κακίας καὶ τοῦ πόνου. Στὴ θέση τοῦ σκληροῦ καὶ ἀτεγκτου ὑπερανθρώ-

που τοῦ Φρειδερίκου Νίτσε, πού τὸν ἐνσάρωσε ὁ Ναζισμὸς (καὶ -δυστυχῶς- ὄχι μόνον), καμωμένου ἀπὸ κρῦο ἀτσάλι, ἐμπαινε ὁ Θεὸς τῆς ἀγάπης. Σὲ ἕνα κόσμον ἀδικίας, ἀνέτελλε ὁ Ἥλιος τῆς Δικαιοσύνης ὁ νοτὸς.

Καὶ σήμερα; Ὑστερα ἀπὸ 50 χρόνια; Σήμερα, οἱ νέοι τοῦ '46 θυμοῦνται ἀκόμη τὸ μπέστ σέλλερ. Καὶ τὸ μήνυμα πού ἔφερε. Κάποια ἀντίτυπα βρῖσκονται ἀκόμα σὲ πολλὰς βιβλιοθήκες. Ξεχασμένα ἴσως. Ὅμως οἱ ιδέες του ἔγιναν βίωμα. Σημάδεψαν τὴ ζωὴ στὰ χρόνια πού κύλησαν. Οἱ νέοι τοῦ '46 ἔζησαν χαρούμενα καὶ δημιουργικά. Καὶ δὲν ἔνωσαν τὸ ψυχολογικὸ κενὸ πού νιώθουν πολλοὶ νέοι σήμερα. Οἱ νέοι τοῦ '46 βρῆκαν τὸ δρόμον τους. Καὶ δὲν χρειάστηκε νὰ καταφύγουν στὰ ναρκωτικά γιὰ νὰ βροῦν τὴν εὐτυχία. Ἀκολούθησαν πολὺ πιὸ στέρεα μονοπάτια. Πολὺ πιὸ ρεαλιστικὸς δρόμος. Εἶχαν ἰδεολογικὸ ἐξοπλισμό. Πνευματικὰ θεμέλια. Πρότυπα. Ἰδαϊκά.

Σήμερα, ὕστερα ἀπὸ 50 χρόνια, ὁ κόσμος μας τὸ ἀναζητᾷ καὶ πάλι. Ποιό, τὸ μπέστ σέλλερ; Ὁχι. Τὸ μήνυμα πού ἔφερε. Τὸ χριστιανικὸ μανιφέστο τοῦ '46, μπορεῖ νὰ πάλιωσῃ σὰν βιβλίον. Οἱ ιδέες του ὅμως εἶναι πάντα νέες. Πάντα ζωντανές. Τὸ ἴδιο ἀπαραίτητες, στὸ τέλος τοῦ «περίφημου» αὐτοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα πού ἀποδείχθηκε, εἰς πείσμα τῶν ἄθεων προφητῶν του, ὁ πιὸ τραγικὸς ἀπὸ ὅσους ἐπέρασαν. Αἰῶνας δυστυχίας καὶ ἀδικίας καὶ καταπίεσης τῶν ἀτόμων καὶ τῶν λαῶν, παρὰ τὴς μεγαλόστομης διακηρύξεως περὶ τοῦ ἀντιθέτου πού ἀκούγονται ἀκόμη καὶ σήμερα, προσπαθώντας νὰ καλύψουν τὸν ὀρμαγδὸ τῶν ὀπλων, τὴς οἰμωγῆς τῶν ἀθῶων θυμάτων καὶ τὸ ἀδύναμον κλάμα τῶν παιδιῶν πού πεθαίνουν ἀπὸ τὴν πείνα.

Τὸ Μήνυμα τοῦ Χριστιανικοῦ Μανιφέστου τοῦ 1946 εἶναι ἐπίκαιρον καὶ σήμερα καὶ πάντα. Ὅσο θὰ ὑπάρχουν ἀνθρώποι στὴ γῆ. Γιατὶ εἶναι μήνυμα ἀλήθειας καὶ ζωῆς.

ΠΑΝΟΡΜΙΤΗΣ

ΣΧΟΛΙΑ

ΜΕ ΤΟΝ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ ΧΡΟΝΟ

Τὸ ἔθιμο ἐπιβάλλει τὶς ἐόρτιες εὐχὲς μετὰ τὴν ἀνατολὴ τοῦ νέου ἔτους, οἱ ὁποῖες ἀπηχοῦν συνήθως στὴν ἱκανοποίηση προσωπικῶν πόθων καὶ ἐπιδιώξεων. Ἡ προσωπικὴ ὁμῶς ζωὴ εἶναι σὲ μεγάλο βαθμὸ ἐξηρητημένη ἀπὸ τὶς γενικώτερες κοινωνικὲς συνθήκες καὶ τὸ ἠθικὸ κλίμα ποὺ ἐπικρατεῖ στὸ κοινωνικὸ σύνολο. Εἶναι ὁμῶς κοινὸς τόπος καὶ καθολικὴ σχεδὸν διαπίστωση ὅτι διανύομε στὶς ἡμέρες μας μίαν περίοδο παρακμῆς, ποὺ χαρακτηρίζεται τόσο τὸν δημόσιο ὅσο καὶ τὸν ἰδιωτικὸ βίον.

Ἡ ἀντιμετώπιση μιᾶς τέτοιας θλιβερῆς καταστάσεως ἐπιβάλλει στὸν πιστὸ ἄνθρωπο συγκεκριμένες ὑποχρεώσεις ποὺ συνεπάγονται ἓνα πνεῦμα ἐργηρόσεως καὶ μίαν διάθεση γιὰ κοινωνικὴ καὶ ἱεραποστολικὴ δράση. **«Βλέπετε οὖν πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε μὴ ὡς ἄσοφοι, ἀλλ' ὡς σοφοί, ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηρὰ εἰσὶ»** παραγγέλλει ὁ δέσμιος Ἀπόστολος ἀπὸ τὴν Ρώμῃ στοὺς Ἐφεσίους (Ἐφεσ. ε' 15-16).

Ἡ ἐπιταγὴ αὐτὴ τοῦ Παύλου εἶναι ἰδιαίτερα ἐπίκαιρη στοὺς καιροὺς μας, δεδομένου ὅτι οὐδεὶς ἀμφιβάλλει ὅτι **«αἱ ἡμέραι πονηρὰ εἰσὶ»**.

Δὲν ὑπάρχουν λοιπὸν περιθώρια ραστώνης, ἀδρανεῖας καὶ ἀδιαφορίας ἐναντὶ τοῦ διαρκῶς διογκουμένου κακοῦ, οὔτε δισταγμῶν καὶ αἰσθημάτων ἡττοπαθείας, προκειμένου νὰ ἀναληφθῆ ἑνεργὸς δράση γιὰ τὴν ἀναστροφή αὐτοῦ τοῦ νοσηροῦ κλίματος. Συνεπῶς ἡ προτροπὴ τοῦ Ἀποστόλου **«ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν»** ἀποτελεῖ συνάμα καὶ ἓνα ἀγωνιστικὸ σύνθημα, ἡ ἐφαρμογὴ

τοῦ ὁποίου εἶναι ἐπιτακτικότερη ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ. Δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ διάκριση μετὰξὺ τῆς ἱκανοποιήσεως τῶν προσωπικῶν ἐπιδιώξεων καὶ τῆς ἀποτελεσματικότητος τῆς πνευματικῆς προσπάθειας γιὰ τὴν διάδοση τῆς ἀλήθειας τοῦ Χριστοῦ, δεδομένου ὅτι ἡ ἐπίτευξη τῶν πρώτων ἀποκτᾶ οὐσιαστικὸ νόημα ἀπὸ τὴν ἐπιτυχὴ ἔκβαση τοῦ πνευματικοῦ ἀγώνα. Καὶ ἐπὶ πλέον μὴ λησμονοῦμε τὸ παλαιὸ ἐκεῖνο σύνθημα ποὺ διατυπώθηκε σὲ ἄλλες κρίσεις (Χριστογεννα τοῦ 1943) ἐποχῆς γιὰ τὴν Πατρίδα μας καὶ δραστηριοποίησε καρποφόρα τὴν γενεὰ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς καὶ τὸ ὅποιο ἔλεγε: **«Κάθε στροφή ἑνὸς ἀπὸ ἐμᾶς πρὸς τὸν Χριστὸν εἶναι ἓνα βῆμα τοῦ ἔθνους ὀλοκλήρου πρὸς τὴν εὐτυχία. Καὶ πρέπει νὰ δώσουμε ὅλοι στὸν ἑαυτὸ μας καὶ στὸ ἔθνος τὴν εὐτυχία αὐτήν»**. Ἡ ἀνταπόκριση στὸ σύνθημα αὐτὸ ἀποτελεῖ καὶ τὴν εὐχὴ τῆς στήλης γιὰ τὸν νέον ἔτος.

ΠΕΡΙΒΑΝΤΟΛΟΓΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Τὸ περασμένο καλοκαίρι πραγματοποιήθηκε στὰ Χανιά τῆς Κρήτης μὲ πρωτοβουλία τῆς Πολυτεχνικῆς Σχολῆς Κρήτης καὶ μὲ συνεργασία ξένων ἐπιστημονικῶν ὀργανισμῶν καὶ τοῦ τμήματος Δυτ. Κρήτης τοῦ Τεχνικῆ Ἐπιμελητηρίου Ἑλλάδος τὸ τρίτο διεθνὲς ἐπιστημονικὸ συνέδριο γιὰ τὴν **«Προστασία καὶ ἀποκατάσταση τοῦ περιβάλλοντος»** μὲ εὐρύτατη συμμετοχὴ ἐιδικῶν ἐπιστημόνων ἀπὸ ὅλες τὶς ἠπείρους. Στὸ συνέδριο αὐτὸ παρουσιάσθηκαν πολλὲς ἀξιόλογες ἐργασίες ποὺ ἐκάλυπταν μεγάλο φάσμα τοῦ ὅλου αὐτοῦ προβλήματος τὸ

όποιο απασχολεί τις τελευταίες δεκαετίες το ανθρώπινο γένος. Πολλές από τις εργασίες αυτές αναφέροντο σε τοπικά περιβαλλοντολογικά προβλήματα συγκεκριμένων περιοχών της Ελλάδος τα όποια παρουσιάζουν όμως εξαιρετικό ενδιαφέρον γενικότερα.

Δέν μπορεί να μη θεωρήσει κανείς θετικό γεγονός την ευαισθησία και το έντονο ενδιαφέρον, το όποιο προκαλεί στους ειδικούς επιστήμονες ή αντιμετώπιση του προβλήματος και η διεξαγωγή έρευνών και μελετών για την εξεύρεση εξειδικευμένων τρόπων αποκαταστάσεως του περιβάλλοντος.

Όμως τούτο είναι το πρώτο βήμα, ή διατύπωση συγκεκριμένων προτάσεων και λύσεων από τους ειδικούς επιστήμονες για τα επόμενα προβλήματα. Τα επόμενα και απαραίτητα βήματα είναι ή πολιτική βούληση των κυβερνήσεων και των όργάνων εν γένει των κρατών για την αξιοποίηση και την εφαρμογή των επιστημονικών αυτών πορισμάτων.

Άλλά πέραν τούτου, δηλαδή των επιστημονικών έρευνών και της δραστηριοποίησης των επί μέρους κρατικών και ιδιωτικών φορέων γιάτίν αποκατάσταση του περιβάλλοντος, υπάρχει και ή πνευματική διάσταση του προβλήματος, για την όποια ό καθηγητής της Βιολογίας στο Saint John's University της Νέας Υόρκης κ. Κώστας Εύθυμιου, σε δημοσίευσμά του σχετικό με το οικολογικό συνέδριο των Χανίων στο φύλλο της 28ης Σεπτεμβρίου π.έ. της εφημερίδας «Έθνικος Κήρυξ» της Νέας Υόρκης σημειώνει: «Ό Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος έκήρυξε προσφάτως έτος του περιβάλλοντος και με έγκυκλίους του έδωσε ένα πνευματικό στίγμα στο περιβαλλοντικό πρόβλημα της εποχής μας. Το μήνυμα της Έκκλησίας ότι ή ρύπανση του περιβάλλοντος και οι συνέπειές της αποτελούν νοσηρό πολιτιστικό φαινόμενο, πού έχει σαν γενεσιουργό αίτία μία έσφαλμένη κοσμοθεωρία και διοθεωρία και ότι ή θεόδοτη φυσική τάξη στο περιβάλλον ήμπορεί να

αποκατασταθεί (έφ' όσον υπάρχει καιρός) μόνο με πνευματικά κίνητρα και κριτήρια, θα έπρεπε να άκουσται κατά κάποιον τρόπο στο συνέδριο των Χανίων. Θα του είχε προσδώσει μία επιπρόσθετη διάσταση, άκόμη μεγαλύτερη βαρύτητα και λαμπρότερη αίγλη από αυτήν πού όμολογουμένως επέτευχε».

ΣΟΦΟΚΛΗΣ ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ

Η αναφορά μας στο παρόν τεύχος στο χρονικό της «Διακηρύξεως της ΧΕΕ» φέρνει στη μνήμη και άλλους άφανείς εργάτες του πνεύματος, οι όποιοι εργάσθηκαν για πολλά χρόνια στην ιεραποστολική προσπάθεια, πού άνήκουν και οι «Άκτινες». Ειδικότερα ή πρωτοφανής έκδοτική έπιτυχία και κυκλοφορία του τεύχους της «Διακηρύξεως» προϋπόθετε και την άνάλογη πρακτική και όργανωτική δραστηριότητα. Συγκεκριμένα το τυπογραφείο της Άδελφότητος Θεολόγων ή «ΖΩΗ», στο όποιο και μέχρι σήμερα τυλώνονται οι «Άκτινες», δέν έπαρκοϋσε τότε (1946) στη ζήτηση του τεύχους της «Διακηρύξεως» και παρουσιάσθηκε ή άνάγκη προσφυγής και σε άλλα ιδιωτικά τυπογραφεία για την εκτύπωση και της δεύτερης έκατοντάδος χιλιάδων αντιτύπων αυτής. Την μέριμνα και την ευθύνη αλλά και τον κόπο του έργου αυτού είχε αναλάβει ό συνεργάτης του περιοδικού ό γιατρός Σοφοκλής Χατζηδάκης.

Τόν χρόνο 1996, πού μόλις πρò όλίγου αποχαιρετήσαμε, συμπληρώθηκαν δέκα χρόνια από τόν θάνατό του και ή άνάμνηση της προσφορής του στο έργο του περιοδικού και της «Διακηρύξεως» σε συνδυασμό με την δεκαετή επέτειο από τόν θάνατό του δίνουν άφορμή να γραφοϋν δυο λόγια για την κοινωνική και πνευματική προσφορά του.

Η δράση του Σοφοκλή Χατζηδάκη υπήρξε πολυσχιδής: Ύπηρέτησε τόσους τομείς και με τόση άφάνεια, πού δύσκολα ήμπορεί κανείς να εκτιμήσει την έκταση του

έργου του. Ξεκίνησε από την παιδιατρική, στην όποια διακρίθηκε, προχώρησε με ιερό πάθος στην κοινωνική πρόνοια και στην προστασία της βρεφικής ηλικίας και της μητρότητας. Βραδύτερα στράφηκε στην χριστιανική αλληλεγγύη της Ἀρχιεπισκοπῆς και ιδιαίτερα στην πρόνοια τοῦ γήρατος, ιδρύοντας με τὴν εὐλογία καὶ τὴν καθοδήγηση τοῦ τότε ἀρχιεπισκόπου Ἱερωνύμου τὰ γνωστά «Σπίτια γαλήνης Χριστοῦ».

Ἄλλὰ ὁ Χατζηδάκης ὑπῆρξε διφυῆς. Ὑπηρετοῖσε τὴν πράξι ἀλλὰ καὶ τὴν θεωρία, τὴν ἀγάπη ἀλλὰ καὶ τὸν λόγο. Μὲ τὰ ψευδώνυμα Σ. Καλησπέρης καὶ Τίμων Παρμενᾶς ἐδημοσίευσε στὸ παρὸν περιοδικὸ κατὰ τὴν πρώτη δεκαπενταετία τῆς κυκλοφορίας του κριτικὰ ἄρθρα, διηγήματα, ποιήματα. Ἀπὸ τὰ ποιήματα σημειώνουμε τὸ θαυμάσιο «Χρονικὸ» («Ἀκτίνες» 1948, σελ. 49-51), ἀπὸ τὰ διηγήματα τὰ «Χιονισμένα Χριστούγεννα» στὴ συλλογὴ «Καθὼς χαράζει» (1940) καὶ τὴ νουβέλλα «Κοπέλλες μὲ θαλασιῆς στολές» («Ἀκτίνες» 1946). Τὰ κριτικὰ του ἄρθρα περιλαμβάνονται στὸ βιβλίο «Ἀκτινικά» (ἐκδόση «Δαμασκού» 1983).

Στὴν ἐκδοτικὴ προσπάθεια τῆς «Δαμασκού» ὁ Χατζηδάκης ἔδωσε πλὴν τὸ εἶναι του. Ὅχι μόνον γιὰ νὰ ἐκδοθοῦν βιβλία ἀξιόλογα -πρωτότυπα καὶ μεταφράσεις- ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν κύκλο νέων συνεργατῶν, στοὺς ὁποίους ἔδωσε πολὺτιμα ἐφόδια γιὰ τὴν τέχνη τοῦ γραφίματος καὶ ἀπὸ τοὺς κύκλους αὐτοὺς προῆλθαν πολλοὶ δόκιμοὶ ἐργάτες τῶν χριστιανικῶν γραμμάτων, οἱ ὁποῖοι θυμοῦνται ἀκόμη μὲ βαθιὰ συγκίνηση τὶς ἀλησμόνητες ἐκεῖνες βραδύνες.

Ὁ Σοφοκλῆς Χατζηδάκης ἔμεινε πάντα ὁ ἀφανῆς ἐργάτης, ὁ σεμνὸς διάκονος. Πνευματικὸ παιδί τοῦ π. Γεωργίου Μακρῆ καὶ πνευματικὸς μαθητῆς καὶ ἀφοσιωμένος συνεργάτης τοῦ Ἄλεξ. Τσιριντάνη ὑπῆρξε ὑπόδειγμα γιαιτροῦ καὶ διανοουμένου. Ἄλλοτε πρόεδρος τῆς Ἑνώσεως Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν Πειραιῶς καὶ ἄλλοτε πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Παιδιατρικῆς Ἑταιρείας

ἦταν πρὸ πάντων ὁ ταπεινὸς ἀγωνιστῆς τοῦ πνεύματος.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΜΑΪΝΑΣ

Τὸ ποίημα «Μοντέρνα Χριστούγεννα» τοῦ Ἐλευθερίου Μάινα, ποὺ δημοσιεύεται στὸ παρὸν τεῦχος, εἶναι ἀπὸ τὰ τελευταῖα ποὺ συνέθεσε ὁ ποιητῆς καὶ παρέδωσε τὴν προηγουμένη τοῦ αἰφνιδίου θανάτου του (29 Νοεμβρίου 1996) σὲ συνεργάτη τῶν «Ἀκτίνων». Ὁ ἀναγνώστης τοῦ περιοδικοῦ μας ἔχει γνωρίσει ἓνα μέρος τῆς ποιητικῆς του δημιουργίας, ποὺ εἶναι δημοσιευμένο κατὰ καιροὺς ἀπὸ σαράντα χρόνια καὶ ἐντεῦθεν στοὺς τόμους τῶν «Ἀκτίνων».

Ὁ Ἐλευθέριος Μάινας καταγόμενος ἀπὸ τὴν Θῆρα, τὴν ὁποία ἀγαποῦσε ιδιαίτερα, γεννήθηκε τὸ 1928 στὸν Πειραιᾶ, γόνος εὐσεβοῦς οἰκογενείας, ἀνατράφηκε μέσα στοὺς κόλπους τῶν Καθηγητικῶν Σχολείων καὶ τῶν Χριστιανικῶν Μαθητικῶν Ὁμάδων στὰ κατοχικὰ καὶ μετακατοχικὰ χρόνια, σὲ ἐποχὴ πνευματικῶν ἐξάρσεων, γεγονὸς ποὺ τὸν ὀδήγησε στὴν ἀπόφαση νὰ σπουδάσει τὴν ἱερὰ ἐπιστήμη τῆς θεολογίας καὶ νὰ ἀφιερῶσει ἔκτοτε τὶς πνευματικὲς του δυνάμεις στὸ ἔργο τοῦ καθηγητῆ θεολόγου στὴν Δημόσια Ἐκπαίδευση ὅπου ἔφθασε στὸν βαθμὸ τοῦ γυμνασιάρχου. Ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἀναγνώριση τῶν μαθητῶν του γιὰ τὴν προσφορὰ ὡς παιδαγωγοῦ καὶ πνευματικοῦ ὀδηγοῦ αὐτῶν μαρτυρεῖ γιὰ τὸν ἐπιτυχητὸ τρόπο ἐπιτελέσεως τοῦ διδακτικοῦ του ἔργου.

Τὰ ποιήματά του σύντομα κατὰ κανόνα, ἐμπνευσμένα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή, τοὺς βίους τῶν Ἁγίων καὶ τῶν ἀσκητῶν, τὰ διακρίνει ἓνας εὐρηματικὸς συμβολισμὸς, ποὺ ἀποσκοπεῖ στὴν σύνδεση τοῦ αἰωνίου μὲ τὸ ἐπίκαιρο, τὴν κάθετο μὲ τὴν ὀριζόντια διάσταση τῆς ζωῆς -ὅπως συνήθιζε νὰ λέει- καὶ νὰ μεταφέρει τὸ μήνυμα τοῦ Οὐρανοῦ στὴν καθημερινὴ γήινη πραγματικότητα.

Ὅμως τόσοσιν ἡ ἐπιτυχημένη ἀπόδοσή του ὡς παιδαγωγοῦ καὶ ὁδηγητῆ νέων ψυχῶν, ὅσο καὶ ἡ ποιητικὴ του δημιουργία εἶναι καρποὶ ἐσωτερικῆς καλλιέργειας καὶ διώσεως τῶν ἀρετῶν τῆς ἀγάπης, τῆς ἀνεκτικότητος, τῆς πραότητος, τῆς ταπεινοφροσύνης πρὸ τὸν διέκριναν. Ὁ ἀστερισμὸς αὐτὸς τῶν ἀρετῶν δὲν θὰ ἦταν πλήρης, ἐὰν παραλείπαμε νὰ ἐξάρουμε τὴν βαθεῖά του πίστη καὶ τὴν ὑπομονὴ πού ἐπέδειξε καὶ τὴν

γαλήνη πού τὸν διακατεῖχε στὴν διάρκεια τῆς μακροχρόνιας δοκιμασίας τῆς ὑγείας του καὶ ἐκείνης τῆς ἀγαπημένης συντροφῆς τῆς ζωῆς του. Ἡ μνήμη τοῦ ἀγαπητοῦ Ἐλευθερίου θὰ εἶναι πάντοτε ζωντανή μέσα μας καὶ τὸ παράδειγμά του θὰ μᾶς ἐνισχύει στοὺς πνευματικὸς μας ἀγῶνες καὶ στὶς ἀντιξοότητες τοῦ βίου.

Ο ΤΟΜΕΑΣ ΤΥΠΟΥ
ΤΗΣ Χ.Ε.Ε.

ΜΟΝΤΕΡΝΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

*Τῆς μερσεντῆς μου τὸ γκαρὰζ δὲν ἔχει φάτνη,
τὸ ἔλατο μὲς στὸ σαλόνι μου θὰ βάλω
καὶ τὴ χαρὰ μου πάω στὰ χαρτιά νὰ παίξω
ἢ θὰ ταξιδέψω στὴν Ἀνατολή.*

*Τί Βούδδας, τί Χριστὸς κι οἱ δυὸ τὸ ἴδιο εἶναι
καὶ στὶς παγόδες σεργιανίζοντας θὰ δῶ
τοὺς Βόνζους νὰ κτυποῦν τὰ γκόνκ
στὶς προσευκὲς τους ὅμως μετοχὴ δὲν θὰ ἔχω.*

*Μοντέρνο πνεῦμα, τί τοὺς θέλω τοὺς θεοὺς;
Ἐγὼ κανένα εἶδωλο δὲν προσκυνῶ
σὲ πλάκες ἢ σὲ σκόνη τὸν χρυσὸ λατρεύω.
Φτωχὸς Θεὸς γεννήθηκε γιὰ τοὺς φτωχοὺς!*

ΕΛ. ΜΑΪΝΑΣ

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

ΤΑ «ΜΑΡΜΑΡΑ» ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΟΣ

Τò βρετανικό ύπουργείο Έθνικῆς κληρονομιάς ἔκανε γνωστό ὅτι θά προβάλει «σθεναρά αντίσταση» στοῦ αἴτημα ἐπιστροφῆς τῶν μαρμάρων, ἐνῶ ἐκπρόσωπος τοῦ βρετανικοῦ μουσείου δήλωσε ὅτι ἡ ἐπιστροφή τους «θά ἀποτελοῦσε προδοσία τῶν ἀρχῶν τοῦ μουσείου καί θά δημιουργοῦσε προηγούμενο γιά τὸ διαμελισμὸ συλλογῶν».

Τὰ παραπάνω ἀναφέρει σὲ δημοσίευσμά της μὲ τίτλο «Ἡ Ἑλλάδα ζητεῖ τὴν εὐρωπαϊκὴ βοήθεια γιά τὴν ἐπιστροφή τῶν ἔλγινείων μαρμάρων» ἡ βρετανικὴ ἡμερηίδα Guardian (Ἀπογ. 2/12/1996).

Μήπως λοιπὸν χαλάσουν οἱ συλλογὲς τοῦ βρετανικοῦ μουσείου φοβοῦνται οἱ βρετανοὶ καί κατακρατοῦν τὰ γλυπτὰ τοῦ Παρθενῶνα. Καί τὸ θεωροῦν φυσικὸ νὰ καταστρέψουν τὸν Παρθενῶνα. Ἀμερικανὸς καθηγητῆς ποῦ ρωτήθηκε κάποτε, γιὰτί ὁ Παρθενῶν δὲν περιλαμβάνεται μεταξὺ τῶν ἑπτὰ θαυμάτων τοῦ κόσμου ἀπάντησε: «Μὰ ὁ Παρθενῶν ἀποτελεῖ τὸ μοναδικὸ θαῦμα στὸν κόσμος». Δὲν συγκρίνεται λοιπὸν ὁ Παρθενῶν. Οἱ βρετανοὶ ὅμως δὲν συγκινοῦνται ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι τὰ «μάρμαρα» αὐτὰ ἀποτελοῦν μέρος ἐνὸς ναοῦ ποῦ ἀντιπροσωπεύει γιά τοὺς Ἕλληνας τὴν ἐλληνικὴ τους κληρονομιά».

«ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΝ ΜΑΘΕΤΕ ΟΙ ΕΝΟΙΚΟΥΝΤΕΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ»

«Ἡ δικαιοσύνη πρέπει νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τοὺς ἀνεπαρκεῖς ὑπηρεσιακὰ καί ἠθικά, λειτουργοὺς της, ὥστε νὰ ἀποκατασταθεῖ ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ λαοῦ στὴν ἀνεξαρτησία, τὴν ἀμεροληψία καί τὴν ἀνεκραιότητα τῶν δικαστῶν», τόνισε χαρακτηριστικὰ ὁ εἰσαγγελεὺς τοῦ Ἀρείου Πάγου κ. Παν. Δημό-

πουλος στὴ Γενικὴ Συνέλευση τῆς Ἐνώσεως εἰσαγγελέων.

Σὲ μιὰ εὐνομούμενη πολιτεία, ὅταν ἡ δικαιοσύνη ἔχει ἀνάγκη καθάρσεως φανερῶναι πῶς ὁλόκληρο τὸ οἰκοδόμημα τῆς κοινωνίας νοσεῖ. Ἡ φθορὰ τῆς δικαιοσύνης σημαίνει καί τὸ τέλος της. Λείπουν βέβαια σὲ ἀριθμὸ δικαστές. Ἀλλὰ ἡ αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ διευκολώνει ὅπωςδήποτε τὴν ἀποστολή τους, ἀλλὰ δὲν λύνει τὸ θέμα. Ἡ αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ ἀντιστρόφως ἀνάλογη πρὸς τὴν ποιότητα καί τὸ κύρος τῆς δικαιοσύνης. Ἡ δύναμη ἀντίστασης τῶν Ἑλλήνων δικαστῶν κάτω ἀπὸ ἀσύγκριτες πιεστικὲς συνθήκες ἔσωξε πάντα τὸ κύρος τους. Καί τὸ κύρος αὐτὸ προερχόταν πάντα ἀπὸ τὴ θεϊκὴ ἐπιταγή: **«Δικαιοσύνην μάθετε οἱ ἐνοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς».**

«ΠΛΑΝΗΤΙΚΟΣ ΙΧΝΗΛΑΤΗΣ»

Μεγαλόπνοο παρουσιάζεται τὸ πρόγραμμα ἐξερεύνησης τοῦ πλανήτη Ἄρη. «Πλανητικὸς ἰχνηλάτης» ἐκτοξεύθηκε στίς 4/12/1996. Ὁ «Ἰχνηλάτης» ἀφοῦ διανύσει 500 ἑκατομμύρια χιλιόμετρα, θά τεθεῖ σὲ τροχιά στίς 4 Ἰουλίου 1997, ὕστερα δηλ. ἀπὸ ἑπτὰ μῆνες. Θά ἐκτοξεύσει μὲ τὴ σειρά του εἰδικὸ γιά τίς ἔρευνες τροχοφόρο ὄχημα. Οἱ ἐπιστήμονες στηρίζουν πολλὲς ἐλπίδες στὴν ἐπιτυχία τοῦ ἐγχειρήματος καί στίς πληροφορίες ποῦ ὁ Ἰχνηλάτης θά μεταδώσει.

Σπουδαῖο τὸ ἐπίτευγμα. Προώθηση σημαντικὴ τῆς ἐπιστήμης. Πάντα ὅμως παραμένει στὸν ἄνθρωπο καί ὄχι μόνον στὸν ἀφελῆ, τὸ ἐρώτημα: Γιὰτί τόσο κόποι καί τόσες δαπάνες γιά διαπλανητικὰ ταξίδια, ὅταν τὰ ἀνθρώπινα προβλήματα πάνω στοῦ δικό μας πλανήτη εἶναι τόσο πολλὰ καί ἐπείγοντα, ἔχοντας μάλιστα ξεπεράσει τὰ ὅρια ἀντοχῆς τοῦ ἀνθρώπου;

Σ.Β.Π.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Πρὸς ἐνημέρωση τῶν ἀναγνωστῶν μας παραθέτουμε στὴν συνέχεια τὸ πρόγραμμα λειτουργίας τῶν ἐξῆς τομέων τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων, τῆς ὁποίας τὸ περιοδικό μας εἶναι ὄργανον.

I. Τομέας νέων ἐπιστημόνων

Ἐπεύθυνος ὁ ὁμότιμος καθηγητὴς τοῦ Οἰκονομικοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. **Χριστόφορος Διακόπουλος**.

Λειτουργεῖ ἀνὰ δεκαπενθήμερο Κυριακὴ 11 π.μ. στὸ κτίριο Καρύτση 14.

II. Σεμινάριο θετικῶν ἐπιστημῶν.

Ἐπεύθυνος ὁ καθηγητὴς τῆς Ἀστρονομίας κ. **Γεώργιος Κοντόπουλος**.

Λειτουργεῖ ἀνὰ δεκαπενθήμερο, Σαββάτο ἀπόγευμα, ὥρα 6.30 μ.μ. στὸ κτίριο Καρύτση 14.

III. Τομέας ἰατρῶν:

Ἐπεύθυνος ὁ ὀφθαλμιάτρος κ. **Θρασύβουλος Κετσεάς**.

Λειτουργεῖ Κυριακὴ πρωί, ὥρα 11 π.μ. στὸ κτίριο Καρύτση 14.

IV. Κύκος Νομικῶν:

Ἐπεύθυνος ὁ καθηγητὴς τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης κ. **Γ. Δασκαρόλης**.

Λειτουργεῖ ἀνὰ δεκαπενθήμερο, Δευτέρα ἀπόγευμα, ὥρα 7.30 μ.μ. στὸ γραφεῖο τοῦ δικηγόρου κ. Δημητρίου Λιαρομμάτη, Βουλῆς 17, στὴν πλ. Συντάγματος. Τηλέφ.: 32 36 310.

Γιὰ λεπτομερέστερες πληροφορίες στὰ τηλέφωνα: 3245169 & 3227100, ὥρες γραφείου.

«ΑΚΤΙΝΕΣ». Μηνιαῖον περιοδικόν. Κυκλοφορεῖ τὴν 1ην ἐκάστου μηνός. Ἰδιοκτήτης: «Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἀκτίνες», ὁδὸς Καρύτση 14, 105 61 Ἀθῆναι, Τηλ. 3235-023. Ἐκδότης καὶ Διευθυντὴς Συντάξεως: Γεώργιος Δ. Ἰατροῖδης, Παρθενῶνος 26, 117 42 Ἀθῆναι. Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Θεόδωρος Γ. Δούρος, Ἰπποκράτους 189, 114 72 Ἀθῆναι. Τιμὴ τεύχους δρχ. 200. Ἐτησίᾳ συνδρομὴ, ἐσωτερικοῦ δρχ. 2000, ἐξωτερικοῦ 20 \$ U.S.A. Ἡ διεύθυνσις ἐπιφυλάσσει εἰς ἑαυτὴν τὸ δικαίωμα νὰ μὴ δημοσιεύῃ ἢ νὰ συντέμνῃ κατὰ τὴν κρίσιν της οἰονδήποτε χειρόγραφον. Χειρόγραφα δημοσιεύσιμα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται. Ἀναγγελία ἐντύπων ἐν γένει καὶ διβλοκρῆσιαι δὲν δημοσιεύονται.

Τόπος ἐκδόσεως Ἀθῆναι, Ἰανουάριος 1997

«ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΖΗΤΗΣΙΣ»
(Ἀλεξάνδρου Ν. Τσιριντάνη)

ΓΙΑ ΜΙΑ ΠΟΡΕΙΑ ΜΕ ΕΠΙΓΝΩΣΗ

(Χριστιανική θεώρησης τοῦ κόσμου καὶ τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς)
Δρχ. 1500

KNOWING WHERE WE ARE GOING

(Ἀγγλική μετάφρασις)
Δρχ. 1800

SAVOIR OU NOUS ALLONS

(Γαλλική μετάφρασις)
Δρχ. 1800

MODERN TIMES IN THE LIGHT OF CHRISTIANITY

(Essays and articles)
Δρχ. 1800

ΕΜΕΙΣ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

(Γιὰ μιὰ Ἑλληνική πορεία με ἐπίγνωση)

ΓΙΑ ΝΑ ΕΠΙΖΗΣΗ Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΟΙ ΝΕΟΙ ΚΑΙ Η ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

ΓΙΑ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΙΑΤΑ

Ἐκαστον δρχ. 1500

Η ΠΙΣΤΙΣ ΩΣ ΒΙΩΜΑ

Α΄ ΤΟΜΟΣ: Ἡ πίστις καὶ ἡ ἐποχή μας. Τὸ χριστιανικὸν βίωμα. Ἡ ἐσωτερικὴ ζωή.

Β΄ ΤΟΜΟΣ: Ὁ ἄρτιος ἄνθρωπος. Ἡ εὐλιχρίνεια. Ὁ ἠθικὸς κανὼν.

Γ΄ ΤΟΜΟΣ: Ἡ ἀγάπη. Ἡ ἐσωτερικὴ εἰρήνη καὶ χαρά. Ἡ προσευχή.

Δ΄ ΤΟΜΟΣ: Ἡ αὐτοκριτική. Ἡ ἐσωτερικὴ στροφή.

Ε΄ ΤΟΜΟΣ: Ἡ ἀξία ἁγιο στή ζωή. Ἀπὸ τὸν ἀστερισμὸ τῶν ἀρετῶν.

ΣΤ΄ ΤΟΜΟΣ: Ἐνα χαρούμενο μήνυμα - Ἀνάστασις - Ἀθανασία - Αἰωνιότης.

Ἐκαστος τόμος δρχ. 1500

«ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΖΗΤΗΣΙΣ»
(Αλεξάνδρου Ν. Τσιριντάνη)

Ο ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ

(Άρθρα, Λόγοι, Εισηγήσεις)

Α΄ ΤΟΜΟΣ: Προγραμματικά. Ό αγωνιστικός ανθρωπισμός. Τα ανθρωπιστικά αξιώματα. Ανθρωπισμός και αγάπη.

Β΄ ΤΟΜΟΣ: Έκφάνσεις ανθρωπιστικής παιδείας. Χθές, σήμερα, αύριον.

Γ΄ ΤΟΜΟΣ: Ό αγωνιστικός ανθρωπισμός: Τò αίτημα και τò μήνυμα. Ανθρωπιστικός φεμινισμός.

Έκαστος τόμος δρ. 1500

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ «ΣΥΖΗΤΗΣΙΣ»

Μεμονωμένοι χρυσόδετοι τόμοι (1960 - 1977)

Έκαστος δρ. 2500

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ τών 10 πρώτων τόμων. Δρχ. 1000.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ τών 8 τελευταίων τόμων. Δρχ. 1500.

Ευθυμίου Κ. Βρυζάκη
ΜΑΤΙΕΣ ΣΕ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΘΕΜΑΤΑ
Δρχ. 1500

Στις ως άνω τιμές δέον να προστίθεται ποσοστόν 10% επ' αυτών δι' έξοδα συσκευασίας και αποστολής.

Έπιστολές και έμβάσματα (με ταχυδρομική έπιταγή):

«Ένωσις Έλληνικός Πολιτισμός»
Λυκαβητοῦ 11 - 106 72 ΑΘΗΝΑΙ
Τηλ. 36 13 813